cds

22

PUBLICAȚIE SĂPTĂMÎNALĂ EDITATĂ DE GRUPUL PENTRU DIALOG SOCIAL

VOT SECVENȚA 2

• GABRIEL ANDREESCU • PAVEL CÂMPEANU • NORMAN MANEA • AL. ZUB • DOINA CORNEA • CRISTIAN TEODORESCU •

ANUL III • Nr. 7 (108) • 21 — 27.02. 1992 • 16 PAGINI 25 LEI

ÎNCEPUTUL SFÎRȘITULUI

„Localele" de la 9 februarie marchează, după părerea mea, un început al sfîrșitului : indiferent de configurația exactă a repartiției fotoliilor de primari ce va fi cunoscută, în multe cazuri, de abia după 23 februarie, se poate spune deja, cu destulă certitudine, că începem să ieșim din nesuferita „perioadă de tranziție", din „etapa post-revoluționară" și că se poate întrevedea deja, la orizont, conturul unei democrații mai stabile și mai „normale". Trei motive principale mă determină să afirm aceasta :

a. Marea majoritate a celor ce au votat (cca 75%) a optat fie pentru F.S.N., fie pentru C.D. Aceasta înseamnă că, în pofida necazurilor economice, a dezamăgirilor, a inflației galopante, a șomajului în plină ascensiune, a blocajelor financiare, a criminalității explozive, a corupției generalizate etc., cei mai mulți alegători au arătat că doresc continuarea reformelor, întrebarea de căpătenie fiind doar a decide cui să încredințeze mandatul realizării lor. Pentru unii, Frontul este inconsecvent, ezitant, a înșelat așteptările, ori conține prea mulți foști nomenclaturiști interesați în menținerea unor structuri anacronice. Pentru alții, Convenția rămîne nesigură, ori prea radicală. În ansamblu, însă majoritatea dorește progresul reformei.

Ideea că „înainte era mai bine", extremismul de stînga sau de dreapta au rămas clar minoritare și chiar scorul bun al U.S.D. de la Galați rămîne mai curînd o curiozitate. Șovinismul exacerbat, antisemitismul, campania-fluviu de calomnii, terorismul de limbaj și strădania de a reabilita Securitatea, practicate de „România Mare" timp de aproape 2 ani, i-au adus partidului cu același nume doar cîteva procente în București și în alte cîteva mari orașe, și chiar P.U.N.R.-ul n-a izbutit în Ardeal decît un scor mediocru. Extremismul și „nostalgismul" patent nu au trecut !

b. Au început să se contureze două mari „blocuri" politice : F.S.N. și Convenția Democratică. Dacă primul nu se va scinda și dacă cea de-a doua își va păstra unitatea, s-ar putea să avem astfel schița unui viitor sistem bipartit pe care se va baza o democrație românească stabilă. Se poate prevedea că la viitoarele alegeri legislative circa 70–75% din totalul voturilor exprimate se vor împărți oarecum în mod egal între aceste două formațiuni. Iar colaborarea din cadrul cabinetului Stolojan poate prevesti alte colaborări din cabinetele ce vor urma.

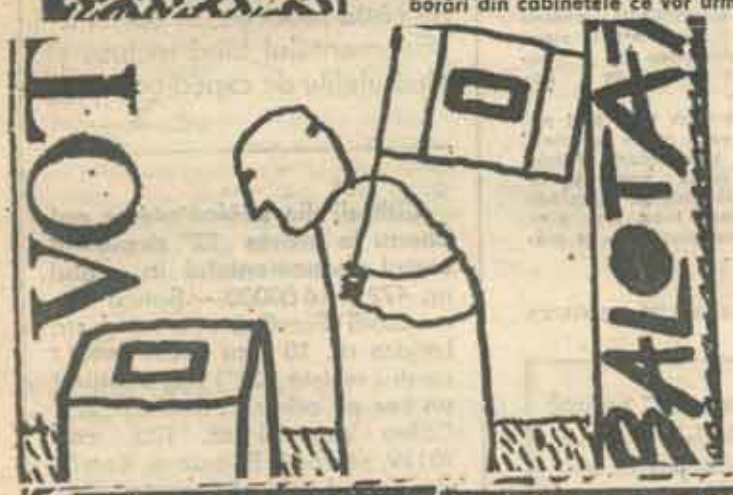

O nouă conștiință politică a românilor a luat naștere. Deși absenteismul tinerilor pare a fi fost destul de ridicat, în general românii au votat în proporție de cam 2/3, ceea ce este un record de participare în Europa de Est după doi ani de reforme chinuite. Mai mult, în pofida inflației partidelor, a buletinelor de vot devenite adevărate broșuri, a cozilor la urne, a deficiențelor administrative, cît și a ridicolei campanii electorale la TV, oamenii par să fi votat în cunoștință de cauză ; au votat diferențiat, dar nu și-au distribuit opțiunea electorală la întîmplare. Chiar în nordul Moldovei — regiune încă predominant fesenistă — rezultatele de 80–90% în favoarea F.S.N.-ului de la 20 mai 1990 sînt, deja, un fapt de istorie. Alături de această conștiință politică în plină afirmare în România, a apărut și o conștiință civică pe care am văzut-o manifestîndu-se în chip admirabil în acțiunea observatorilor naționali, inițiată de organizațiile neguvernamentale Pro Democrația și LADO. România nu mai este astăzi acea societate amorfă din prima jumătate a anului 1990, unde o insulă de radicalism intelectual, generos dar inelicace, era înconjurată de o mare de ostilitate și de indiferență.

Evident, totul este încă la început. Pentru ca opțiunea fundamentală pentru reformă, dar și cea pentru democrație să nu slăbească, este necesar ca reforma economică să înceapă a da unele rezultate palpabile, chiar dacă parțiale, și aceasta indiferent dacă viitorul guvern ce va rezulta în urma alegerilor generale va fi dominat de F.S.N. ori de C.D. De partea Convenției, este necesară o clarificare a programului alternativ de reformă și, mai ales, păstrarea unității. Frontul, de partea sa, trebuie să renunțe la balastul nomenclaturist, la obsesiile populiste și să-și rezolve tensiunile interne. Organizatoric, Convenția și Frontul ar trebui să tindă spre o anumită asemănare : Convenția să devină tot mai unită, iar Frontul să-și legitimizeze fracțiunile : prima să capete aspectul unei unități în multiplicitate, celălalt al unei multiplicități în unitate. Ideologic, cei doi adversari trebuie să tindă către centru, fie că se așază ceva mai la stînga, sau ceva mai la dreapta acestuia. În sfîrșit, progresul civismului și al unei conștiințe politice sănătoase poate fi cultivat doar prin refuzul gesticulației teatrale, prin recursul la adevăr și seriozitate, printr-o activitate de construcție și organizare continuă și pragmatică.

Sînt mulți „trebuie", iar drumul e anevoios și pieptiș. Dificultățile economice și, în general, ale vieții ne copleșesc și ajutoarele din afară vor rămîne, probabil, cam subțiri. Ne trebuie, înainte de toate, adevăr, simț al realității, iar în plus, Frontul trebuie să învețe să și piardă. Dar cred că avem deja în mînă capătul firului. Totul e să ne ținem de el și să nu ne rătăcim pe parcurs.

ANDREI CORNEA

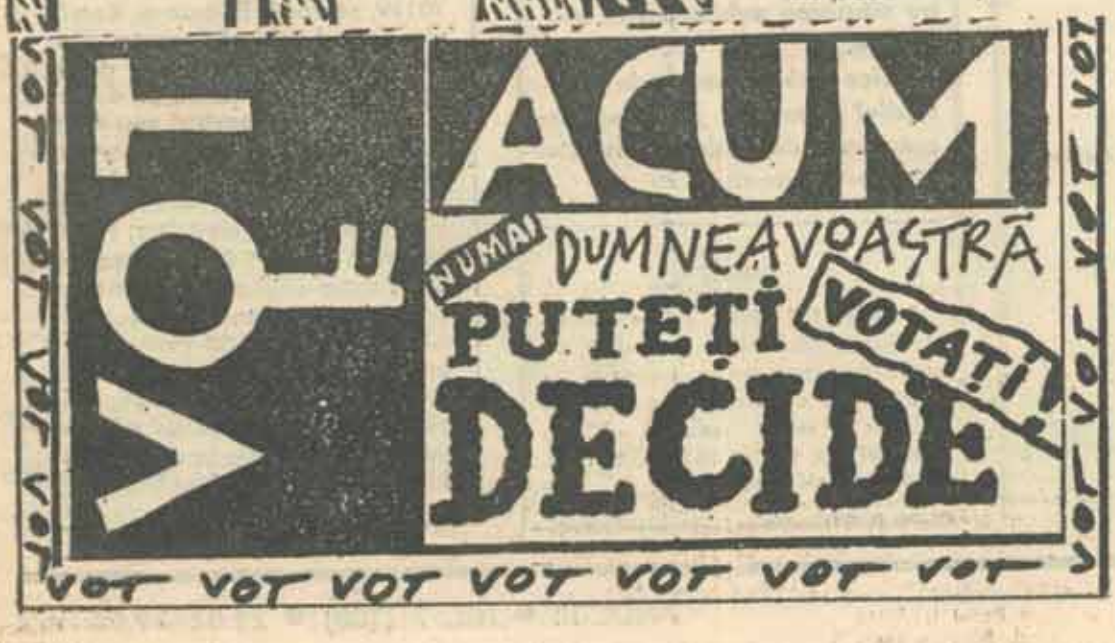

NELĂMURIRI

Apatia și dezamăgirea care ne-au cuprins din nou (pentru a cita oară în istorie ?) nu fac decît să confirme că noi nu sîntem luptători de „termen lung", ci mai degrabă răbdători pe vreme îndelungată sau — mai rău — fără termen. Se pare că nu avem voința de a ține „coarda întinsă" pe termen lung, visăm la „liniștea noastră", dar ce altceva am avut, timp de 45 de ani, decît liniște și tăcere, ca de mormînt ?

Dezorientați cum sîntem și neavînd informații necesare și la timp, nu vrem să acceptăm că lucrurile pot merge și mai bine. Ne justificăm prin expresii : „nici alții nu erau mai buni", „nici alții nu puteau să facă mai mult". Dacă ne-am înșelat în opțiunea pe care am avut-o o dată, mai bine fără opțiune sau nu ne-o schimbăm ! Nu vrem să-i vedem pe cei care sînt mai buni (n-am spus perfecți !) și orice calomnie, bine dirijată, la adresa cuiva, e acceptată cu extremă ușurință ca adevăr. Nu dorim să știm mai multe despre cineva. Dar a admite sau, mai ales a susține, cu rea credință că, din 23 de milioane, nimeni nu poate fi mai bun e un indiciu de dezastru moral. Nimeni nu este nici bun și nici drept, în acest neam ?... Ne-am gîndit oare îndeajuns de ce ne-am „debarasat" de Cuza ? Cei care sînt mai buni vor fi rareori văzuți în primele rînduri, în cursa pentru putere (nu știm dacă fac și bine procedînd așa !), bunul simț le impune măsură și scrupule (cum să înfrunți răul fără să fii la rîndu-ți contaminat de el ?).

„Intelectualii sînt coloana vertebrală a unei națiuni — spunea Gabriel Liiceanu. Va trebui să nu ne prefacem că n-am auzit că s-a cerut moartea lor. E trist să nu știm a ne rușina de ceea ce facem sau acceptăm fără discernămînt. Oare domnul Rugină era prea savant sau prea puțin savant pentru noi ? Nu țin minte ca, în acești ultimi doi ani, să se fi gîndit cineva și să fi și realizat aducerea capacităților noastre intelectuale la o masă a dialogului. Interesează, oare, pe cineva, cu adevărat, opiniile lor ?

De doi ani ne zbatem într-o stare de „provizorat" (cine a spus că un guvern trebuie să se considere provizoriu cînd e vorba de a acționa ? O țară e privozorie pentru a fi administrată în consecință ?) Un bun gospodar își evaluează urgențele și posibilitățile și va face ordine, treptat, din aproape în aproape, dar constant. La nivel de neam, am făcut noi o asemenea evaluare, pentru a stabili o „ordine de bătaie" coerentă ? Am făcut ordine definitiv în vreun domeniu ? Ne place să ne lăsăm amăgiți că timpul a fost prea scurt, că și la alții lucrurile nu merg bine, noi, care n-am avut dreptul să întîrziem nici o clipă pentru a recupera deceniile pierdute. Ce anume ne mai poate da dreptul de a amîna, de a aștepta ? A aștepta ce ? De ce nu rezolvăm măcar agricultura, pentru care „materia primă" există în mod permanent ? Pămîntul e aici și ne așteaptă să-l cinstim. Dar pămîntul și animalele trebuie să-ți fie drag. Dacă nu... Cine și cu ce i-a ajutat pe lucrătorii pămîntului, în acești doi ani ?... Parc-au fost împușcați odată cîteva mii de țărani. Așa da mod de-a li se face dreptate ! Eternă !... Oare iubim noi cu adevărat pămîntul și pe cine vrea să-l lucreze ? (cine și de ce ar trebui să nu vrea ?)

Trebuie să acceptăm că, dacă fiecare cetățean va fi mai înstărit, atunci și statul va fi mai bogat, dar ce legătură există între acest adevăr și graba isterică de îmbuvățire, pe orice căi, pe seama a orice și a oricui, ca și cum fiecare zi ar fi ultima dinainte de prăpăd ? Ne place sau nu, va trebui să băgăm de seamă că, după ce că vremurile ne sînt potrivnice, nu vrem să fim de omenie, să ne respectăm unii pe alții

Dresați, cum am fost, să ne lăsăm dirijați și duși de mînă, e foarte ușor, pentru cei interesați s-o facă, să ne lăsăm sfătuiți, „pentru liniștea noastră" (!), să nu cerem nimănui socoteală pentru toate fărădelegile și ticăloșia, mai vechi sau mai noi, cu care ne-a învrednicit soarta de-o jumătate de secol. Dar tortionarii au venit de aiurea, din transcendent, sau — cum ar spune Marin Preda — au crescut chiar printre noi, erau dintre noi ? (Am învățat noi ceva din acest grav avertisment, cel mai grav poate, care e opera lui Marin Preda, în legătură cu ce ni se întîmplă ? Sîntem dispuși să învățăm ceva ?) Cui și cu ce am fost noi datori în istorie pentru a fi umiliți și suprimați, fără ca dreptatea să poată fi vreodată restabilită ? Se poate coborî în mormînt, în felul acesta, fără nici o tresărire ? A face dreptate se cheamă „vînătoare de vrăjitoare" ?

Mai multe partide înseamnă opinii diverse, dar nu lumi diferite. De dragul cui și cu ce cîștig ne lăsăm învrăjbiți, ca și cum n-am aparține cu toții aceluiași neam ajuns într-o fundătură ? Mai putem încă să facem abstracție de conceptul de „societate civilă" care să scoată în prim plan acei atît de necesari „interlocutori valabili" ? Valabili pentru ce avem de făcut acum, valabili și credibili pentru relațiile cu restul lumii, care, o dată aleși, să-și asume responsabilitatea de a guverna fără să-și aroge dreptul de a deține nelimitat puterea.

Vom ști și, mai ales vom vrea să-i recunoaștem pe cei de care avem nevoie ? Vom fi în măsură să le acordăm încredere în așa fel încît ei să vrea să se angajeze ? De această alegere depinde soarta noastră pe termen lung, iar greșelile — să nu ne facem iluzii ! — se plătesc. Le plătim deja !...

Decembrie 1991

Prof. AUGUSTIN GRIGUTA

CLUBUL DE LA SF. SAVA

București — România

Din dorința de a contribui la renașterea tradițiilor de spiritualizare a societății românești cultivate în Colegiul Național Sf. Sava, **devenit între anii 1919 și 1990 Liceul Teoretic nr. 1 Nicolae Bălcescu, cîțiva din elevii ultimelor promoții ale Colegiului Național au luat inițiativa creării unei asociații culturale sub denumirea** „Clubul de la Sf. Sava", **persoană juridică legal constituită în luna august 1990.**

Această asociație culturală, independentă, neguvernamentală și nepatrimonială își propune să promoveze valorile democrației, libertății și demnității umane, să contribuie la informarea, explicitarea și dezbaterea constructivă a problemelor fundamentale ale societății civile românești contemporane.

Poate deveni membru al „Clubului de la Sf. Sava" **orice persoană care a frecventat cursurile Colegiului Național Sf. Sava sau Liceului Nicolae Bălcescu, și a împlinit vîrsta de 25 ani ; indiferent de cetățenie, naționalitate sau religie ; care se bucură de apreciere profesională și socială ; care nu a săvîrșit abuzuri în funcții administrative, juridice sau politice ; care nu a încălcat drepturile fundamentale ale omului și care acceptă principiile înscrise în statutul clubului.**

Foștii elevi ai Colegiului Național Sf. Sava sau Liceului Nicolae Bălcescu, **interesați să devină membri ai** „Clubului de la Sf. Sava", **pot obține informații suplimentare de la direcțiune** Colegiului Național Sf. Sava, București str. G-ral Berthelot nr. 23, telefon 14.92.94 **sau de la d-nii** Dan Petrescu telefax 14.14.71 **și** Mircea Ștefan telefon 16.50.75.

Adunarea generală a membrilor „Clubului de la Sf. Sava" **va avea loc în ziua de** 29 februarie 1992 **orele** 11, **în sala de festivități a** Colegiului Național Sf. Sava din București, str. G-ral Berthelot nr. 23.

În toate librăriile HUMANITAS : GHIȚĂ IONESCU

Investigarea comparativă a politicii comuniste

Autorul : **renumit politolog britanic de origine română, profesor la Universitatea din Manchester, președintele Asociației Internaționale de Studii Politice.**

Alte studii : **Communism in Romania (1964), The Opposition (1977).**

Cartea : traducere din engleză de Radu Paraschivescu cu o „pseudo-prefață" a autorului scrisă special pentru ediția românească.

O analiză pertinentă a încercărilor politologiei occidentale de a înțelege sistemul socialist. O bibliografie cuprinzînd studii de referință în domeniu. O prezentare succintă a caracteristicilor fundamentale ale statelor socialiste europene.

Din cuprins : Statul marxist-leninist-stalinist și revoluția informațională ● Comparabilitatea statelor socialiste ● Studiul comparativ al statelor socialiste ca formă de tranziție și ca anomalie ideologică.

(125 p, 120 lei, 10x17 cm).

EDITURA HUMANITAS

Îi anunțăm pe cititorii noștri că Revista „22" se găsește la vînzare și în librăriile HUMANITAS

Librării HUMANITAS :

București, Cl. Victoriei, 101
Iași, str. V. Alecsandri, 8
Timișoara, Bd. Revoluției (fosta librărie „Focla")
Sibiu, str. N. Bălcescu, 16
Pitești, Pasajul Victoriei, 89
Bacău, str. N. Bălcescu, 12

Expoziții permanente de carte HUMANITAS cu vînzare (la Fondul Plastic) :

Brașov, str. Mureșenilor 1, Bd. Victoriei, 10
Cluj, Piața Unirii, 14
Arad, str. V. Alecsandri, 1
Galați, str. Domnească, 19

Raioane de carte HUMANITAS :

Arad, str. Lucian Blaga, 2–4 (Anticariat)
Bistrița, str. M. Eminescu, 4–6 (Aletheia)
Oradea, str. Republicii, 65 (Libr. Crican)
Craiova, str. Ionel Jianu, 26 (Omniscop)
Cluj, Universitatea din Cluj
Botoșani, str. Primăverii, 10 (Libr. Primăverii)
Constanța, Bd. Tomis 96 (FESINAR)

Redacția Revistei „22" anunță că își rezervă exclusivitatea pentru difuzarea publicației în străinătate.

Orice altă difuzare prin intermediul difuzorilor de presă neautorizați de redacția revistei „22" este interzisă.

ANUNȚ

Revista „22" oferă spațiu pentru publicitate societăților comerciale, instituțiilor și persoanelor interesate.

Informații suplimentare și oferte se primesc la sediul redacției — Calea Victoriei 120, telefon 14.17.76, 14.15.25, la d-l Turcu Nicolae.

ANUNȚĂM PE CITITORII DIN ȚARA ȘI DIN STRĂINĂTATE

În ciuda creșterii cheltuielilor de editare care ne obligă să ridicăm prețul revistei la 25 lei/exemplarul, prețul abonamentelor lunare, trimestriale sau anuale încheiate cu redacția revistei „22" pînă la 31 martie 1992 va rămîne neschimbat. Doritorii se pot abona în următoarele condiții :

Costul unui abonament ridicat de la sediul redacției (cu posibilitatea păstrării exemplarelor neridicate la timp) este de 200 de lei pe trimestru, (deci cu o reducere de 40 de lei, în raport cu costul real).

Pentru persoanele care nu se pot abona astfel, abonamentele vor fi expediate prin poștă, dar la costul final se vor adăuga cheltuielile poștale **(144 de lei).** Costul unui abonament va fi de **384 de lei pe trimestru.**

Pentru **cadrele didactice, studenții și elevii din provincie,** costul unui abonament la **revista „22"** pe **3 luni** va fi doar **192 lei** (adică jumătate din prețul obișnuit al unui abonament expediat prin poștă, cealaltă jumătate urmînd a fi suportată de **„Institutul pentru Democrație în Estul Europei"** cu sediul la New York). Cei interesați sînt rugați să expedieze prin mandat poștal suma de **192 lei** (pe adresa : **Revista „22", cont 45103532, BCR, Filiala sector 1, str. Londra nr. 10)** și o adeverință din care să reiasă că sînt **profesori, studenți** sau **elevi** (pe adresa : **Revista „22". Calea Victoriei 120, sector 1, București,** pentru **„Serviciul de difuzare").** Expedierea revistei se va face de către redacție, în costul abonamentului fiind incluse și cheltuielile de expediție.

Cititorii din străinătate se pot abona la revista „22" depunînd costul abonamentului în contul nr. 47218 16 00030 – Banca Comercială Română sector 1, str. Londra nr. 10 **(cu specificația :** pentru revista „22") **sau trimițînd un cec pe adresa :** Revista „22", Calea Victoriei nr. 120, cod 70179, sector 1, București, România. **Costul unui abonament pentru zona europeană este de** 52 dolari **pe an** (26 dolari pe 6 luni, 13 dolari **pe trimestru) sau echivalentul în orice monedă convertibilă** (84 DM **anual,** 42 DM **pentru 6 luni,** 21 DM **trimestrial,** 300 franci francezi **anual,** 150 franci **pentru 6 luni,** 75 franci **trimestrial). Pentru celelalte continente, prețul unui abonament este de** 62 dolari **anual,** 31 dolari **pe 6 luni,** 15,50 dolari **trimestrial.**

Expedierea revistei se face de către redacție. În costul abonamentului sînt incluse și cheltuielile de expediție.

ANUL MAIMUȚEI

Chinezii tocmai au ieșit cu bine, zic ei, din Anul Calului, sărbătorit cu o risipă de curent electric și becuri ce ar stîrni invidia oricărui capitalist, dovedindu-se astfel că inundațiile, fie ele și catastrofale, nu reușesc să sape temelia imperiului roșu. Poate or reuși mai mult americanii. Și noi, dacă scădem de la socoteală dezastrul economic, mineriadele și sărăcia, putem considera că am scăpat convenabil. Nu sînt convinsă că vom putea spune măcar același lucru la sfîrșitul acestui an, cel al Maimuței, care așa cum prea bine știm, este un animal plin de surprize și... fantezie. Se pare, încă de la început, că Maimuței îi place să organizeze alegeri și asta nu numai la noi ; America, Italia, Franța se vor confrunta cu aceeași problemă. Anul Maimuței stînd sub semnul imprevizibilului, nu trebuie să ne mire că alegerile locale au început sub o aparență de corectitudine și riscă să sfîrșească în cea mai grosolană fraudă.

D-l Stolojan, prim-ministrul nostru „de bine", a jurat că va organiza alegeri libere și corecte. Pînă mai acum cîteva zile, cu excepția Săpînței, se părea chiar că reușise. Cu toate neregulile „mărunte" – inerente, se va răspunde, unei „perioade de tranziție" –, a hotiilor tip găinării: dosiri de buletine, dispariții de ștampile, liste incomplete sau prea complete, pe care apăreau generații de morți și străzi demolate de mult de Ceaușescu, cu toate comisiile ale căror președinți numai juriști nu erau ; dincolo, deci, de toate acestea (și de multe altele încă) alegerile păreau, în mare, corecte. Cifrele preliminare confirmînd într-un fel acest lucru, fiind în „consens" cu spectrul politic din ultima perioadă și cu sondajele de opinie, care arătau clar că Frontul a pierdut trenul aproape peste tot. Ne așteptam ca jocurile să fie strînse, tăișul săbiilor ascuțit și băieții de mingi iuți de mînă. De aceea au privit cu satisfacție și încredere (unii) balotajele dintre FSN și Convenție în mai toate marile orașe și într-o bună parte din restul țării. Păreau reale și, mai mult, logice. Am zis atunci că, uite, Stolojan și-a făcut treaba, opoziția s-a dovedit în sfîrșit organizată și vigilentă iar FSN-ul s-a resemnat în fața situației, începînd să studieze lecția „cum să pierdem elegant", fără a încerca matrapazlîcuri prea mari.

Dar, toate, pînă acum cîteva zile. Mai precis pînă joi 13 februarie (!), cînd au început să apară tot felul de „ciudățenii", atît de... ciudate, încît păreau de domeniul unei imaginații mereu bîntuite de spectrul fraudelor. Primul lucru care a dat de bănuit a fost întîrzierea cu care s-au dat rezultatele preliminare în București, ca și cum „cuiva" nu-i venea să creadă că totuși Convenția este pe primul loc. Apoi felul în care a început să se cocoațe FSN-ul spre locul fruntaș, ca un școlar pus pe tocit și cuprins de teama corijenței. Din datele oficiale livrate pînă în prezent este evident că Frontul deține majoritatea acolo unde nu se intră în runda a doua, dar nu se spune nimic despre acele balotaje, și ele tot majoritare, nu se spune între cine și cine s'nt. Acest lucru poate avea două explicații : ori adevărul ar scădea prea mult moralul feseniștilor, ori se încearcă „ceva". Este cel puțin suspect ca la o săptămînă și ceva de la alegeri să nu se cunoască rezultatele finale, de parcă socotelile s-ar face cu pixul și nu cu computerul !

Aceste observații nu se înscriu în rîndul „ciudățeniilor" de care vorbeam, ele putînd fi taxate ca subiective și interpretabile. Adevăratele ciudățenii sînt două : noile procese-verbale primite la primării și care conțin datele pentru calculator și luarea în calcul a voturilor nule și contestate. Nu voi insista asupra modului cum au fost completate procesele-verbale seria a doua – transcrierea datelor de pe primele procese-verbale (încheiate la secții și semnate de întreaga comisie) făcîndu-se numai de către președinții de comisie, fără nici un control și supraveghere, numai sub semnătura lor – pentru că lucrul acesta a fost deja luat în discuție de către cei de la Pro Democrația, LADO și PNL. Voi insista asupra faptului că aceste procese-verbale numărul doi sînt ilegale. Nicăieri în Legea electorală nu este precizat faptul că la primării urmează să se primească formulare speciale, zice-se, pentru calculator. Ceva s-a știut totuși dinainte, pentru că unii președinți de comisie erau în cunoștință de cauză, dar alții nici măcar nu auziseră de această „idee". Ideea a fost însă a cuiva (nici forurile competente nu sînt însă capabile să spună a cui), deoarece formularele au fost tipărite înainte. De aici pot proveni o parte din diferențele dintre rezultatele înregistrate pe calculatoarele LADO și PNL, pe baza primului rînd pe procese-verbale, și rezultatele de la Comisia Electorală Centrală.

Cea de-a doua „ciudățenie" provine din neclaritatea legii electorale, care în art. 60 precizează că în calcul se iau numai voturile valabile, explicînd totodată ce înseamnă voturi anulate, iar în art. 61 spune că procesele-verbale trebuie să conțină (pe lîngă altele) numărul voturilor valabile și al celor nule. De aici confuzia, voită sau nu ; contrar legii, pe calculator introducîndu-se datele din procesele-verbale, incluzînd voturile nule. Aici e aici, pentru că aceste voturi nule defavorizează formațiunea aflată pe primul loc. Refăcîndu-se calculul în anumite circumscripții, fără voturile nule, s-au obținut diferențe foarte mari atît la consilieri, cît și la procentajele primarilor, în unele cazuri (sectorul 2) nemaifiind necesară runda a doua.

Nu se poate acuza însă numai Legea electorală și proasta ei interpretare, pentru că nu ar fi fost o problemă de mate-

matică atît de complicată să se realizeze dinainte că mărind baza de calcul se vor obține date distorsionate. Este incredibil că nimeni nu și-a dat seama de asta înainte. Sau toți, dar absolut toți (parlamentari, comisie electorală, guvern etc.) au fost, mă scuzați, proști sau avem de-a face cu o mare doză de indolență. Mai ales că președintele Tribunalului Municipal București a sesizat neregula, de aceea a și solicitat ulterior recalcularea rezultatelor în anumite sectoare, teoria fiindu-i confirmată. Ce ne facem însă acum, pentru că este evident că avem de-a face cu două nereguli majore (să nu le spunem încă fraude) care în mod normal ar trebui să conducă la refacerea calculelor în întreaga țară ?

Ar mai fi încă o „ciudățenie", care intră însă în procedura cu care ne-a învățat pînă acum Puterea. Factorii răspunzători nu suflă nici o vorbă. Nici măcar primul-ministru, care imposibil să nu fi fost informat sau să nu fi citit prin ziare și care ar fi cazul să-și reamintească faptul că a promis alegeri corecte.

Pînă una-alta sîntem dopați zilnic cu aceste cifre false, trecîndu-se peste T.M.B., care este singurul în măsură să le valideze. Asta da departajare a puterilor în stat ! Fiecare face ce-l taie capul și ce-l îndeamnă interesele. Iar noi așteptăm ca proștii lui Brucan, Iliescu, Stolojan și cui s-o mai nimeri să se hotărască cineva în țara asta să aplice legea cea confuză.

Cine plachează toată treaba, este clar, căci numai FSN-ul are interes să tragă sforile pentru a se intra în turul doi de scrutin, unde speră că, făcîndu-se frate cu dracul naționalist de la România Mare, va trece puntea. Să nu se păcălească însă și mai tare, căci rar socoteala din tîrg se mai potrivește cu cea de acasă, în special în zilele noastre, pentru că nu se știe ce vor vota cei aproape 30% absenteiști, dintre care mulți sînt tineri și, mai mulți chiar, derutați. Ca să nu mai discutăm de propriii aderenți, care, văzînd că vîntul începe să-și schimbe direcția, s-ar putea să-și schimbe și ei opțiunile. Mi-e tare „teamă" ca un an al Maimuței, început sub asemenea auspicii „ghidușe", să nu le joace un renghi tocmai celor care se bazează prea mult pe... scornelile ei.

ANDREEA PORA

EFECTUL ALEGERILOR LOCALE

Începînd de marți după-amiază (11 februarie) Parlamentul a început o nouă sesiune. A fost ca un consemn ca nimeni să nu aducă vorba despre alegeri. Nici măcar despre confuziile din legea electorală care abia acum a fost evident că pot pune la îndoială rezultatele finale. Cum s-a ajuns la această situație e greu de descifrat, dar rămîne bine stabilit că orice echivoc legislativ avantajează pe cei care sînt în situația de a decide. Departamentul pentru administrația publică locală din cadrul Guvernului, ocupat cel mai îndeaproape cu organizarea alegerilor, a observat neclarațiile și contradicțiile din textul Parlamentului și a emis o serie de instrucțiuni pentru interpretarea unitară a legii. Cel puțin așa a declarat domnul Viorel Ursu la întîlnirea de acum două săptămîni cu observatorii străini, cu toate că este deplin conștient că intervenția executivului într-o chestiune de legislație este nelegitimă în principiu. Chiar și așa însă presupusele instrucțiuni n-au rezolvat mare lucru sau poate au fost la rîndul lor la fel de neclare. Sîntem la urma urmelor un stat de drept, se scuza domnul Ursu, și de aceea nu ne-am permis să ne amestecăm prea mult într-o problemă care revine de acum înainte magistraților. Iată pe de o parte o lege proastă, iar pe de alta un guvern care se sfiește să dea norme de aplicare. Este pentru prima dată în istoria noastră postrevoluționară cînd puterea judecătorească are ocazia de a ieși de sub tutelă și de a lua o hotărîre clară cu riscul, greu de evitat, de a primi o interpretare politică.

Parlamentul a ieșit deocamdată din centrul atenției, cu toate că o suplimentare legislativă adoptată în procedură de urgență ar fi fost necesară. Cum și cînd să se țină alegeri acolo unde ele nu au avut loc din diferite motive (la Săpînța de exemplu sau în alte locuri unde pur și simplu nu s-au găsit candidați) nu se spune în Lege. Aceste situații și altele asemenea rămîn acum la bunul plac al executivului. Cele două Camere ale Parlamentului își continuă deci activitatea întreruptă la sfîrșitul lui ianuarie, trecînd cu discreție peste evenimentele electorale. Rezultatele, fie și parțiale, au produs modificări vizibile. Ca stare de spirit deocamdată. Un senator FSN bunăoară, binecunoscută personalitate culturală, complet absent la dezbaterile parlamentare, și conducător al unei publicații de propagandă prezidențială, se arată dintr-o dată foarte înțelegător față de o opoziție pe care nu de mult o califica cu adjective lipsite de eleganță. Mai mult de atît, a dobîndit o viziune critică asupra FSN-ului în care ar fi dat buzna întîmplătorii și nechemații. Succesele, fie și modeste, ale Convenției Democratice, au adus în Front puțină toleranță și reflexivitate. E doar un tip de reacție, pentru că există și alta de nervozitate și iritare. Opoziția calcă mai apăsat și mai sigură pe sine, iar Frontul pare să spună că atît timp cît mai funcționează actualul Parlament, el face legea și pe mai departe. E caracteristic ce s-a întîmplat cu legea frontierelor. Liberalii au insistat asupra faptului că proiectul de lege oferă grănicerilor și poliției de frontieră libertăți discreționare, că transformă în infracțiune o trecere nelegală de frontieră care nu are neapărat scopuri subversive sau contrabandistice. Or, de la contravenție la infracțiune este o distanță destul de mare, care se măsoară în gravitatea pedepsei. Domnul senator Ruva a demonstrat urmările grave pe care le poate avea felul cum este reglementat uzul de armă. Legea spune doar că se poate face uz de armă, dar reglementarea propriu-zisă apare într-un Decret din vremea lui Ceaușescu în virtutea căruia s-a tras și în decembrie asupra manifestanților de la Timișoara. Decretul nu interzice nici împușcarea femeilor, copiilor sau bătrînilor, ci recomandă numai să se evite pe cît posibil acerte situații. La rigoare orice este permis în fișia păzită. Domnul Ruva, care a cunoscut ca avocat multe întîmplări tragice din zona de frontieră, a recomandat insistent să se adopte o reglementare mai suplă și mai atentă la ființa umană. Cine intră în fișie, indiferent de motivele care-i poartă pașii, riscă să fie maltratat sau împușcat ca în nu de mult trecuta epocă de izolare comunistă. În banca majorității însă, parcă mai multă opacitate și iritare ca niciodată. Iar senatorul Văcaru nu s-a putut abține să sugereze că Frontul mai poate încă să decidă de unul singur.

Aceeași stare de spirit a domnit și la Camera Deputaților pe cînd se realegeau membrii biroului permanent. Potrivit regulamentului Camerei se procedează la fiecare început de sesiune la alegerea biroului, cu excepția președintelui Camerei. Grupul parlamentar FSN a propus în continuare ca vicepreședinți pe domnii Ionel Roman și Cazimir Ionescu, care n-au fost însă validați după primul tur de scrutin. Ar

fi fost normal ca Frontul să vină cu altă propunere cu șanse mai mari de a primi sprijinul deputaților. A preferat însă să speculeze prevederile regulamentului după care, la al doilea tur de scrutin, nu mai e nevoie de 2/3, ci doar de jumătate plus unu din cei prezenți. A venit prin urmare cu aceeași propunere, impunînd niște nume care fuseseră respinse inițial chiar de proprii colegi. Efectul alegerilor locale și-a spus cuvîntul. Grupul FSN n-a vrut să-și recunoască o înfrîngere, iar liberalii au luat-o ca pe o ofensă și s-au retras de la vot împreună cu țărăniștii și cu UDMR-ul. Boicotul a avut o semnificație politică precisă, dar e probabil că, din punct de vedere tehnic, Opoziția a greșit, căci, votînd împotrivă, ar fi putut respinge a doua oară candidatura domnului Cazimir Ionescu. La Senat alegerile au decurs fără accidente, deoarece acolo în discuție se află doar persoana domnului Bărlădeanu, președintele Camerei, care n-a făcut însă obiectul alegerilor.

Dincolo de subiectul dezbaterilor oficiale, alegerile locale au rămas în ultima săptămînă preocuparea cea mai de seamă. La ședința Grupului FSN bunăoară, domnul Ion Aurel Stoica a pus în discuție strategia care trebuie adoptată în cazul Galațiului, unde au rămas în competiție pentru al doilea tur de scrutin reprezentantul stîngii comuniste și cel al Convenției Democratice. Frontul a ieșit din cursă și-și pune problema pe cine urmează să sprijine. Atîta cît e cu putință prin lansarea unor semnale orientative. Se pare că ideea de a merge la al doilea tur de partea Convenției n-a fost respinsă într-u totul, ținînd seama de pericolul pe care îl reprezintă propaganda comunistă într-un mare centru industrial ca Galațiul, dar Frontul se află în fața unei alegeri extrem de dificile.

Și plăduitoare.

HORAȚIU PEPINE

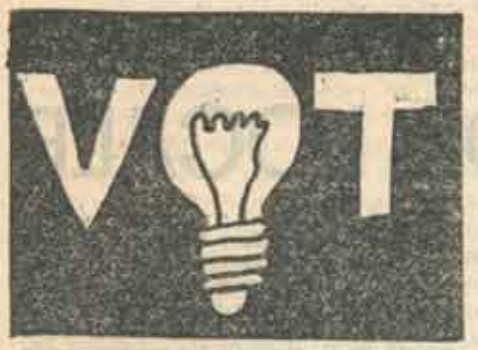

CRISTIAN TEODORESCU

DE CE A STAT TINERETUL ACASĂ?

Absenta tinerilor de la urnele alegerilor locale este, în situația noastră, o problemă mult mai delicată, prin comparație, decît absenteismul tineretului, în general, de la alegeri, oriunde s-ar desfășura ele.

Faptul că tineretul nu se prea înghesuie, în general, să voteze are explicații universal valabile și ei ține de ceea ce se cheamă **problema tineretului**: integrarea socială, asimilarea în un grup avînd motivații politice, constiința politică individuală etc. Adultul tînăr „se vrea" într-o societate care nu-i aparține și stă indiferent de eficiența eforturilor societății de a-i prezăti integrarea. În sistemele politice de tip paternalist, maturizarea politică a tineretului se produce cu întîrziere, dacă se produce, încît generațiile astfel formate sînt mai degrabă apte pentru revoltă decît pentru conturnarea politică finalizată la urne. De altfel, disponibilitatea pentru revoltă a tineretului e speculată în societățile democratice de mișcări de tot felul, unele de factură extremistă, mai ales atunci cînd societățile respective **îmbătrînesc** din punctul de vedere al reprezentativității. Sau în perioadele de criză.

Cînd tineretul nu se recunoaște în programele politice ale partidelor, iar criza economică are ca efect marginalizarea socială a tinerilor, care sînt primii loviți de somaj și de măsurile de austeritate, în rîndurile persoanelor active, atunci apar și mișcările care antrenează tineretul în masă. Prudența legislatorului, de a interzice partidele sau mișcările extremiste, nu reprezintă o soluție, ci e, mai degrabă, rezultatul unei experiențe verificate istoric. Societățile secrete, la rîndul lor, sînt dovada că interdicția singură nu e un instrument cu o reală eficacitate. Dimpotrivă, simplu interzicere transformă obiectul interdicției într-un mit din categoria mărului oprit, cu tot ceea ce decurge de aici.

La noi, după scurta perioadă de adulare a tineretului din sănătățimile de după 22 decembrie '89, după ce tinerii au fost scuși în fața cam peste tot, a avut loc o mișcare inversă, începînd de la invitația voalată de a nu se amesteca în lucruri la care nu se pricep, trecînd prin amenințări și culminînd cu violențele din iunie '90.

Sloganul cu „tineretul nepătat și necorupt" a mascat o mișcare pe care ag numi-o de compromitere a tineretului, făcută cu bună știință de vechea gerontocrație. Valul de numiri în funcții importante a unor tineri neantrenați pentru exercițiul conducerii a fost urmat cam de tot felul de destituiri pe motive de incompetență, de lipsă de autoritate, într-un cuvînt de nepotrivire între importanța funcției și vîrsta celor desemnați s-o exercite. Paradoxal, în aceeași perioadă, tinerii (studenți mai ales) solicitau burse de specializare în străinătate tocmai pentru a se putea acomoda unor eventuale funcții de conducere. Problema acestor burse a fost unul dintre motivele de nemulțumire, abil dirijată, împotriva tineretului. De altfel, semnificativ pentru adevăratele intenții care au stat în spatele spectaculoasei propulsări a tinerilor în funcții de conducere, s-a întrebuințat tehnica numirii, nu concursul pentru ocuparea acestor funcții.

Demagogia vînării de voturi din rîndurile tineretului a funcționat remarcabil, dacă pot spune așa, în perioada CPUN-istă a FSN-ului, dar nu în numiri și promovări în administrația publică. Lipsa de experiență (reală), consilierea fie răuvoitoare, fie interesată a acestor tineri, hățișul unor probleme de cele mai multe ori nerezolvabile pe termen scurt a dus la compromiterea acestor tineri, dar și o idee că soluția redresării constă în apelarea la tineri nepătați și necorupți. Denunțarea acestei soluții a venit tot din partea FSN-ului la vreo jumătate de an după „întinerirea conducerilor", cînd a început înlocuirea tinerilor cu persoane cu experiență, foștii reprezentanți ai aparatului administrativ. Cîți tineri au fost specializați în această perioadă pentru ca, nepătați și necorupți, să poată răspunde profesional și administrativ exigențelor posturilor de conducere?

Ceea ce s-a urmărit (și s-a izbutit în mare măsură) a fost complexarea tineretului, după explozia din decembrie '89.

Criza economică și politică de la ședință era găsește tineretul dezorientat și tot mai puțin interesat de avansurile politicienilor. Oferta populistă din '90, cînd tinerii s-au prezentat aproape fără excepție la urne, a fost urmată de ignorarea totală a problemelor acestora. În paralel, puterea s-a străduit să compromită tinerii, iar partidele de opoziție — poate și în urma defecțiunii din cadrul PNL — s-au înșuruburit cu tot mai rare declarații de principiu adresate alegătorului tînăr.

Ideea că pe tineri nu te poți bizui, sacrificată de natură pentru a reinstala în funcțiile-cheie persoane de încredere (a se citi „docile"), nu a fost scrisă conștientă de opoziția parlamentară, care n-a văzut în debarcările tinerilor mobilul de ansamblu, ci simple fricțiuni în cadrul puterii. Opoziția parlamentară, trebuie spus, n-a făcut nici o încercare serioasă pentru a împiedica scoaterea din scenă a tineretului. Din acest punct de vedere, apariția PAC-ului, care se bucură de audiență mai ales în rîndul tinerilor, ar fi reprezentat o soluție superioară, dacă acest partid ar fi apărut mai devreme, pentru a răsmurde dezamăgirii tineretului.

Campania electorală pentru alegerile locale a fost îndreptată în general către problemele reprezentanților virtuali ai două și a treia. Candidații (și cei ai Convenției), vrînd să convingă electoratul că sînt buni gospodari, s-au adresat, pe umerii simbolul gospodăresc acelor care, mulțumiți sau nu, sînt integrați social și au un număr de cerințe materiale. Tinerilor care vor să-și facă loc în societate de-abia dacă li s-au făcut declarații de dragoste, nu li s-au trimis semnale care că strategia schimbării îi are, scrise de astă dată, în vedere.

Nu îmi propun să ofer soluții, în acest articol, dar nu mă pot împiedica să observ că dacă nu va izbuti să aducă tineretul la urne, chiar de la următorul tur de scrutin, Convenția va trebui să-și reconsidere rapid strategia. Cine își propune să întreprindă reforme structurale și să vîndece societatea de demoralizare nu poate izbuti fără sprijinul tineretului. Și deocamdată, tineretul a preferat să stea acasă.

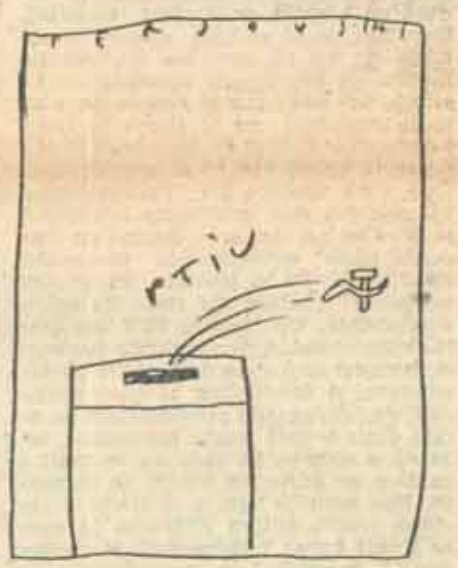

PETRU IONESCU

ŞANSA PRIMARILOR DEMOCRAȚI

Prima „mișcare" a noilor organe ale administrației locale, alese din rîndul „Convenției pentru Democrație" (și nu numai), trebuie să fie înlocuirea „mostenirii odioase" de birocrați din primării, de sus pînă jos, și crearea unei echipe noi de competențe, oameni realmente interesați de lumea în care ne chinuim să intrăm. Pentru că fără această epurare, majoritatea încercărilor de a schimba ceva va rămîne doar un deziderat al „noilor aleși", din moment ce 99,9% din personalul menit a pune în practică această cerință n-o dorește. Astfel, calea spre compromiterea opoziției democrate din România e deschisă, căci se va ajunge volens-nolens la poziția de azi a FSN-ului — aceea de reprezentanți care nu onorează promisiunile făcute celor care i-au ales. Deci, fie și numai prin această unică măsură, de edificare a unui nou aparat administrativ (din punct de vedere al personalului) s-ar putea considera că acei candidați ai opoziției, investiți în alegerile locale — odată mandatul lor încheiat și-au făcut datoria, lăsînd după ei nu atît ceva pozitiv, cît necesar acum, unei corecte porniri!

Lipsa căldurii din case, cozile care nu se mai termină, pestilențialitatea orașelor invadate de gunoaie, drumurile impracticabile — atît în orașe cît și în afara lor, lipsa și prețul locuințelor, titlurile de proprietate care nu mai vin (și recoltele la fel), corupția care face concurență specificului național etc., etc., etc. — toate astea nu se pot standardiza la o cotă civilizată, decît cu aplicarea urgentă a măsurii amintite mai sus.

Nu e vorba nici de răzbunare, nici de partizanat dus la extremă, nici de schimbări de ochii lumii, de dragul „imaginii" față de „agenturile străine", nici de nepotism sau spirit nou de gașcă — sine ira et studio e singura deviză a acestei schimbări — ci de a da un semn (bun) celor care te-au ales pentru că și ei vor schimbări nu numai „pe ici, pe colo, cît în punctele alea esențiale" și-or să te susțină astfel și în continuare.

Sigur, alegerile astea vor aduce și o parte din personal, respectiv consilierii, dar ei, în afara faptului că sînt de orientări politice diferite, reprezintă tot conducerea — partea de sus a organelor administrației locale, segmentul de decizie. Partea de jos, bază, care asigură punerea în practică a tuturor hotărîrilor, va rămîne la dispoziția celui mai „apolitic" curent din România — cel al INTERESULUI! (Dinainte și de după decembrie 1989).

O dovadă că teama și opoziția față de schimbări e mare o constituie chiar alegerile locale recente, tratate de Putere cu un straniu dezinteres. Că e necesar un al doilea tur de scrutin nu e ceva anormal; dar, în virtutea faptului că nici azi, la peste o săptămînă de la primul tur de scrutin, nu se cunoaște nici un rezultat cît de cît precis și procentele variază de la o zi la alta mai ceva ca timpul probabil — nu e prea clar dacă acest al doilea tur e menit definitivării alegerilor în general, sau redresării FSN-ului, în special. Iată ce înseamnă ca, în pofida unui „guvern de uniune națională", executanții din administrația locală să aparțină unui „organ de partid" unic.

Așa că „marea schimbare" trebuie să înceapă cu „mici schimbări"! Cum doresc cei care au fost pariu față de comunism, „alții" și înainte de 89. Nu putem reuși decît împreună cu electoratul!

AL. ZUB

RISCURILE AMBIGUITĂȚII

Fiecare timp își are marginile lui de toleranță. Nici un sistem nu e atît de absurd încît să înăbușe orice grăunte de adevăr. Dacă ar face așa, el n-ar putea constitui acel nucleu de fideli care să-i asigure totuși durata. Comunismul, oricît de compromis și de absurd apare într-o judecată de bun simț, a avut și zelatori convinși de dreptatea cauzei, adepți ce se iluzionau cu privire la capacitatea acestui sistem de a extinde sfera egalității, dacă nu și celelalte dimensiuni ale sloganului revoluționar de la care se revendica. Un scriitor important, care suferise el însuși din plin rigorile coercitive ale sistemului, pleda totuși prin anii '70 pentru o radicalitate deplasată din chiar doctrina oficială, socotind că acea virtute ar fi capabilă să disciplineze gîndirea și să introducă un plus de eficacitate în funcțiile sistemului. Fiindcă o societate se compune din tot felul de indivizi și lumea trebuie să trăiască, indiferent de sistem. Arhitectul, inginerul nu-și pot îngădui să înalțe case subrede (cum gîndeau de altfel unii), sub cuvînt că subminează sistemul. Casele șubrede fac viața și mai mizeră decît o impune un sistem, iar uneori se pot prăbuși, cum s-a întîmplat, vai, de atîtea ori, peste oameni. Altceva e însă dacă arhitectul justifică discursiv un sistem aberant, colaborînd la strategia de captație a puterii. El iese atunci din sfera practică a vieții, din normele unei profesii indispensabile în orice timp, pentru a susține un discurs înșelător, mincinos, destructiv în esența lui.

Situația istoricului nu e mult diferită de aceea a constructorului de edificii. Cînd s-a menținut în limitele profesiei, atent la deontologia ei, chiar dacă sub constrîngeri și distorsiuni adesea, el a făcut (destule exemple stau la îndemînă) un travaliu util pentru societate. Un fel de a privi trecutul, fie și în segmente, mai riguros, mai profesional, putea să devină pildă altora, un îndemn la rigoare, la respect pentru adevăr, pentru realitatea trecutului studiabil. Desigur, într-un sistem totalitar și opresiv, el nu-și putea în-

gădui, cu toate riscurile, adevărul întreg decît ca literatură de sertar. Din moment ce își recunoștea o datorie socială, era constrîns să caute modalități (cazuistica acestor conduite rămîne inepuizabilă) de a împăca acea datorie cu intimitatea conștiinței sale. Unii și-au restrîns munca la sfera „tehnică" a meseriei, ceea ce le-a îngăduit să se mențină profesionalmente onești, dar fără penetrația socială care se așteaptă de la orice istoric. Alții au socotit că se absolvă de obligații și își satisfac totodată scrupulele morale dacă recuperează cîte un mic adevăr, făcînd să sporească, cu pași mărunți, cunoașterea în domeniu. Poate că nu se înșeală cu totul. Dar a face loc unui adevăr de amănunt într-o construcție falsă în ansamblu nu putea decît să fortifice oarecum acea construcție. Era o iluzie căreia destul condeieri, dornici să iasă totuși la lumină, le-au căzut victime. Dispunem astfel de o întreagă „literatură", în care micile adevăruri înoată într-o mare de mincinoși. Discursul general ce se degajă din ele e fals. Nu poți decît să te mîhnești urmărind soarta atîtor cărți ratate, estimînd valoarea atîtor străduințe care au dus la eșec și la demisie morală.

Cum era mai bine? Punînd chestiunea în registrul ipotetic, fără a voi să moralizăm cu orice preț, se poate spune că în acest domeniu, al istoriografiei, totul e o problemă de nuanță. Dacă scrii despre Antonescu, fie și „curajos", cu documente noi și interpretări pînă la un punct valabile, însă cu gîndul nerostit de a-l opune pe mareșal monarhiei și a sugera o conduită negativă față de aceasta, gestul istoriografic iese din sfera profesionalismului și devine expresie politică, pledoarie pro domo, potențial cădută prin simplul fapt că nu urmărește să restituie și să explice evenimente, oameni, împrejurări, ci să sporească partizanatul politic. Un atare demers nu mai este inocent și micile adevăruri strecurate în pagini, propagandistic, nu salvează o carte, iar asemenea texte sînt destul de numeroase sub vechea dictatură și au făcut destul rău. Lumea neprevenită a fost sedusă de acele mici adevăruri, care făceau credibil un ansamblu mincinos. Rezultatul e, se poate sesiza ușor, nu numai confuzia cu privire la trecutul nostru mai apropiat, dar și o falsă înțelegere a așezămintelor noastre fundamentale.

În ultimul timp, după abolirea cenzurii, a restricțiilor oficiale, unii s-au crezut datori să rămînă fideli modului exopic de a scrie istoria. Aluziile, citit printre rînduri, micile adevăruri subsumate unei construcții false în ansamblu, țin de această conduită, care a supraviețuit, ca și în alte domenii, din vechiul regim. Se mai justifică o asemenea conduită? O înțeleg, dar n-o pot accepta. Fiecare timp are exigențele lui, iar timpul nostru reclamă o limpezire a atitudinilor, o radicalitate susceptibilă să stimuleze partea bună a societății. Nota ambiguă care făcea posibilă valorificarea unui discurs personal sub dictatură nu mai e admisibilă azi, cînd există totuși, în pofida presiunilor economice ale puterii, o presă alternativă, în care discursul noncon-formist își poate găsi locul. În plus, radicalitatea ține, într-o epocă de tranziție, a spus-o deja Maiorescu, de o strategie a limpezirii. Nu e aceasta valabilă și în sfera politicului?

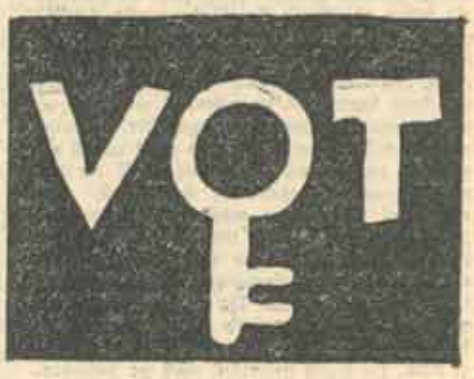

GABRIEL ANDREESCU

PRIETENIA ȘI PRIETENIILE COMUNITĂȚII EVREIEȘTI

Sînt nevoit să transcriu ultimul pasaj din interviul pe care d-l Remus Andrei Ion l-a luat Eminenței Sale Rabinul Șef Moses Rosen și care a fost publicat în revista „22", nr. 5, 1992 : „Consider ca o datorie plăcută să închei acest interviu citînd din mesajul ce l-am primit în zilele sărbătorii evreiești Hanuka, prăznuirea luminii, de la președintele României, d-l Ion Iliescu. Domnia sa, după ce ne felicita cu ocazia sărbătorii, se folosește de acest prilej pentru a ne asigura că «va veghea la respectarea drepturilor cetățenești, a demnității și a securității acestei obști evreiești care s-a identificat cu poporul român în cei aproape șase sute de ani de conviețuire». Sîntem convinși că președintele României exprima în acest angajament sentimentele și hotărîrea tuturor factorilor politici de răspundere din România, cele ale întregului popor român. Pentru aceasta îi sîntem adînc recunoscători". Față de acest pasaj am de făcut cîteva comentarii.

Probabil mulți cunosc faptul că, începînd cu mijlocul anilor '70, conducerile instituțiilor au fost epurate, înlocuindu-se evreii cu români. Această operație a atins de asemenea institute de un interes științific „special" – dar nu neapărat științifico-militar. Probleme au apărut, uneori, și în legătură cu înscrierea la doctorat etc. Totuși, în ciuda acestei discriminări, evreii puteau comunica mai ușor cu străinătatea și, în plus, aveau posibilitatea de a emigra. Astfel de drepturi firești – dar percepute de ceilalți drept privilegii – erau rezultatul eforturilor făcute de către reprezentanții comunității evreiești (în primul rînd, ale Eminenței Sale Rabinul Șef Moses Rosen), împreună cu cercuri de presiune internațională. În ciuda deteriorării continue a situației de aici, an de an, Statele Unite reînnoiau clauza națiunii celei mai favorizate acordate României și an de an evreii care doreau să plece în Israel aveau posibilitatea să emigreze, la capătul a cîteva luni de alergături birocratice. Situația era paradoxală – ca să folosesc un cuvînt benign. Exilul și opozanții din România cereau Statelor Unite să întrerupă clauza, datorită ororilor comise de către regimul Ceaușescu, iar reprezentanții comunității evreiești o solicitau, cauționînd astfel regimul. De fapt, grupul de evrei era un fel ostatec, dar cu posibilitatea să spună Congresului american : nu țineți seama de situația în care se află populația românească, aveți în vedere numai măsura în care sînt satisfăcute cererile noastre. Era oare un comportament loial ? Avînd în vedere condițiile, nu cred că politica contrară ar fi influențat prea mult opțiunile oligarhiei Ceaușescu. Era firesc ca reprezentanții comunității evreiești să aibă în vedere, în primul rînd, pe cei 18 000 de evrei față de care erau datori. Schimbarea regimului comunist era o responsabilitate a tuturor și mi se pare exagerat să ceri unei minorități să renunțe la eventuale avantaje în numele unei viitoare, greu de sperat „eliberări colective".

După Decembrie '89, mulți dintre noi am aflat pentru prima dată de anvergura crimelor cărora le-au căzut victime evreii, în Moldova și în Transnistria în special. Nu mai era vorba de actele unor mase de oameni, comise pe teritoriu românesc, de către români. Cum era normal să se reacționeze ? Penitența față de victime. O dezbatere publică asupra responsabilității colective. Dar în acești doi ani problemele trecutului au fost dominate de problemele prezentului. Cele două margini de timp nu erau însă independente. Prioritar a fost, spre exemplu, să se răspundă naționalismului șovin, căruia antisemitismul îi este o fațetă. Susținerea valorilor democrației și ale drepturilor omului a constituit mereu o formă de a sprijini statutul minorităților. Dar și invers ! Prin militantismul ei pentru toleranță și respectul diversității, revista „22" a avut în vedere și comunitatea de evrei, chiar dacă nu s-a relecit la asta întotdeauna explicit. De aceea am fost atît de contrariat ca într-un interviu în care se exprimă dezamăgirea față de tăcerea întregii opinii publice românești, a factorilor politici, Eminența Sa Rabinul Șef Moses Rosen să găsească cuvinte elogioase tocmai pentru... d-l Ion Iliescu, se vede, continuarea politicii (comentată anterior) de sub regimul Ceaușescu. Numai că, în condițiile de astăzi, semnificația unui astfel de comportament este cu totul alta. Acum nu mai este vorba despre o problemă de supraviețuire sub un regim atotbiruitor, ci de o participare la destinele comune. Nu mai este vorba de compromisuri, ci de coaliții. Coalițiile definesc raportul dintre interesele unei categorii și interesele colective. Care ar fi atunci diferența de poziție dintre Rabinul Șef Moses Rosen și Radu Ceontea ? Radu Ceontea nu are și el de apărat interesele unui grup ? Chiar dacă nu l-a avut în vedere, poziția Rabinului Șef constituie un sprijin direct dat lui Ion Iliescu. Cine este de fapt acest personaj rătăcit prin istorie ? Las la o parte faptul că președintele României se îmbrățișează cu campionii zgomotului antisemit și că deci, susținerea sa este contrară chiar intereselor comunității evreiești. Nu cunosc o definiție mai bună decît cea care l-a caracterizat definitiv, din Raportul asupra evenimentelor din 13–15 iunie, 1990, publicat de către Grupul pentru Dialog Social și APADOR-CH : „O răspundere covîrșitoare pentru desfășurarea acțiunii teroriste din 14 și 15 iunie îi revine lui Ion Iliescu, care, chemînd minerii și mulțumindu-le, s-a autoeliminat moral, într-o manieră lamentabilă, de pe scena politică. Prezența unui asemenea personaj în fruntea țării este o ofensă adusă demnității poporului român". Dar prezența sa, în fruntea țării este o ofensă adusă și comunității evreiești din România.

P.S. Este pentru prima dată cînd scriu despre „comunitatea evreiască", „grupul de evrei", ca și cum am face parte din două realități diferite. Sintagmele acestea au pentru mine numai o dimensiune abstractă. Dar deloc abstract mi se pare pericolul ca grupuri etnice să se coalizeze cu tendințe condamnate de istorie. Ar fi fatal ca în istoria noastră evreii să apară drept participanții la eforturile de restaurare a structurilor de care tocmai scăpasem.

DOINA CORNEA

CONȘTIINȚA MORALĂ PRIN PRISMA EXPERIENȚELOR REGIMURILOR TOTALITARE

(Urmare din numărul trecut)

Conștiința morală poate rămîne într-o stare de virtualitate. Pentru a se transforma în spirit viu, ea trebuie să-și actualizeze stările. Actualizarea modalităților conștiinței reprezintă virtuțile, vechile noastre virtuți uitate și adeseori disprețuite, pe care de multe ori avem tendința de a le goli de conținut și de a le respinge înspre o virtualitate pură. Virtuțile sînt așadar mijloacele proprii ale conștiinței care îi permit să rămînă vie și actuală.

Virtuțile reprezintă stările noastre de conștiință trăite prin raportare la rău : sînt momentele noastre de încredere și curaj, de iubire și modestie, de răbdare și speranță exact atunci cînd iubirea se stinge, cînd încrederea sau speranța sînt pe cale de a dispărea.

Lipsite de putere, valorile morale devin puternice atunci cînd sînt trăite. Cea mai infimă comunitate umană devine puternică atunci cînd o animă valorile morale. Din această cauză Basarabia sau Țările Baltice sînt, după mine, mai puternice decît opresorii lor. Iar tinerii români din Piața Universității, hăituiți de așa-ziși mineri, rămîn în conștiința noastră, prin forța exemplului lor de demnitate și non-violență, mai puternici decît mii de tortionari.

Toate aceste considerații mi-au fost relevate de experiențele totalitarismului și neo-totalitarismului în care am trăit. Numai suferința îndurată, adică cea pe care conștiința refuză să și-o asume și pe care o resimte ca o frustrare, este cea care ne secătuiește conștiința și ne reduce la condiția de invizi. În schimb, suferința asumată în deplină libertate creștină este întotdeauna îmbogățită și revelatoare. Conștiința morală, de esență metafizică, ne ajută să supraviețuim hazului, disperării, în mijlocul unor societăți dezumanizate aflate în plină dezagregare. Ea este totdeauna cea care realizează comuniunea în bine a ființelor, în timp ce răul nu poate genera decît complicitatea urii.

În acest sens, conștiința morală, aflată în raport direct cu libertatea interioară — înțeleasă ca loc de întîlnire cu divinitatea —, reprezintă o sursă de creativitate. Ea este capabilă să reconstituie lumea din punct de vedere spiritual, să o transfigureze. Lumea modernă, în general, dar mai ales noi, cei care trăim în societăți bolnave din punct de vedere spiritual, trebuie să reînvățăm să transfigurăm așteptările noastre dezamăgite, amărăciunile și înfrîngerile. A le trăi ca pe modeste ofrande în amintirea lui Iisus înseamnă deja a descoperi sensul reparator. În loc de a ne simți frustrați, le vom putea trăi atunci ca pe niște bucurii, acesta fiind semnul că am reușit să transfigurăm relațiile noastre cu lumea, cu semenii noștri, cu noi-înșine.

Orice întîlnire este un miracol. Întîlnind minciuna, ne exersăm în adevăr. Întîlnind răul, ne exersăm în bine. Întîlnind ura, învățăm să iertăm. Transfigurarea socială reprezintă o muncă individuală : nu putem răscumpăra răul decît individual și în numele nostru. Creștinismul restaurează libertatea, responsabilitatea și demnitatea umană. Prin iubirea sa, prin sacrificiul său, iertarea sa, prin atitudinile sale spirituale creative, creștinismul poate transfigura lumea.

Nu avem însă dreptul — și trebuie bine precizat, pentru a evita orice confuzie — să iertăm în numele aproapelui nostru, în numele victimei adică. Ar însemna să ne alăturăm nedreptății împotriva dreptății. De asemenea, nu avem dreptul — ar însemna același lucru — să impunem o iertare colectivă.

Aceasta este cea mai gravă problemă morală cu care se confruntă actualmente țara mea. Este inadmisibil ca iertarea și uitarea să fie speculate politic de o conducere vinovată și de o Biserică aservită. Nu este decît un mic pas de la iertarea dirijată, abstractă, colectivă, structurată în constiințe prin perfide sofisme politice pînă la mineliuna colectivă, mineliuna organizată și cultul personalității. Acesta este genul de iertare pe care puterea actuală, printr-un limbaj oneros demagogic, se străduie să ni-l strecoare. Aceasta nu face decît să întărească și mai mult confuzia morală în sufletele deja tulburate și ne arată cît de departe sîntem de spiritul creștin.

Voi încheia referindu-mă la noțiunile de suferință asumată și de sacrificiu, istoria noastră recentă și foarte recentă fiind plină de asemenea exemple. Aș dori să adresez un pios omagiu celor șapte episcopi greco-catolici, morți ca niște veritabili martiri, pentru credința lor, în închisorile comuniste ale anilor '50 : de asemenea, tuturor acelor chipuri palide de intelectuali istoviți și îmbătrîniți de anii îndelungați de închisoare; și în sfîrșit, dar nu în ultimul rînd, tuturor celor care au fost uciși de curînd, în 1989 și 1990, pentru a fi încercat să restaureze valorile democratice la noi. Am ferma convingere că nici un sacrificiu nu a fost inutil. Ele trec prin sufletele noastre pentru a le fortifica. Mărturia martirilor devine conștiință vie și ne ajută să trăim și să sperăm.

Să ne rugăm pentru poporul român și, pentru toți frații noștri din țările de Est, ale căror conștiințe au fost atît de grav bulversate. Să ne rugăm pentru ca ele să renască.

Traducere de MIRCEA IONESCU

✦

Textul a fost redactat și expediat în iulie 1991, în vederea colocviului pre-sinodal „Creștinismul și cultura în Europa", care avea să aibă loc în zilele de 28—31 octombrie 1991.

Deși biletele de avion în vederea participării au fost expediate pe adresa doamnei Cornea, împrejurări „misterioase" au stopat ajungerea lor la destinație, astfel încît autoarea a fost pusă în imposibilitate de a se prezenta la colocviu.

Textul a fost susținut de E.S. Cardinalul Paul Poupard, care l-a citit și l-a publicat în revista **Il Nuovo Areopago** în numerele destinate acestui simpozion.

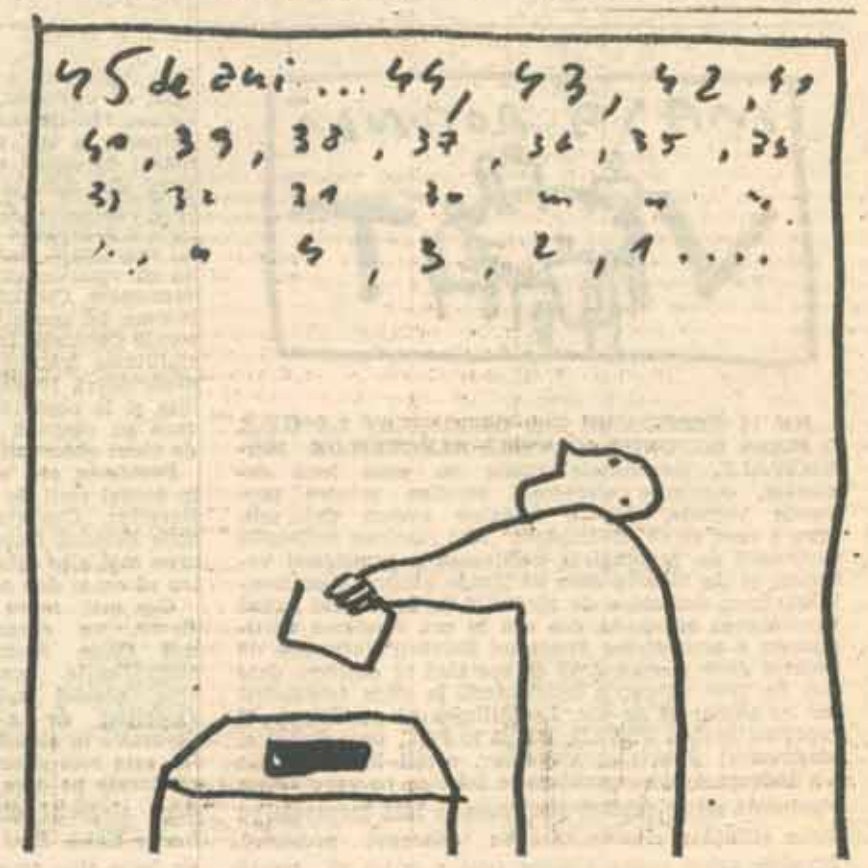

Sub spectrul dezastrului

SINDICATELE — în ceasul al 12-lea al maturității politice

Vineri, 14 februarie 1992, în București și în cîteva mari orașe ale țării (Timișoara, Brașov, Iași, Constanța Alba-Iulia etc), au avut loc mitingurile de protest ale Consiliului Național Consultativ (alcătuit din cele trei mari centre sindicale — în ordine alfabetică, „Alfa", C.N.S.L.R., „Frăția", împotriva politicii falimentare economice și social a guvernelor postrevoluționare. Au fost mitinguri antifeniste și de reorientare a sindicatelor către politicile zise fost precedate de declarații publice ale domnului Miron Mitrea („Frăția"), potrivit cărora Frontul Salvării Naționale și liderii lui se fac vinovați de dezastrul economic în care ne aflăm, precum și de recomandările făcute membrilor de sindicat, în cadrul Consiliului Național al „Frăției" de a nu vota candidații F.S.N și P.D.A.R. Direcția reorientării politice a sindicatelor este deocamdată democratică : s-a lansat deschis, în cadrul mitingurilor, îndemnul de a se vota „Chela". De altfel, este semnificativ faptul că tocmai în marile centre urbane în care Convenția Democratică a obținut deja un avans remarcabil (chiar dacă va fi nevoie de un al doilea tur de scrutin), acolo au și avut loc mitingurile sindicale cu caracter politic. În paranteză fie spus, pe măsura defesenizării structurilor administrative (prima etapă a fost pătrunderea național-liberalilor în guvern), probabil că „trezirea" sindicatelor va influența provincia și mediul rural.

În ciuda comentariilor malițioase cu privire la oportunismul sindicaliștilor români, apărute deja în presă (vezi Adevărul, nr. 590) sau la televiziune (în cadrul emisiunii „7 X 7", al cărei redactori îndeplinesc cu perfidie rolul destabilizator încredințat de putere), ceea ce se întîmplă acum în mișcarea sindicală, ca și în rîndurile electoratului român, constituie o mutație prea importantă pentru a nu i se acorda cuvenita atenție. Se pare că abia acum a început a fi înțeleasă lecția politică a sindicatului polonez „Solidaritatea". Aceea că împotriva sistemului comunist (și neocomunist) reformele politice trebuie să le preceadă pe cele economice. Cum, la noi, din pricina puterii monopo-

LA LIMITA SUPORTABILĂ A SUFERINȚEI

Acțiunile de protest declanșate la 14 februarie de Consiliul Național Consultativ, cartel al unora dintre cele mai puternice confederații sindicale din România — Frăția, Alfa, CNSLR — marchează eșecul strategiei Frontului, care, în noiembrie anul trecut, dezamăgit de eșecul unor alianțe cu alte formațiuni politice, considera oportună orientarea spre sindicate — suport electoral deloc neglijabil în cursa pentru pozițiile din administrația locală, fără însă că cel puțin două dintre confederațiile vizate de Front în urmă cu patru luni — Frăția și CNSLR — își afirmă azi răspicat distanțarea față de politica partidului majoritar.

Desfășurat sub lozinca unității sindicale, mitingul de sănătămîna trecută din Piața Aviatorilor a scos în stradă un număr relativ redus de sindicaliști, dacă e să luăm în calcul sutele de mii de membri ai cooperativelor confederații. Deși s-au declarat de acord cu revendicările prezentate de Frăția, Alfa și CNSLR, liderii confederațiilor Hercules, al Alianței 15 Noiembrie, CERES și COSIM au cerut sindicatelor afiliate să boicoteze acțiunile din 14 februarie, acțiuni care „nu se vor concretiza cu soluționarea efectivă a cererilor mișcării sindicale din România, avînd un pronunțat caracter de influențare politică a mișcării sindicale în mod special și a opiniei publice în general" — după cum se afirmă într-un comunicat dat publicității chiar în ziua mitingului. Așadar, unitatea sindicală rămîne încă un deziderat, obiectivele comune trebuind să aștepte atenuarea complexelor de superioritate ale cîtorva dintre liderii.

La 14 februarie, în Piața Aviatorilor s-a făcut un rechizitoriu amplu al politicii economice dezastruoase a guvernanților postrevoluționari. Au fost analizate mecanismele așa-zisei reforme și efectele acesteia la nivelul calității vieții. Pe geamul unui autocamion aflat în Piață a apărut la un moment dat portretul lui Nicolae Ceaușescu, ascuns cu repeziciune în huiduielile cîtorva manifestanți, iar în cabina unui alt vehicul greu se jucau table. În vreme ce de la tribună se vorbea despre dezinteres și letargie. Aspecte de genul acesta nu merită decît consemnate ca atare, pentru atmosfera din Piață ele nefiind decît accidentale.

Mitingul a fost deschis în jurul orei 14.15, de Dan Mocănescu, din partea cartelului Alfa, care s-a referit, între altele, la noul capitalism autohton, de pe urma căruia beneficiază astăzi cei care ieri au patronat ruina economiei românești. O invitată din SUA, lider sindical la rîndu-i, al cărei nume n-am reușit să-l reținem, după ce a transmis un mesaj de solidaritate din partea „fraților" sindicaliști americani, a informat despre prezența în România a multimiliardarului Mare Rich, urmărit în SUA pentru evaziune fiscală, care se pare că găsește la noi cîmp deschis pentru unele investiții contrare intereselor sindicaliștilor și statului român.

„Rugați-vă la Dumnezeu să fiți sănătoși", spunea domnul Sorin Stan, adresîndu-se responsabililor politici ai momentului. „Spitalele sînt locuri autorizate unde bolnavii au doar dreptul să urle. Genocidul este astăzi justificat" — încheia liderul de la Sanitas după ce a trecut din nou în revistă situația dezastruoasă din domeniul asigurării asistenței medicale. Radu Colceag, lider sindical din industria alimentară, a afirmat că subvenționarea industriei alimentare este un paleativ și s-a demonstrat a fi un eșec, atît timp cît producătorul agricol este neprotejat de cei care afirmă că au cîștigat pariul cu agricultura. Bogdan Hossu, liderul cartelului Alfa, accentua că salariul minim pe economie pe care l-au solicitat sindicatele n-ar fi condus la acea escaladare a prețurilor prevăzută de factorii guvernamentali.

„A fost atinsă limita admisibilă și suportabilă a suferinței" — spunea, printre altele, Victor Ciorbea, președinte al CNSLR —, iar aceasta în condițiile în care „lipsa controlului banilor investiți a permis unor foști nomenclaturiști și torționari să devină bussinesmanii de azi să acapareze puterea financiară". Aproape toți vorbitorii s-au referit la mafia comunistă, cea care deține astăzi controlul tuturor pîrghiilor economice.

O altă idee comună a celor care au luat cuvîntul de la tribuna din Piața Aviatorilor a fost responsabilitatea ce revine astăzi, la cel de-al doilea tur de scrutin, electoratului mînios. „Nu noi am guvernat țara în ultimii doi ani, dar noi l-am ales în urmă cu doi ani. Avem o șansă acum, ca începînd cu turul al doilea al alegerilor locale și continuînd cu alegerile generale, să devenim conștienți că viitorul și chiar existența noastră depind de cîte ce vom vota. Să ne fercească Dumnezeu de o altă Duminică a Orbului !" (Ciprian Bulei, sindicatul șoferilor). Și liderul Frăției domnul Miron Mitrea, crede în utilitatea unei implicări politice directe a sindicatelor. „Nu ne învățați să trăim, lăsați pe cei care sînt cinstiți să conducă țara ! Nu stă poporul român în zece, douăzeci, treizeci de emanați ! (...) Avem în mînă un instrument foarte important : l-am folosit prost în 20 mai, îl vom folosi bine anul acesta. Și cu votul nostru vă vom detrona !"

După ce a fost aprobat de către participanții Apelul Consiliului Național Consultativ, în jurul orei 16.00, mitingul a luat sfîrșit, o parte dintre manifestanți îndreptîndu-se spre centrul Capitalei. La sediile PNL și PNȚCD, fruntași ai acestor partide au salutat coloana de manifestanți ce scanda lozinci în sprijinul Convenției Democratice.

HORIA CRISTEANU

JOI 14 FEBRUARIE S-A ORGANIZAT LA G.D.S. O MASĂ ROTUNDĂ PE TEMA ALEGERILOR MUNICIPALE. Rezultatele finale nu erau încă declarate, comisiile electorale bîjbîiau printre procesele verbale, dar o imagine aveam deja asupra a ceea ce se întîmplase. Mai rămînea neliniștea provocată de prelungirea nefirească a numărării voturilor și de tăcerea care se lăsase asupra evenimentului. Spre deosebire de alegerile de la 20 mai cînd televiziunea comunica din oră în oră creșterea vertiginoasă a procentelor Frontului Salvării Naționale, de această dată, trecuseră 72 de ore fără să obținem date noi. În 1946, alegerile întîrziaseră în clipa falsificării lor cu numai 48 de ore. La întîlnire au participat și reprezentanți ai PNȚCD, PSDR și PAC, unii dintre ei observatori direcți ai alegerilor, astfel încît discuția s-a îndreptat către problemele tehnice pe care Legea electorală nu le rezolvă sau poate le lasă încurcate cu bună știință a cîtorva care au conceput proiectul. De-abia acum apare uimitor cum a putut să treacă prin Parlament o Lege cu contradicții atît de evidente. Iată, de exemplu, trei noțiuni importante pentru stabilirea rezultatelor finale : numărul de alegători participanți la vot, numărul de voturi exprimate și numărul de voturi valabil exprimate. Ei bine, aceste noțiuni sînt folosite contradictoriu, cînd cu același sens cînd cu sensuri diferite. Pare limpede că numărul voturilor exprimate este altul decît cel al voturilor valabil exprimate, dar într-un anume loc din Lege se spune că voturile anulate nu intră în calculul voturilor exprimate. Contradicția este evidentă și rezolvarea ei într-un fel sau altul ține acum doar de Comisia Electorală Centrală. Inevitabil, în discuție a fost adusă posibilitatea fraudei electorale, dar, în general, cei care observaseră îndeaproape procesul electoral și ne gîndim și la observatorii LADO și PRO-DEMOCRAȚIA, care au răspuns invitației organizatorilor, n-au avut de făcut observații încriminante.

Problema cea mai gravă asupra căreia s-a insistat în cursul serii de joi de la G.D.S. a fost absenteismul tinerilor. „Cuvîntul de ordine al acestor momente, a spus domnul Gabriel Liiceanu, este **Prezentați-vă la urne** mai ales către tineri, care sînt irresponsabili pentru că nu-și dau seama că votează pentru ei."

Cea mai mare parte a acestui dialog a avut, firesc, un caracter preponderent teoretic. Domnul Călin Anastasiu și-a propus să descifreze semnificația acestui moment politic : „perspectiva acestei suite de alegeri este posibilitatea Opoziției de a pătrunde semnificativ și nu pur decorativ în structurile de putere. (...) Cred că într-un fel, asta este și semnificația acestei suite de momente electorale pe care le trăim, pentru că mi se pare că după alegerile din '90, participarea Opoziției a fost foarte slabă. Deci momentul politic real, măsurarea de forțe abia acum se realizează și, evident că, unitatea Opoziției a fost decisivă. Nu știu dacă există vreun argument politic sau teoretic ca ea să nu funcționeze în continuare, în următoarele alegeri. Funcționarea în continuare a Opoziției unite este, mi se pare, o axiomă în momentul actual și alegerile o confirmă. Convenția Democratică, cum vedeți, cîștigă marile redute, să zicem așa, orașele mari, iar într-un fel, Frontul se ruralizează. Își menține în continuare orașele mici și zonele rurale și cred că mai mult de atît nici nu putea să-și propună Opoziția, decît să intre pe poarta aceasta a electoratului urban."

Domnul Mihai Șora a întărit ideea eficienței electorale a Opoziției unite și credem că toată lumea gîndește la fel, mai puțin poate un lider sau altul de partid care privește cu gelozie la succesele colegilor săi din Convenție : „Părerea mea, a spus domnul Șora este că în nici un caz, de pildă la București, PNL nu putea să-și impună nici măcar în condiții de balotaj candidatul la primăria generală a Capitalei. Singurul fel în care un candidat PNL a reușit să obțină peste 45% și să intre în balotaj a fost acest mers împreună."

Domnul Stelian Tănase, invitat din partea PAC, a observat că aceste alegeri au adus și un alt cîștig decît cel strict practic al unui început de normalizare a vieții politice : „faptul că se poate acum trasa o hartă a opțiunilor politice dă posibilitatea unei analize politice întemeiate pe ceva precis. Cred că una din problemele mari ale vieții politice din România este că se bazează pe voință, persoane, viscere și nu reflecție politică rațională. De aici înainte avem însă mai multe date, care vor contribui la pozitivarea comentariului politic, ceea ce mi se pare esențial."

LAURENȚIU ȘCHEIANU

liste fesenisteˌ singura autentică libertate cîştigată este cea a expresiei (şi aceea limitată, dacă ne gîndim la fesenizarea televiziunii), nici una din reformele politice nu a dus la instaurarea unei reale democraţii parlamentare şi la echilibrul puterilor în stat. Rezultatele s-au văzut după mai bine de doi ani, dacă pînă şi sindicatele critică ceea ce înainte susţineau. Mişcarea sindicală a fost condamnată la o pedeapsă sisifică, fiind deturnată de la bun început pe panta revendicărilor strict economice, înainte ca reformele politice promise (în declaraţia program a F.S.N.-ului din 22 decembrie 1989) să fie înfăptuite. Ceea ce muncitorii şi alţi lucrători nu au înţeles atunci era că nu se poate duce o activitate sindicală normală — după regulile consacrate în Occident — înaintea tranziţiei spre o economie de piaţă. Nu s-a mai înţeles că într-o economie păstrată cu încăpăţînare în stadiul de subproductivitate, nu se poate realiza nici măcar o platformă sindicală de tip social-democrat, cu o puternică protecţie socială, iar guvernul Stolojan persistă pe linia aceleiaşi greşeli atunci cînd propune o lege a compensării datoriilor, compensare generală, nediferenţiată, care nu face deosebire între întreprinderile eficiente şi cele falimentare(lipseşte, în continuare, şi o lege a falimentului).

Tragerea pe linia moartă a sindicatelor nu a fost decît o diversiune menită să disimuleze activismul politic de tip bolşevic. Sfînta minie proletară a fost folosită de către putere ori de cîte ori politica sa reacţionară a avut nevoie de o „legitimitate" populară în înăbuşirea activităţilor partidelor de opoziţie, a mişcărilor anticomuniste şi pentru drepturile universale ale omului (28—29 ianuarie, 13—15 iunie 1990 etc.). Însuşi fesenismul s-a impus în alegeri cu o platformă populisto-sindicalistă, promisiunile sale electorale fiind mai mult în sensul potolirii neliniştii sindicale. Pînă la urmă, lipsa oricărui efort politic, economic sau social constructiv a devenit atît de vizibilă încît baza de masă a fesenismului s-a injumătăţit. Ea a fost afectată în primul rînd în marile oraşe, exact acolo unde sindicatele nu s-au lăsat amăgite de strategiile guvernamentale de a-şi păcăli interlocutorii.

Deşi mitingurile au fost paternic antiguvernamentale (s-au criticat degradarea continuă a nivelului de viaţă, creşterea necontrolată a preţurilor, insuficienţa salariilor, pensiilor şi compensaţiilor, ineficienţa protecţiei sociale asigurate de guvern, situaţia catastrofală din sănătate, învăţămînt şi cultură, generalizarea fenomenelor de speculă, corupţie şi birocraţie, precum şi lipsa transparenţei guvernului atît în relaţiile cu sindicatele, cît şi în privinţa accesului presei la discuţiile guvern — sindicat — etc), liderii sindicali au atras atenţia cu mult înaintea convocării mitingurilor de protest că nu cer demisia guvernului şi nici nu vor să afecteze prin acţiunile lor alegerile. O astfel de maturitate politică trebuie salutată, numai că ea va trebui confirmată. Nu numai prin votul pe care sindicaliştii îl vor da, ci şi prin fermitatea cu care vor şti să nu se lase antrenaţi cu viitoarele lor formaţiuni politice (atît „Alfa" cît şi „Frăţia" cu astfel de intenţii), în alianţe cu mişcările comunist-legitimiste sau cu forţele extremiste. Este singura şansă de a evita un nou 20 mai 1990.

DAN PAVEL

PENULTIMA ORĂ

Deşi în emisiunea „specială" a Actualităţilor (18 februarie), ni s-au prezentat, în sfîrşit, datele finale ale primului tur de scrutin, toţi nu am aflat, pentru că este „contraindicat" să se afle, care sînt oraşele unde este balotaj şi, mai ales, care este situaţia Frontului în acest balotaj. Nu s-a şoptit nimic despre faptul că în marile oraşe, Convenţia Democratică a cîştigat detaşat, la diferenţe de 20—30 de procente. În acelaşi tactică a dezinformării şi a unei subtile campanii electorale, nu s-a spus nici care este situaţia în Bucureşti. Firesc. Pentru că aici partida este pierdută pentru Front.

O altă metodă de derutare, constă şi în faptul că se refuză calcularea, „din lipsă de timp" a numărului de votanţi per consilier, pentru a se putea stabili astfel „cîştigul" fiecărui partid. S-ar fi aflat foarte simplu şi destul de precis, că în mediul rural, un consilier a fost votat de cîteva sute de oameni, în timp ce în mediul urban, un consilier a primit cîteva mii de voturi. Deci faptul că FSN a obţinut 15.670 de consilieri nu este relevant, deoarece acestia sînt în majoritate din zona rurală. Aşa cum se va vedea şi din datele de mai jos, Convenţia a obţinut victoria în marile oraşe... deci, domnilor fesenişti care ne toţi sfătuiţi să nu bem încă şampania, nu vă îmbătaţi cu apă rece!

Rezultatele cele mai spectaculoase sînt:

Primari: TIMIŞOARA CD: 60% a fost cîştigată din turul I; BUCUREŞTI CD: 44%, F.S.N.: 29%; SECTORUL I CD: 47%, F.S.N.: 28%; SECTORUL II CD: 48%, F.S.N. 37%; SECTORUL III CD: 44%, F.S.N. 29%; SECTORUL IV CD: 42%, F.S.N. 29%; SECTORUL V C.D.: 42%, F.S.N.: 32%; SECTORUL VI C.D.: 46%, F.S.N.: 29%; COPŞA MICĂ — cîştigată din primul tur de C.D.; MEDIAŞ C.D., 13.800, F.S.N. 9.638; ARAD C.D.: 49,04%, —; ALBA IULIA C.D.: 30%, F.S.N.: 19%; BAIA MARE C.D.: 36,9%, P.U.N.R. 17,47%; BISTRIŢA C.D.: 48%, M.E.R. 37%; BRAŞOV C.D.: 44%, F.S.N. 22%; CONSTANŢA C.D. 37%, F.S.N. 28%; CLUJ C.D.: 46%, P.U.N.R. 20%; IAŞI C.D.: 40,5%, F.S.N. 41%; PLOIEŞTI C.D.: 43%, F.S.N. 31%; SIBIU C.D.: 41%, F.S.N. 29%; SIGHET C.D.: 38,13%, F.S.N. 20,9%; SIGHIŞOARA (oraş) C.D.: 45% P.U.N.R. 37%; TURDA C.D.: 40%, P.U.N.R. 20%; GURA HUMORULUI C.D. 42%, Indep. (FS.N.) 18%; NĂVODARI balotaj C.D. şi P.A.C.

Consilieri Bucureşti: Primăria Capitalei — C.D.: 33, F.S.N.: 23; Sect. 1 C.D.: 16, F.S.N.: 9; Sect. 2 C.D.: 16, F.S.N.: 8; Sect. 3: C.D.: 16, F.S.N.: 11; Sect. 4 C.D.: 14, F.S.N.: 9; Sect. 5 C.D.: 14, F.S.N.: 10; Sect. 6 C.D.: 16, F.S.N.: 10.

„22"

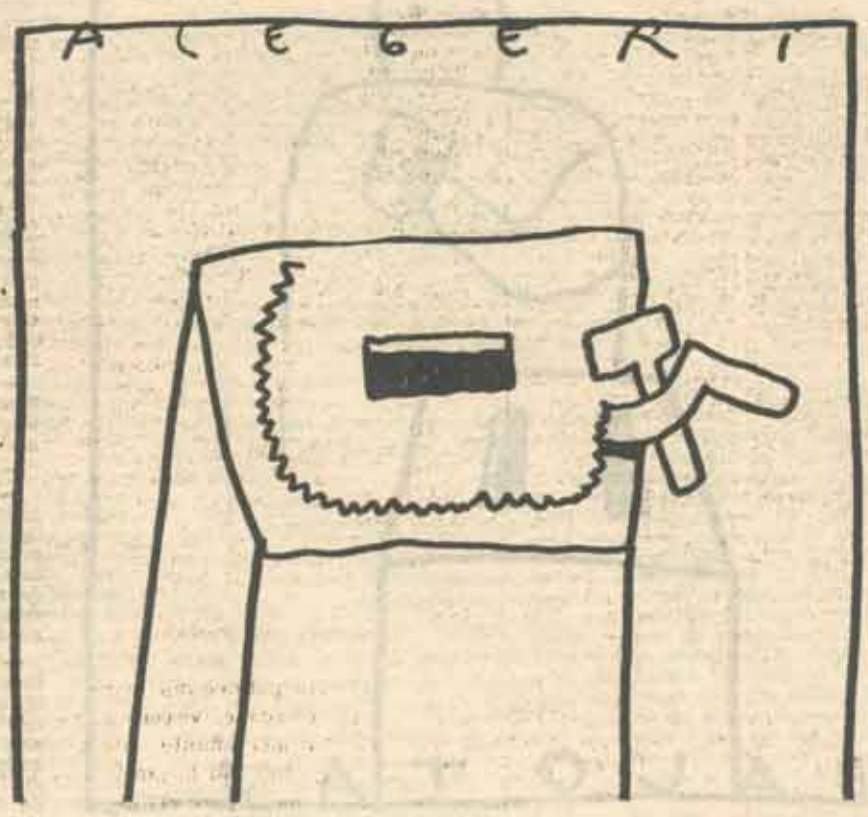

PROCESUL COMUNISMULUI

CUM AM DEMONTAT MICROFOANELE DE LA AIUD

Anul 1970. Se schimbă Codul Penal, altă redozare a pedepselor pentru infracţiuni printre care şi cele legate de trecerea ilegală a frontierei, ba mai mult, infracţiunea de trecere ilegală a frontierei este considerată după noul Cod Penal infracţiune de drept comun şi nu asimilată politic ca pînă la acea dată. Eram amestecaţi cu cei care făcuseră crime, violuri, spargeri, tîlhării, avînd acelaşi regim de detenţie, dar aceasta pentru o perioadă de cîteva luni.

Mă aflam la închisoarea din Aiud pentru trecerea ilegală a frontierei în Iugoslavia, prins şi adus înapoi am fost predat Securităţii din Timişoara. Nu era o noutate, făcusem deja o condamnare de 15 ani ca deţinut politic eliberat în 1964. Anchetat la Securitate, a trebuit să declar motivele plecării mele ilegale din ţară; odată eliberat m-am lovit de alte necazuri, ca toţi foştii deţinuţi politici, ni se dădeau servicii ce erau refuzate de alţii, iar legile în vigoare erau clare; un fost deţinut politic sau de drept comun nu putea să ocupe mai mult decît maximum şef de birou, această oricît de bine ar fi fost pregătit profesional. De la această treaptă în sus trebuia să fii membru de partid şi să prezinţi garanţii politice.

Locuinţă foarte greu obţineai ca deţinut politic, cel puţin mie mi s-a spus de către Petre Nicolae, primarul oraşului Constanţa, şi Vilcu Vasile, secretarul P.C.R. al judeţului Constanţa: „Îţi voi da locuinţă atunci cînd nu va mai trebui la nimeni: ulii ce ai fost ?".

Facultatea nu mi s-a dat voie să o termin, întrucît perioada de întrerupere a studiilor a fost de 15 ani, cît a durat perioada de detenţie ca politic. Totuşi dacă acceptam colaborarea cu organele de Securitate, aşa cum mi s-a propus la eliberare în 1964, cînd fiecare deţinut politic a trecut prin faţa unei delegaţii trimisă din partea Securităţii judeţului în care a fost arestat. Fără locuinţă, cu un serviciu de mîntuială mi-a încolţit ideea plecării ilegale din ţară, legal aceasta fiind imposibilă.

Componenţa deţinuţilor din penitenciarul Aiud era în mare majoritate de drept comun, ca politici erau cei cu subminarea economiei naţionale care încheiau contractele de export cu partenerii străini fiind prinşi cu diverse afaceri sau mituri, de asemeni sectele religioase în special Martorii lui Yehova, ciţiva adventişti şi pocăiţi penticostali. Restul de deţinuţi, în număr de 4—500, frontieriştii.

Pînă la apariţia noului Cod Penal, deţinuţii politici şi frontieriştii ocupau etajul III al pavilionului în formă de T, dreptul comun se afla la etajele II, I şi parter.

Odată cu punerea în aplicare a noului Cod Penal, iată-mă la dreptul comun şi dacă locul de detenţie a rămas acelaşi etaj III de pe T, de data aceasta eram despărţiţi de aşa-zişii politici, ei ocupînd aripile mici ale T-ului, iar noi aripa lungă a T-ului, neavînd voie să discutăm cu ei.

Lucram împreună cu dreptul comun în fabrica Aiud la confecţionat paturi, sobe metalice, unii la confecţionat lăditze de ambalaj, care erau depozitate în pavilionul Zarca.

Era faimoasa **Zarcă**, în care le-au fost măcinate vieţile tuturor vîrfurilor oamenilor noştri politici şi de cultură, care zăcea acum plină de lăditze care-şi aşteptau timpul de expediere. Pavilionul Zarca are un etaj şi un parter, la fiecare nivel existau 15 celule. Priveam pe dinafară neavînd acces înăuntru, părea lugubră, cu obloane de lemn la geamuri, rămase de pe timpul cînd era ocupată de deţinuţii politici.

Cum închisoarea Aiud era mare, avînd 6 pavilioane pentru deţinuţi plus clădiri anexe, spital şi gospodărie proprie, toate construcţiile fiind vechi, necesitau lucrări de întreţinere. Cum printre cei de drept comun nu s-a găsit nici un constructor, după dosar m-au descoperit fiind constructor. A venit la mine responsabilul civil cu lucrările de întreţinere, care mi-a explicat ce lucrări sînt prevăzute la diverse pavilioane în anul în curs, cerîndu-mi să fac o listă cu necesarul de materiale şi oameni, ca să se execute aceste lucrări. Ajuns la pavilionul Zarca mi-a spus: „Întrucît acest pavilion este vechi (pe frontispiciul lui era datat anul 1879, azi nu-mi reamintesc această dată cu exactitate), se fac reparaţii numai la faţadă pentru conservare, iar interioarele rămîn aşa, întrucît dispoziţia de la Direcţia penitenciarelor era că: nu se mai poate folosi ca loc de detenţie, fiind total insalubră. Aceasta mi-a confirmat şi şeful serviciului de construcţii de la M.A.I. Bucureşti, care răspundea de toate penitenciarele, care din cînd în cînd venea să inspecteze lucrările.

Ceea ce scriu era în februarie 1970, prin iulie, la o nouă inspecţie, tot acelaşi şef care-mi spusese că Zărca este insalubră acum dă ordin să fie evacuată de toate lăditzele aflate în ea, făcut curăţenie şi diverse reparaţii, prin înlocuirea pardoselii de dăşumele cu beton, zugrăvit, revizuit instalaţia electrică în măsură să fie aprinsă lumina de la un singur întrerupător pe întregul pavilion (pînă atunci fiecare celulă avea separat).

Mi s-a dat ordin să caut meseriaşi printre deţinuţi de drept comun. Am găsit printre ei un bun electrician. Un băiat tînăr, liniştit, fără alură de infractor, fiind condamnat pentru bătaie, scandal sau aşa ceva la doi sau trei ani închisoare, care era din Cluj.

I-am dat trei ajutoare pentru săpatul conductorilor şi aparatelor, dar n-au trecut nici trei zile, vine la mine şi-mi spune: „Nea Ioane, am ceva deosebit să-ţi spun, vino cu mine la Zarcă". Ajunşi, îmi spune să trimit ajutoarele undeva să nu fie prezenţi la discuţie, de frica conducerii penitenciarului, care de la început ne-a atras atenţia că nu avem voie să spunem celorlalţi configuraţia închisorii şi ceea ce vedem prin celule. Atenţionarea mi se adresa în special mie.

După ce am rămas noi doi, mă duce în prima celulă şi-mi arată ce a descoperit. În perete erau introduşi conductori subţiri, alături de conductorii de curent în tuburi Bergman: **era sistemul de ascultare.** Sistemul era simplu executat: pe coridorul unde erau celulele mergea firul la fiecare celulă şi intra în lăcaşul beciului care era o nişă păstrată cu latura de 10 cm., în care se găsea duliaˌ cu becul. Nişa era prevăzută cu un grilaj de sîrmă destul de groasă să nu poată fi ruptă, pentru atingerea firelor electrice în eventualitatea unei tentative de sinucidere sau producerea unui scurtcircuit.

Am mers pe toată lungimea conductorilor şi i-am demontat, la capătul pavilionului ieşeau afară şi continuau pe exteriorul peretelui altui pavilion, spre clădirea conducerii penitenciarului. Unde patru sau cinci ofiţeri politici, cîţi erau pe timpul deţinuţilor politici, aveau sistemul de ascultare a discuţiilor din celule. Ceea ce m-a mirat mult era că nu am găsit nici un microfon, însă toate nişele în care erau prevăzute corpurile de iluminat aveau grilajele îndoite la un colţ, ca să poată fi introdus un cleşte sau un patent pentru a sustrage microfonul liliputan, care, introdus în perete într-un orificiu mic, nici nu se putea observa de cei din celulă, însă era perfect vizibil de noi, care am examinat nişele. Am ajuns la concluzia că microfoanele au fost demontate la eliberarea deţinuţilor politici.

Terminînd lucrările prevăzute la Zarcă, cei care au fost duşi în ea, au fost politicii pe care i-am descris la început, ocupînd tajul I, iar parterul, ocupat de noi frontieriştii.

Ne-au separat din nou de dreptul comun, lucrînd împreună cu ei, toţi cereau detalii de felul cum am procedat să trecem frontiera şi ce posibilităţi sînt pentru a părăsi ţara. Toţi îşi făceau planul, cum să plece după ce vor fi eliberaţi.

Aflînd acest lucru, direcţia penitenciarului l-a folosit drept motivul separării noastre de dreptul comun şi de a ne aplica din nou un regim de izolare ca la politici.

Nu au trecut decît cîteva luni şi frontieriştii au fost trimişi la Gherla, în Zarcă rămînînd numai politicii de la etajul I. A început să apară noua categorie a deţinuţilor politici, cei care au luat atitudini împotriva regimului Ceauşescu, fie în mod verbal, fie prin manifeste.

La plecarea mea din Zarcă spre Gherla, o aripă a fost evacuată, iar deţinuţii comasaţi în cealaltă jumătate de etaj şi parter. Pe jumătatea evacuată s-a pus la intrare pe coridor un paravan mare din prelată, iar în dosul ei se zăreau dăltuiri în ziduri şi spargeri, ceea ce m-a făcut să cred că se instala din nou sistemul de ascultare. Vizaţii erau sectele religioase şi cei care au luat atitudine împotriva lui Ceauşescu. Cei cu subminarea economiei naţionale erau mai puţin vizaţi, fiind cataloga ţi ca afacerişti.

Tin să mai adaug că tot la lucrările pe le-am efectuat atunci au fost demolate şi cele şase celule de anchetă a politicilor, dintr-un pavilion de lîngă spital, transformîndu-se în bucătăria spitalului din penitenciar.

ION BONEA
(Constanţa)

Ne-am învățat cu așteptarea. Pentru orice și pe timp nelimitat. Acum așteptăm rezultatele alegerilor locale. Așteptăm să ne spună cineva dacă fraudele semnalate în primul tur de scrutin se vor perpetua la nesfîrșit... pentru că alegeri vom mai avea. Sau ce s-a făcut pentru ruperea acestui lanț al slăbiciunilor și dezamăgirilor. Cine poartă răspunderea pentru ce s-a întîmplat și pentru ceea ce o să se mai întîmple. Sau măcar dacă răspunderea nu este atît de împărțită încît toți se simt degrevați de ea. Am încercat să aflăm un răspuns la o parte din aceste întrebări, discutînd cu domnii Doru Viorel Ursu și Mircea Vaida, secretari de stat la Departamentul pentru Administrație Publică, instituție care s-a ocupat de organizarea alegerilor locale. Am încercat totodată să aflăm care este rolul acelui Departament, dacă el depășește zona formalului sau nu și mai ales dacă semnalările din presă străbat zidurile groase ale Palatului Victoria.

ALEGER

DORU VIOREL URSU:

„Nu trebuie să ne pierdem capul"

● Este inutil să ne ascundem după copac

— Care sînt ambiguitățile legii electorale pe care le-ați sesizat înainte de începerea alegerilor ?

— Să fac o enumerare aproape că-mi este și mie dificil. Încă de la început au apărut neclarități vizavi de participarea la vot și modalitatea de a asigura studenților și militarilor exercitarea dreptului la vot. Neclarități au apărut, de asemenea, și în raport cu prevederile art. 66 din legea 70/91 privind alegerile locale, mai ales în legătură cu punctul b, al acestui articol, deci atribuirea mandatelor în raport cu voturile neutilizate. Dificultăți au existat, de asemenea, pe lista circuitului informațional operativ, atît în ceea ce privește comunicarea unor date parțiale, cît și centralizarea lor la nivelul Comisiei Electorale Centrale și la

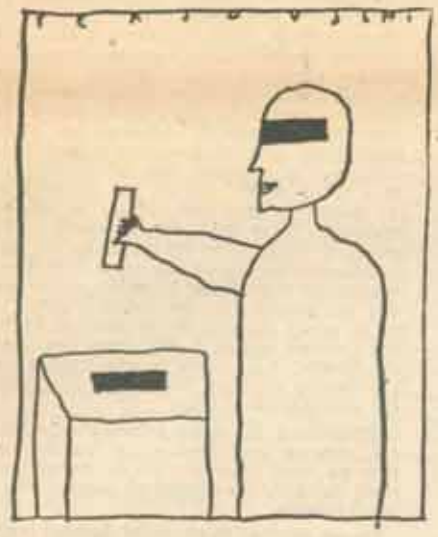

nivelul guvernului. O problemă deosebită a fost aceea în raport cu care, după expirarea duratei de contestare a candidaturilor au fost pronunțate hotăriri judecătorești. Au apărut o serie de probleme legate de finanțarea campaniei electorale, a posibilității formațiunilor politice de a-și prezenta candidații, de a putea face o campanie electorală. Toate acestea trebuie lămurite pentru viitoarele alegeri legislative.

— Avînd în vedere această listă destul de lungă de neclarități, ce s-a întreprins pentru prevenirea lor ? Ce a făcut Departamentul pe care îl conduceți, pentru semnalarea acestora ?

— În acest departament în care, după cum știți, colaborez împreună cu colegul meu, d-l Teodor Mircea Vaida ca reprezentant al P.N.L., în formula unui guvern de uniune, ceea ce am reușit să facem a fost, pe de o parte, organizarea unor teleconferințe prin care s-a încercat amortizarea neclarităților sau interpretărilor diferite ale textelor de lege, teleconferințe la care au participat atît reprezentanții ministerelor și organismelor centrale cu atribuții în organizarea alegerilor locale, cît și membrii Comisiei Electorale Centrale. Am încercat, de asemenea, să emitem o serie de circulare pentru prefecturi, mai ales în ceea ce privește tehnica organizării și desfășurării propriu-zise a votării. Punînd accent pe prezența în birourile de vot numai a persoanelor abilitate prin lege, pe asigurarea secretului operațiunilor de votare, asigurarea siguranței urnelor. Mai mult decît atît, am indicat ca formațiunile politice să poată obține copii după materialele cele mai importante, în special după procesele-verbale întocmite la nivelul circumscripțiilor.

— Acest lucru nefiind însă specificat în mod expres în legea electorală...

— Este adevărat, dar am constatat și pe parcursul întîlnirii cu observatorii străini că este cazul să încercăm să complinim anumite neclarități ale prevederilor legale prin astfel de îndrumări, rămînînd însă în cadrul constituțional.

— Din 9 februarie și pînă acum, presa a fost plină de semnalarea unor „neregului", să le spunem fraude minore. Ce măsuri veți lua pentru prevenirea lor în turul doi ?

— Aș vrea să vă spun că în principal astfel de neregularități în desfășurarea propriu-zisă a votării, din punct de vedere al competenței de soluționare, aparțin practic birourilor de secție, circumscripțiilor și Comisiei Electorale Centrale. Din ceea ce am putut noi să acceptăm ca iregularități, lucrurile vizează mai mult organizarea unor secții de votare care să asigure o celeritate, deci o posibilitate sporită ca oamenii să-și exercite dreptul de vot fără a întîmpina dificultăți legate de insuficiența spațiului, de aglomerarea existentă în cazul stabilirii în aceeași clădire a prea multor secții de votare, modul în care va trebui să organizăm tipărirea buletinelor de vot, retipărirea buletinelor de vot, asigurarea spațiului tipografic, a hîrtiei necesare, a combustibililor, și, de ce să nu spunem, a asigurării indemnizațiilor pentru cei care participă efectiv în cadrul operațiunilor de organizare și de desfășurare a alegerilor.

— Față de referendum, în ceea ce privește listele de alegători, s-au înregistrat greșeli de o mult mai mare amploare.

— Adevărul este că din punct de vedere al unei evidențe a populației, lucrurile din țara noastră, deocamdată, se dovedesc a fi deficitare. Deși au existat atribuții și sarcini concrete pentru întocmirea acestor liste, este de necontestat că multe au cuprins neregularități. Dar cred că singura șansă era ca pe baza unei educații civice a celui chemat la urne să se respecte în mai mare măsură prevederile legii care îndrituiau pe orice cetățean cu drept de vot să-și verifice înscrierea pe listă în termenul prevăzut de lege.

— Oricum, este un fel de lanț al slăbiciunilor, adică toate aceste neregului se vor perpetua și la runda a doua și la legislative ?

— Din punctul acesta de vedere, noi am precizat foarte clar că pentru a asigura exercitarea dreptului de vot, inclusiv în ziua alegerilor, pe listele de alegători trebuie înscrise toate persoanele care fac dovada că locuiesc în localitatea respectivă. Din păcate, sînt încă zeci de mii de oameni care nu au stabilit un domiciliu așa cum prevede legea. Firesc ar fi ca, după completarea acestor liste pe baza documentelor prezentate, în turul doi, deja lucrurile să fie mult mai clare și votarea să se deruleze fără astfel de incidente. Dar, repet, este inutil să ne ascundem după copac și să prezentăm o altă față a acestei realități, dificultăți sînt, procesul electoral în România va cunoaște etape succesive și important este ca la fiecare etapă să adiționăm aspecte pozitive.

● Comisia poate dispune anularea rezultatelor

— Cunoașteți problema rîndului doi de procese-verbale, care s-au primit la primării ? Prevede legea electorală așa ceva ?

— Probabil că dv. aveți aceste date mult mai concrete și mai exacte, pentru că, repet, nu era rolul Departamentului nostru ca să facă astfel de verificări la nivelul circumscripțiilor electorale ; legea, din acest punct de vedere, este foarte clară. Să nu uităm un lucru — în fiecare circumscripție electorală, în fiecare secție de votare, partidele angajate în confruntarea electorală au fost prezente...

— Mă scuzați că vă întrerup, nu este vorba despre acest lucru, este vorba că la secțiile de votare s-au încheiat niște procese-verbale în prezența întregii comisii — deci inclusiv partidele —, iar la primării, în momentul predării acestor date s-a primit alt rînd de procese-verbale. Despre asta e vorba. Cum apreciați acest lucru ?

— Este foarte bine că dv. afirmați că aveți date concrete din acest punct de vedere, pentru că fiecare din cazurile pe care le aupuneți atenției poate să fie verificat de către organele în drept. Există dosare care se alcătuiesc, există posibilitatea ca frauda electorală să fie constatată la Comisia Electorală Centrală. Acest rînd doi de procese-verbale și o prevedere a legii în sensul pe care îl menționați dv. îmi sînt total necunoscute și nici nu poate să existe așa ceva ca, în momentul în care se încheie un proces-verbal de către persoane îndrituite, acesta... să dispară sau să fie înlocuit cu un altul. Deja ne aflăm, după părerea mea, în sfera penalului. Iar dacă cineva și-a asumat riscul de a proceda în felul acesta, tot legea este cea care dă verdictul asupra responsabilității.

— Cine credeți că ar fi putut să-și asume acest risc ?

— Dar dv. vorbiți despre niște date foarte concrete, care efectiv, pe mine mă surprind... repet, mă puneți în fața unor fapte de care dv. aveți cunoștință, de care spuneți că există și la care răspunsul — nu al meu ca secretar de stat în acest departament, ci ca jurist, ca cetățean, ca om care dorește să participe în această societate românească la derularea unor activități oneste, și alegerile sînt astfel de activități — este că eu nu am auzit pînă acum pe nimeni vorbind de așa ceva, nici pe observatorii străini. Răspunsul meu este foarte clar — dacă se aduce la cunoștința Comisiei Electorale Centrale existența unor astfel de fraude electorale, toi ea este în măsură să anuleze, alegerile ; deci este un articol atît de clar și, credeți-mă, eu cînd discut, mă refer efectiv la dispozițiile legale. Dacă este cazul constatării fraudei electorale — și, repet, asta se poate constata pînă chiar și în momentul constituirii comisiilor locale —, comisia dispune anularea rezultatelor alegerilor și organizarea de noi alegeri în termen de cel mult două săptămîni. Nu trebuie să ne pierdem capul, că deja s-a produs o fraudă masivă și că împotriva acestui fenomen nu se pot găsi garanții și proceduri legale.

— Să discutăm atunci despre problema voturilor nule, care, așa cum a semnalat și T.M.B., și „o parte" a pre-

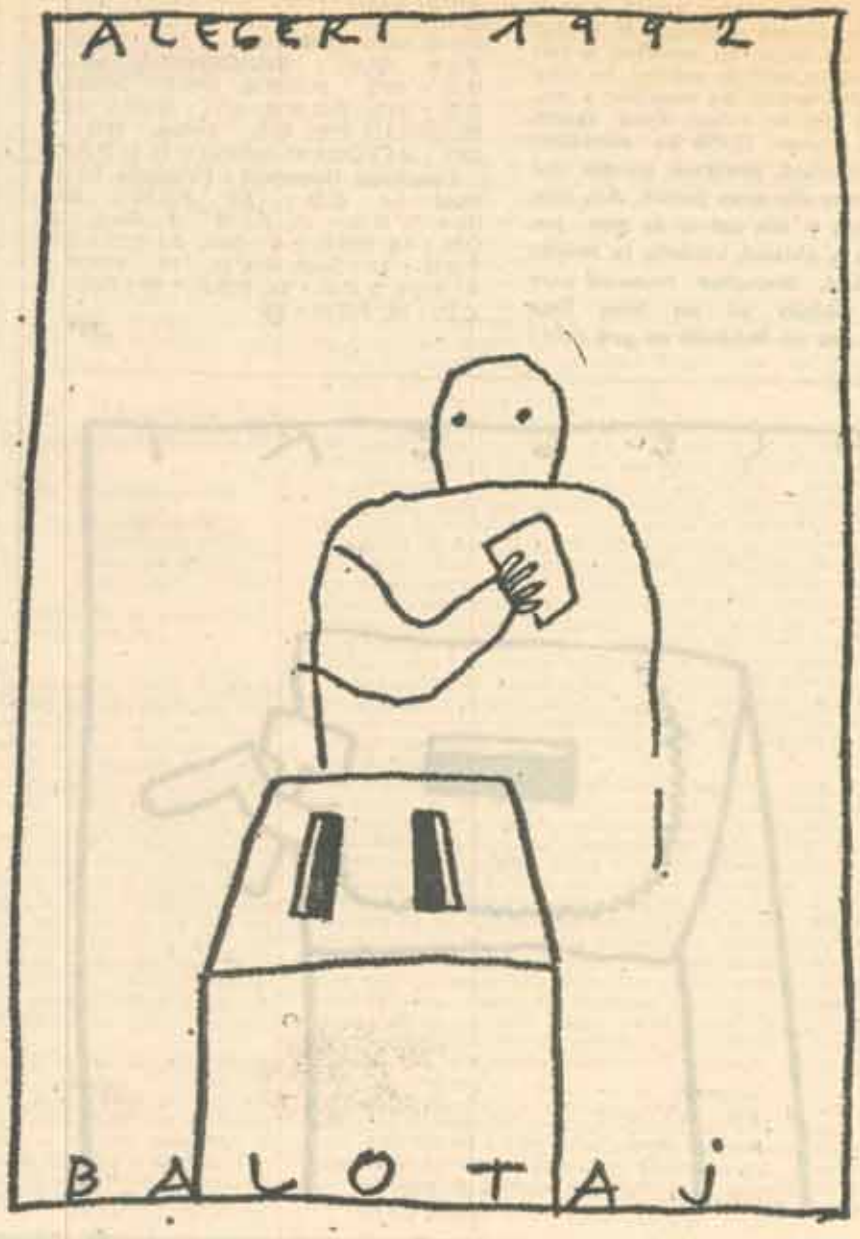

sel, au
că legea
— Dac
juridică,
nuare fă
spațiu s
— Nu,
de textu
— Cre
să citim
de art.
votat ma
din tota
te, deci
noi aleg
voturilo
numai
numărul
în care
per tota
bile exp
tru că
voturi e
dar abso
art. 60,
buletinel
control
de alt n
buletine
sau la
mai mul
cestora.
calculul
turile ex
vit art.
atribuire
— Exa
pe care
cipiului
rală Cen
tor, din
a unei p
troduse
și date
deci de
rezolva
— Aic
ambiguit
receptări
nată a e
tul de le
lucrat p
sînt spec
și inform
nentă un
buțiilor
acest De
de guver
tul alte
bili rezu

● Instr

— Are
titudinea
— Pe s
— Nu
— Toc
constituit
lă. Eu nu
tățile căt
me, dar
timpul în
lor și a r
de către
la nivel d
vel de cl
în mod
erori de
orice risc
să se apl
este să se
votului.
poate nu
gătiți pen
oameni ca
clar atît
dul în ca
nile ca ata
— Da,
Riscul est
București
geri...
— Dar
— Este
totodată p
doi de ser
problemă
zarea unu
de aceea
despre pă
nu despre
— Da, d
lucrul ace
bil un org
țări din Ce
printr-o ac
sure perfe
gii, dar și
de către o
Numai că
facem un

SAU REPETIȚIE GENERALA?

Interviuri realizate de ANDREEA PORA

ate în calcul ; se pare
mbiguă la acest capitol.
să facem o consultație
m desfășura în conti-
un fel de limitare de
dar eu cred că...
părerea dv., în funcție

rebule să cunoaștem și
bine legea. Dacă vizavi
pune problema că au
i de jumătate plus unu
ătorilor înscriși în lis-
ația în care e vorba de
este una. În problema
mate trebuie să citim
care vorbește despre
al voturilor exprimate,
eclarități la adiționarea
tanților cu voturi vala-
și cu voturi nule. Pen-
legea vorbește despre
ite, acestea sînt numai,
mai cele prevăzute în
are arată că „sînt nule
nu poartă ștampila de
ei de votare, buletinele
fecit cel legal aprobat,
nu au ștampila „votat“
ampila este aplicată pe
ulatere sau în afara a-
buletine nu intră în
lor exprimate“. Iar vo-
te sînt cele care, potri-
luate în vedere pentru
datelor de primari.

asta a fost și problema
alat-o Tribunalul Muni-
ești și Comisia Electo-
în sensul că, pe calcula-
neînțelegerii și probabil
interpretări, au fost în-
conținînd voturile nule
este voturi ; este vorba
încordanță. Cum se va

flăm nu în cazul unei
legii, ci al unei greșite
ii și de o aplicare cro-
ru că de data asta, tex-
clar. Modul în care s-a
olator, credeți-mă... nu
în materie de statistică
Noi purtăm în perma-
e, practic în afara atri-
tamentului, pentru că
ent, conform hotărîrii
ții ca atare, are cu to-
ii decît aceea de a sta-
alegerilor.

ni și circulare

ția de a urmări corec-
ilor...
e votare,
ei și în general.
entru acest lucru s-a
isia Electorală Centra-
u să mut responsabili-
institutii sau organis-
u pot să mă învîrt tot
ambiguităților, greșeli-
oințe. Dacă se constată
drituiți să o facă, fie
ție de votare, fie la ni-
cripție, că s-a calculat
este firesc ca aceste
să fie remediate cu
tru că important este
tea corect. Important
leească corect rezultatul
ie să recunoaștem că
ut nici practicieni pre-
a ceva, nu am avut nici
reușească să perceapă
itiile legale, cît și mo-
bule derulate operațiu-

riscul este însă altul. Tribunalul Municipal u valideze aceste ale-

u este un risc.

se, pentru că s-a pus ma necesității turului Aici intrăm deja într-o iară, pentru că organi- doi costă enorm. Deci important să discutăm negre ale problemei și albe.

cate. Sînt conștient de Va trebui creat proba- ceum există și în alte și Estul Europei, care, te permanentă, să asi- ltatea dispozițiilor le- odalității de receptare ni a acestor dispoziții. ceaha asta trebuie să , dacă vreți, apolitic,

care să ne reunească pe toți.

— Deci problema ar fi, zic eu, să nu se mai repete greșelile. Care este rolul acestui Departament în vederea turului al doilea de scrutin ?

— Eu vă asigur că am fost foarte deschiși în a recepta aceste disfuncționalități, iar rolul nostru nu poate să fie plasat decît pe două coordonate principale : propuneri de îmbunătățire a textului legii și, în al doilea rînd, găsirea unor modalități tehnice pe care le vom aplica fie prin hotărîre de guvern, fie prin instrucțiuni sau circulare date celor implicați din partea administrației de stat în organizarea și desfășurarea unor alegeri libere. Va trebui să mergem pînă la a înțelege cine va trebui să formeze secțiile de votare, dacă este necesar să continuăm pe varianta magistraților sau putem găsi oameni onești, cu reputație nestîrbită... Pentru că, vedeți, practic nici nu s-a putut asigura un număr atît de mare de magistrați în România. Cred în această putere de analiză și mai ales în puterea noastră de a remedia — nu dintr-o dată, nici nu-mi fac iluzia că dintr-o dată — tot ceea ce am constatat acum. Vom găsi soluții, asta este cert.

MIRCEA VAIDA:

„La noi toate se fac din dorința de a fi originali“

● Peste tot se încalcă legea

— Domnule Mircea Vaida, într-o discuție avută cu vreo trei săptămîni înainte de alegeri cu domnul Cîmpeanu asupra deficiențelor legii electorale, dînsul spunea : „toate acestea sperăm că le va remedia domnul Vaida“. De remediat nu prea le-ați remediat, dar ce ați încercat să faceți ?

— Să știți că foarte multe, sau parte din ele, am reușit să le remediem. Să începem cu cele pe care le-am reparat. În primul rînd, printr-o serie de acte, circulare pe care le-am dat în teritoriu. Am reușit să complinim lista de posibilități de a aduce militarii să voteze în zonele civile. Am organizat centrele de votare în unitățile militare, așa cum prevede legea, dar am permis accesul observatorilor în interior, al comisiilor, al celor care doreau să poarte discuții cu militarii, al afișelor electorale, deci am îmbunătățit această chestiune. O altă — legea avea o defecțiune esențială, care și astăzi se vede. Nu prevedea deloc dreptul studenților de a vota. Și astăzi încercăm să găsim soluția să asigurăm studenților deplasarea și pentru cel de-al doilea tur de scrutin.

— Cu toate acestea tinerii — nu știu dacă în special studenții —, nu s-au prea dus la vot.

— Categoric este o carență a legii care l-a determinat să nu se fi deplasat la locul de vot. Ei nu au avut încredere în acest sistem. Vedeți dv., e un sistem hibrid — te duci, călătorești fără bilet, cu o legitimație de student, nu ești sigur că te lasă, unde te lasă, cine-ți dă tichet, deci sînt o seamă de probleme care au creat un soi de rezervă a tineretului față de cîrpeala pe care am făcut-o — pentru că, evident, este o cîrpeală. Mai sînt și alte lucruri pe care le-am reglementat, tot așa, în afara legii. Pentru că, la nivel de județe, nu există comisii electorale — e un paradox al legii, există comisii orășenești, comunale și există Comisia Electorală Centrală, iar la mijloc este o ruptură care face necazuri.

— Cum se va reuși organizarea într-un timp atît de scurt a turului doi de scrutin ?

— Eu am curajul să spun că organizarea alegerilor după două săptămîni este de natură să facă legea inaplicabilă — pentru că din momentul cînd s-au terminat alegerile și se cunosc rezultatele, trebuie să înceapă fabricarea noilor buletine electorale. Este imposibil să se realizeze aceasta în timp util, pentru a putea să le afișezi cu două zile înainte de alegeri, ceea ce ar fi obligatoriu, conform aceluiași **text de lege. Deci, noi pornim** cu o lege pe care ne-am hotărît de la început **s-o încălcăm.** Este clar că peste tot se încalcă legea. În special acolo unde s-au stabilit alegeri pe data de 16. S-ar putea să ajungem la încălcarea prevederilor legale și acolo unde alegerile sînt stabilite pentru 23 februarie.

— După alegeri au apărut dintr-o dată o serie de alte neclarități care pot lăsa drum liber fraudelor. Care sînt acestea, din punctul dv. de vedere.

— Una dintre cele mai importante neregului este creată chiar de ambiguitatea legii, care, categoric, a influențat rezultatele. Modul de calculare a voturilor este deosebit de prost redactat, este o contradicție hotărîtoare.

● De ce nu a ieșit d-l Halaicu din primul tur

— De ce s-au luat în calcul și voturile nule, contrar prevederilor legii ?

— Din cauza art. 61, care prevede ce conține procesul verbal : număr alegători, număr total voturi exprimate, număr voturi nule etc..., și în felul acesta se deduce și cum se calculează. Iată că această contradicție a făcut ca în majoritatea locurilor baza de calcul să fie crescută și astfel micșorat procentul. Rezultă clar că mulți candidați care sînt astăzi în balotaj și care au realizat norma de 51 la sută nu ar fi trebuit să ajungă în această situație.

— Problema care se mai ridică este în ce direcție s-au orientat aceste voturi nule.

— Nu are importanță, dar dacă au existat nu trebuie luate în calcul voturile exprimate, pentru că în felul ăsta scade procentul cîștigătorului de pe locul 1, care în acest fel este dezavantajat. Iată de ce s-ar putea să fie real faptul că d-l Crin Halaicu, la București, a obținut norma necesară din primul tur de scrutin.

— Rezolvarea acestei probleme în competența cui intră ?

— A Comisiei Electorale Centrale. Ei sînt judecătorii alegerilor, ai rezultatelor și ai îndrumărilor cu privire la aceste calcule.

— Care este competența acestui Departament ?

— Competența Departamentului este să organizeze, din punct de vedere tehnic, desfășurarea alegerilor, să asigure ținerea acestor alegeri și să analizeze rezultatele pentru a trage concluzii cu privire la modul de alcătuire a administrației. Ne vom trezi cu o administrație cu totul nouă, primarii vor fi în fața unor consilii comunale care au o putere foarte mare, prevăzută de lege, dar care vor reprezenta un peisaj politic foarte puțin omogen. Ziarele prezintă aceste alegeri ca pe **marea victorie a Frontului, că a cîștigat în douăzeci sau în treizeci de localități sau nu are importanță în cîte,** dar adevărul este că se ascunde aspectul că în 1344 de localități repetăm alegerile. Cele mai importante orașe din țară sînt în dispută și, după părerea mea, există șanse pentru Convenția Democratică. Mă refer la Oradea, la Cluj, la Satu Mare etc. O chestiune deosebită o prezintă Tîrgu-Mureș, o chestiune care este agravată și de unele acțiuni pe care eu le consider intenționate. Iată deci că primarii vor reacționa în funcție de aceste consilii ; sigur că asta va determina o anumită atitudine în fața prefecților pe care noi trebuie să-i numim.

● Ilegalități sau neglijențe ?

— Dar această deficiență de care discutam mai înainte, cu luarea sau nu în calcul a voturilor nule, a fost sesizată sau nu înainte ?

— S-a cristalizat, practic, ascară. Ar fi trebuit ca noi să avem această lege din timp, să încercăm o simulare a unor alegeri, ca să ne dăm seama efectiv cum se lucrează. Dar, la noi toate se fac în dorința de a fi originali, rapizi și democrați. Abia am obținut legea, și ne-am repezit să organizăm alegerile, așa, la limita încadrării în timp. Asta facem noi de fiecare dată.

— V-aș ruga, domnule Mircea Vaida, să-mi spuneți dacă știți, care este problema cu procesele-verbale numărul 2, cele completate la primării, fără prezența restului comisiei.

— Aceasta este o procedură ilegală, nu poate exista un astfel de proces-verbal valabil, semnat numai de președinte. Sigur că procesul-verbal poate fi valabil semnat numai de președinte, dacă ceilalți nu vin sau nu vor să semneze sau pleacă membrii biroului, dar excepția nu poate fi transformată în regulă. Dar tin să spun și să subliniez foarte clar că acest așa-zis al doilea rînd de procese-verbale este ilegal, poate avea cel mult valoarea unei copii după primul proces-verbal.

— Această neregulă v-a fost semnalată ?

— Eu am auzit-o ieri de la unii reprezentanți în comisii ai partidului nostru, și că acolo se poartă o discuție cu Comisia Electorală Centrală. Dar nouă, la Departament, pînă astăzi nu ni s-a spus. S-a comis o ilegalitate, dacă este așa. Dar am cerut ca secțiile de votare să emită imediat, la cererea membrilor partidelor care participă în comisiile electorale, un duplicat al procesului-verbal pe care aceștia să-l poată ridica pentru ca prin sistemul propriu de centralizare, să verifice, să compare rezultatele. Și acolo unde apar diferențe, să se cerceteze și să se lămurească.

— Puteți să-mi dați cîteva amănunte despre sistemul de urmărire în paralel al P.N.L.-ului ?

— Au un birou foarte bine pus la punct, este o muncă serioasă și bine organizată. Ei, primind aceste dubluri ale proceselor-verbale, fac efectiv centralizarea care se practică și de sistemul Comisiei Electorale Centrale și compară rezultatele lor cu cele ale comisiei.

— În cazul unei diferențe, ce credeți că se întîmplă ?

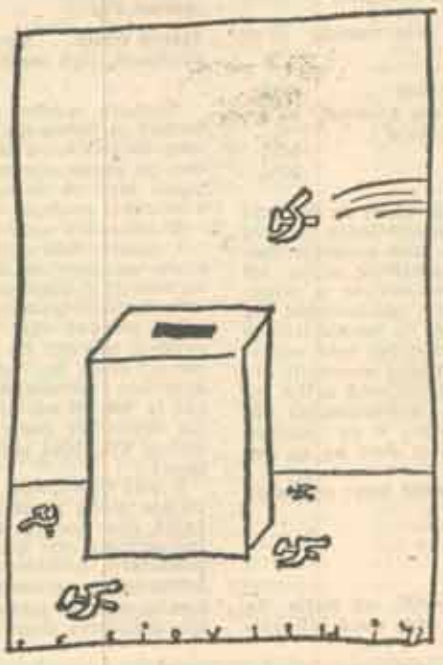

— Vom cere verificarea. Și dacă vor fi indicii pentru fraude electorale vom contesta alegerile în circumscripțiile respective.

— S-ar putea evita al doilea tur de scrutin în unele circumscripții ?

— Sigur că s-ar putea, este o sarcină a Comisiei Electorale Centrale și sper ca ei să și-o îndeplinească. Eu voi avea astăzi o discuție cu ei, să sperăm că vor găsi soluții pentru aceste probleme. Dar temperatura electorală este destul de înaltă și va fi dificil să se facă aceste lucruri.

— Ce credeți că se va întîmpla la Săpînța ? Îl așteaptă un nou proces pe Toader Știeța ?

— Eu ar trebui să mă abțin de la a discuta Săpînța, pentru că eu am fost

avocatul lui Toader Știeța în procesul pe care l-a avut. Totul pornește de la o eroare judiciară. Dar, oricum, la ora actuală, strict juridic vorbind, Toader Știeța are cazier. Nu mai discutăm cum a apărut celălalt candidat, care nu este din comună și care s-a făcut mutația cu două-trei zile înainte. Aici este o carență a legii, și pe viitor va trebui să prevedem că schimbarea de domiciliu să nu se facă cu cîteva ore înainte de închiderea posibilității de depunere a listelor electorale. Cei care au împiedicat desfășurarea alegerilor vor suferi rigorile legii. E normal, sîntem un stat de drept. Nu cred că pe Toader Știeța îl așteaptă un nou proces, pentru că se pare că el a fost obligat de oameni din comună să se supună hotărîrii lor.

— Dar se vor ține alegeri la Săpînța?

— Trebuie să ținem alegeri pentru consilieri și pentru primar în egală măsură, cînd situația o va permite, după o formulă pe care cred că o putem găsi cu înțelepciune. Adică nu trebuie să împingem oamenii neapărat să se bată.

— Ca membru al P.N.L.-ului, puteți să-mi spuneți dacă s-au tras deja niște concluzii, așa cum s-a spus că se va face, asupra „oportunității participării la Convenție“ ?

— Problema este complexă. Convenția nu și-a îndeplinit menirea în toate locurile, datorită structurilor locale, datorită intereselor locale. Dar de aici pînă la a spune că „vei folosi Convenția sau nu o vei folosi mai departe“ este o chestiune deosebită. Eu cred că altceva este important. Important este că am realizat această Convenție și că trebuie să rămînem în cadrul unei înțelegeri generale a partidelor democratice. Tactica concretă pe care o vom adopta rămîne de analizat. Nu trebuie să dăm așa, un răspuns sentimental. Aici nu este vorba că nu mai vrem să participăm sau nu mai vrem să colaborăm. Este cu totul altceva. Între listă și colaborare sînt distanțe foarte mari. Putem să nu realizăm o listă, dar să colaborăm foarte bine. Putem să realizăm o listă, dar, ajungi împreună într-un loc, să nu colaborăm deloc.

PAVEL CÂMPEANU

ALEGERILE LOCALE: SFÎRŞIT DE PARTIDĂ (II)

SONDAJ DE OPINIE C.I.S. — CENTRUL INDEPENDENT DE SONDAJE

Sondajul ale cărui rezultate le-am înfăţişat parţial în numărul trecut nu a abordat alegerile locale numai ca un eveniment politic în sine, ci şi sub incidenţa articulaţiilor lui cu ambianţa socială dată. Aspectele atinse pe acest plan au fost : gradul de implicare a alegătorilor în viaţa localităţilor şi judeţelor, relaţiile primăriilor cu aparatul de stat şi în special cu prefecţii, viziunea despre actorii cei mai potriviţi să devină primari — portretul-robot al primarului ideal în reprezentarea opiniei publice.

Implicarea I : Localitatea

Există un patriotism local ? Dacă da; în ce măsură ? Dacă nu, de ce nu ? Orice comportament electoral este, în cazul alegerilor locale, de natura legăturii alegătorului cu localitatea respectivă. Legea însăşi are ca prezumţie această legătură atunci cînd cere fiecărui cetăţean să voteze în localitatea în care îşi are domiciliul stabil şi cînd precizează durata minimală a acestei stabilităţi. Evident, durata şi constanţa nu pot determina prin ele singure gradul în care o persoană este sau nu ataşată de localitatea în care trăieşte la un moment dat. Vechimea nu este măsura acestui ataşament, dar este unul dintre probabilii lui parametri comensurabili. O întrebare introdusă în sondaj a fost prin urmare : de cînd vreme trăiesc alegătorii în localitatea unde au votat la 9 februarie 1992 ?

Răspunsurile ofereau o primă clasificare dihotomică, delimitînd două grupări : cei care continuă să trăiască în localitatea loc natală şi cei care au părăsit-o. Potrivit răspunsurilor obţinute, prima grupare — stabilii, cuprinde 40% din eşantion, iar a doua — mobilii, 60%. Se pare deci că majoritatea alegătorilor s-au mutat cel puţin odată dintr-o aşezare în alta, votînd într-o altă localitate decît cea natală. Acest coeficient ridicat nu este egal repartizat pe teritoriu. Sensul acestei inegalităţi este acelaşi al mobilităţii sociale din regimul trecut — cel al urbanizării. În consecinţă, două treimi din gruparea celor rămaşi în localitatea lor natală se află în mediul rural şi numai o treime în mediul urban. Din gruparea celor mobili, 13% s-au stabilit în localitatea actuală în ultimul deceniu — 6% în ultimii 4 ani —, iar 47% trăiesc în aceste localităţi de peste 10 ani.

Aşezarea într-o anumită localitate este condiţionată cu precădere de două facilităţi : cea a domiciliului şi cea a locului de muncă. Se poate presupune că cei care dispun de ambele facilităţi sînt şi cei mai ataşaţi de localitatea care li se asigură. Această categorie a persoanelor care îşi au atît locuinţa, cît şi locul de muncă în aceeaşi localitate, înglobează 60% din eşantion : peste 30% lucrează în altă localitate decît cea în care domiciliază, iar restul nu au loc de muncă.

Alte coordonate care pot contribui la descifrarea aceluiaşi aspect şi pe care sondajul le-a inclus privesc legăturile de familie şi proiectele de viitor. Am aflat astfel că :

1. trei sferturi dintre intervievaţi au rude apropiate : părinţi, copii, fraţi, surori, în localitatea în care domiciliază acum — şi

2. 80% ar prefera să rămînă în viitor în localitatea unde se află, 15% ar prefera să se mute în alta, iar 5% nu sînt hotărîţi.

Recapitulînd, constatăm că 60% dintre intervievaţi trăiesc în alte localităţi decît cele în care s-au născut, peste 30% lucrează într-o altă localitate decît cea unde domiciliază, 25% nu au rude apropiate în această din urmă localitate, iar 20% nu intenţionează să rămînă în ea. Pe ansamblul lui, acest tablou sugerează că o bună parte a electoratului trăieşte în condiţii care nu stimulează o implicare activă în viaţa localităţii unde îşi exercită dreptul de a alege. Existenţa acestor premise nu secretă patriotism local, dar inexistenţa lor îl fac improbabil.

Implicarea II : Judeţul

Pentru a explora acest orizont, sondajul a introdus tema judeţelor desfiinţate : cum priveşte opinia publică această mult dezbătută dispută? Se poate presupune că în mod diferenţiat, şi că principalul generator al acestei diferenţieri va fi aşezarea teritorială : persoanele domiciliate în raza fostelor judeţe vor susţine mai frecvent reînfiinţarea lor, iar cele provenite din zonele originare ale actualelor judeţe se vor opune, refacerea judeţelor desfiinţate riscînd să reducă importanţa relativă a judeţelor existente.

Consultaţi asupra acestei probleme, intervievaţii şi-au distribuit răspunsurile astfel :

Sînt pentru refacerea judeţelor desfiinţate	49%
Sînt numai pentru refacerea unora dintre acestea	12%
Sînt împotriva refacerii judeţelor desfiinţate în general	16%
Nu se pronunţă	23%

Majoritatea, formată din primele două clase de răspunsuri, deci peste 60%, are o atitudine binevoitoare faţă de această aspiraţie. Mulţi dintre aceştia sînt probabil tocmai locuitori ai fostelor judeţe, care manifestă astfel un patriotism local recuperator. Marea majoritate a populaţiei provine însă din actualele judeţe ; patriotismul lor local s-ar manifesta ca împotrivire faţă de reconstituirea judeţelor desfiinţate, dar această împotrivire este exprimată de numai 16%. Cei mai mulţi subiecţi proveniţi din zonele originare ale actualelor judeţe manifestă astfel, în mod, ce e drept indirect, o implicare aproximativă în soarta judeţului lor de baştină. Acestora li se adaugă gruparea celor care nu se pronunţă — şi deci nu se implică — aproape un sfert din total.

Moderat la scara localităţii, patriotismul local nu excelează nici la scara judeţului.

Primari şi prefecţi

Pînă acum primarii erau, ca şi prefecţii, cei puţin în mod formal agenţi ai puterii centrale care avea latitudinea de a-i numi şi de a-i înlocui. După instalarea celor aleşi la 9 februarie, cele două funcţii vor dobîndi statuturi diferite : prefecţii vor rămîne reprezentanţii locali ai puterii centrale, aflaţi în subordinea formală a acesteia, pe cînd primarii, ca şi consiliile respective, vor fi reprezentanţii electoratului local, aleşi de acesta în mod democratic. Prin aceste alegeri nu se schimbă, aşadar, numai persoanele care exercită funcţia de primar, ci se schimbă natura politică a acestei funcţii, relaţiile ei cu puterea centrală, cu prefecturile şi cu populaţia localităţii pe care o administrează. Ce direcţie va lua această schimbare ? Va avea orientarea ei un caracter preponderent democratic, demagogic, sau birocratic ?

Consultîndu-i pe interlocutorii noştri asupra unor posibile evoluţii sub acest aspect, am obţinut următoarele răspunsuri :

1. procedura democratică este preferată nu numai pentru instituirea primarilor, ci şi pentru a prefecţilor. Numai 12% dintre cei intervievaţi sînt de acord ca prefecţii să fie numiţi de guvern ; 79% ar prefera ca, asemeni primarilor, prefecţii să fie şi ei aleşi de populaţie. Este o primă reacţie prin care populaţia îşi vădeşte dorinţa de a ţine puterea centrală la distanţă de treburile locale ;

2. transformarea primarilor din funcţionari numiţi în lideri aleşi nu ar trebui să le confere ceea ce se cheamă autonomie. Numai un sfert din eşantion consideră că primarii aleşi ar trebui să se bucure de mai multă independenţă decît predecesorii lor : aproape două treimi ar prefera însă ca noii primari să acţioneze sub un atent control ;

3. această doleanţă ridică însă o altă întrebare : sub al cui control ? Sub al consiliilor locale, sînt de părere o treime dintre subiecţi ; sub al prefecţilor, opinează aproape 40%. Sub al guvernului, recomandă numai 14%, relief, find astfel a doua reacţie prin care electoratul îşi manifestă preferinţa pentru un amestec cît mai redus al autorităţilor centrale în treburile locale.

Din ansamblul acestor răspunsuri se poate deduce că electoratul priveşte cu circumspecţie atît tendinţele spre autoguvernare, cît şi riscurile recăderii într-un centralism înăbuşitor. Rezistenţele sînt însă mai clar definite decît alternativele pozitive, de unde şi înclinaţia de a încredinţa controlul primarilor nu atît consiliilor locale aleşe în acest scop, cît unor imaginari prefecţi aleşi.

Portret-robot al primarului preferat

Electoratul a votat pentru a alege aproape 3 000 de primari — 3 000 de indivizi diferiţi şi inconfundabili. Caracteristicile personale ale candidaţilor par să fi avut în această competiţie o ponderee cel puţin egală cu cea a afilierii lor politice. Se ştie cîte ceva despre impactul caracteristicilor politice, dar nu şi despre cel al caracteristicilor personale. Cele mai evidente dintre acestea — semnalmentele — sînt accesibile şi unui sondaj, putînd avea o anumită relevanţă. De pildă : ce influenţă poate avea virsta candidatului asupra opţiunii alegătorului ? Se grupează alegătorii în mod spontan în comunităţi ale solidarităţii de generaţie ? Pornind de la patru asemenea date : sexul, vîrsta, ocupaţia şi starea civilă, sondajul şi-a propus să schiţeze cu ajutorul lor un foarte sumar, dar nu nesemnificativ portret-robot al primarului preferat. Iată rezultatul :

Caracteristica			Opţiunile (în %)
Sexul		Femei 5%	Bărbaţi 71% Indiferent 23%
Vîrsta 20—30 ani 1%	30—50 ani 72%	Peste 50 ani 13%	Indiferent 10%
Ocupaţia		Scriitor, ziarist 2%	Indiferent 37%
Inginer 24%		Doctor 3,5%	Agricultor 8%
Întreprinzător privat 3%		Muncitor 5%	Profesor 9%
		Funcţionar 5%	Casnică 0
Starea civilă	Necăsătoriţi 3%		Căsătoriţi, cu copii 71%
Căsătoriţi, fără copii 3%			Indiferenţi 22%

Conform acestor predilecţii, primarul preferat ar fi un bărbat în vîrstă de 30 pînă la 50 de ani, de profesie inginer, căsătorit, cu copii. Anti-portretul, cel al unui candidat cu şanse minime, înfăţişează o femeie care nu a împlinit încă 30 de ani, necăsătorită dar casnică sau, dacă exercită o profesie, fiind scriitor ori ziarist.

Examinarea acestor date permite cîteva remarci :

1. caracteristica în raport cu care se produce cea mai mare concentrare de opţiuni este vîrsta : 72% dintre intervievaţi îl plasează pe primarul ideal între 30 şi 50 de ani. Aceeaşi caracteristică scoate la iveală o foarte accentuată rezervă faţă de candidaţii tineri : subiecţii care preferă primari de vîrsta a treia sînt de trei ori mai numeroşi decît cei care preferă primari sub 30 de ani. Un amănunt : proporţia subiecţilor care nu au împlinit 30 de ani în totalul eşantionului a fost de 23%, pe cînd proporţia opţiunilor pentru primari de aceeaşi vîrstă a fost de numai 4%. Nici chiar alegătorii tineri nu doresc primari tineri ;

2. atît constelaţia candidaţilor, cît şi predilecţiile alegătorilor alocă profesiei de inginer o poziţie privilegiată. După cum indică tabelul de mai sus, preferinţa pentru ingineri nu este pur şi simplu prioritară, ci categoric prioritară, următoarea preferinţă — pentru profesori — întrunind un procentaj de aproape trei ori mai mic. Opţiunile sensibil mai frecvente pentru agricultori decît pentru muncitori degajă unele sugestii. Una — sesizarea însemnătăţii hotărîtoare pe care o va avea în anii următori refacerea pe alte baze a agriculturii, alta — absenţa oricăror scheme provenind din ideologia aşa-zisului „rol conducător" al clasei muncitoare — rol de care aceasta a beneficiat în practică la fel de puţin ca şi de cel de proprietar al mijloacelor de producţie. S-ar putea ca îndărătul acestei atitudini să acţioneze un mecanism compensator : populaţia este ispitită să recuze ex-post ceea ce dictatura stalinistă o silise să accepte şi chiar să laude. Şi astfel, absenţi din guvern şi din parlament, reprezentanţii fostei aşa-zise clase conducătoare lipsesc şi din preferinţele populaţiei pentru funcţia de primar. Frecvenţa opţiunilor pentru ingineri şi agricultori, deci pentru profesii de **homo faber**, ar putea avea şi o semnificaţie simbolică — sentimentul că ţelul societăţii noastre este autoreconstrucţia, o operă ce se cuvine încredinţată celor care ştiu să construiască.

Printre cele mai puternice reticenţe sugerate de aceleaşi cifre atrag atenţia două. Una îi priveşte pe întreprinzătorii privaţi : slabul lor impact electoral aduce o nouă confirmare a rezervei cu care largi segmente ale populaţiei privesc geneza acestei pături sociale şi mai ales formele perceptibile în care această geneză are loc. A doua este reticenţa record faţă de gruparea scriitori-ziarişti, cea mai puţin cotată dintre profesiile active incluse în chestionar. Severitatea acestei reticenţe pare să contrasteze flagrant cu unele circumstanţe istorice specifice, de la care s-ar fi putut aştepta să producă un efect contrar. Am în vedere faptul că, neacceptată pentru funcţia de primar, profesia de scriitor a fost cel mai larg reprezentată în disidenţă, precum şi în primul organ al puterii instituit îndată după revoluţie — după cum am în vedere rolul de prim plan pe care unii membri ai breslei literare îl joacă în viaţa politică.

Sînt posibile însă şi alte implicaţii. Astfel, ampla opţiune pentru ingineri infirmă alegaţiile despre o ostilitate generală, de masă, împotriva intelectualilor. Contrastul dintre popularitatea inginerilor şi impopularitatea în această accepţie, a scriitorilor şi ziariştilor, ar putea confirma însă o altă alegaţie — cea referitoare la distincţia netă pe care populaţia ar face-o între intelectualitatea tehnică şi acest segment al intelectualităţii umaniste. Contrastul presupune, firesc, o largă reprezentare critică asupra presei. Dar, mai ales, el evocă indirect destinul politic al fostei disidenţe în care nu abundau inginerii, ci scriitorii şi ziariştii ;

3. tulburătoare prin dimensiunile şi implicaţiile ei apare şi o altă reticenţă : cea faţă de femei. Preferinţa pentru primari-femei este de 14 ori mai restrînsă decît cea pentru primari-bărbaţi. Rezervele nu vin numai din partea bărbaţilor, ci şi din a marii majorităţi a femeilor. Ca şi tinerii care nu-i susţin pe tineri, nici femeile nu vor primari-femei. Această inaderenţă a electoratului este congruentă cu situaţia reală a femeilor în viaţa publică de după decembrie 1989. Împărtăşind oarecum soarta muncitorilor, femeile nu au deţinut nici un fotoliu ministerial în nici unul dintre guverne, sînt prezente într-un număr infim pe băncile parlamentului şi au candidat cu totul episodic pentru postul de primar în care, după cum se vede, nu sînt dorite şi nu se doresc.

S-ar putea ca şi în cazul lor să acţioneze un mecanism compensator. Este vorba de amintirea „savantei", întrupare a abjecţiei în mitologia populară, precum şi a suratelor ei promovate pentru a-i proteja puterea, de genul Suzana Gîdea, Lina Ciobanu, Maria Bobu, Ana Muresan, Alexandrina Găinuşe ş.a. Desigur, femeile din România nu poartă răspunderea pentru performanţele acestor doamne, după cum nici bărbaţii nu sînt răspunzători pentru performanţele la fel de puţin glorioase ale mult mai numeroşilor domni cu care se împresurase dictatorul. De unde supoziţia că, fie această interpretare nu este plauzibilă, fie că resentimentele, îndeosebi cele reziduale, nu sînt nici raţionale, nici echitabile ;

4. în privinţa stării civile, gruparea răspunsurilor evidenţiază două momente. Pe de o parte, un virtual exclusivism : singura formulă cu adevărat acceptată este aceea a primarului căsătorit, cu copii ; pe de alta, egala intoleranţă faţă de necăsătoriţi şi faţă de căsătoriţi fără copii. Situaţia familială pare a reprezenta un puternic argument electoral — de altfel asimilat ca atare de folclorul politic al multor ţări, de pildă Statele Unite, dar deocamdată cu desăvîrşire ignorat la noi. Potrivit acestei optici nu poate fi un primar serios şi responsabil decît un serios şi responsabil tată de familie. Atunci cînd structurile sociale moderne se năruie, speranţele se întorc, vrînd-nevrînd, spre structurile străvechi — cele de rudenie. Disfuncţionalitatea instituţiilor publice dilată spaţiul social de acţiune a instituţiilor private — familia. De asemeni, nu ar fi exclus ca importanţa atribuită copiilor să aibă unele conexiuni cu reticenţele faţă de angajarea femeilor în viaţa publică ;

5. fiecare dintre caracteristicile urmărite are propriile ei variabile. Singura constantă care le străbate pe toate este indiferenţa. Orice opţiune pentru o variabilă semnifică interesul faţă de caracteristica respectivă, pe cînd indiferenţa semnifică lipsa acestui interes. Atunci cînd, aşa cum indică tabelul de mai sus 5% dintre intervievaţi preferă ca primarul să fie femeie, 71% bărbat, iar 23% declară că le e indiferent, înseamnă că pentru 76% (71+5), caracteristica sex prezintă interes, iar pentru 23% nu. Prin urmare, cu cît mai redusă este proporţia indiferenţilor, cu atît mai puternic este interesul pentru caracteristica respectivă — şi viceversa. Operînd cu aceste repere, putem reţine că dintre cele patru caracteristici cea mai interesantă pentru funcţia de primar apare vîrsta — indiferenţi 10%, şi cea mai puţin interesantă ocupaţie — indiferenţi 37%.

Cred că în ciuda extremului său ematism, portretul-robot al primarului preferat deţine unele conotaţii atît episodul alegerilor locale, cît şi aşteptările imediate faţă de liderii comunali. Conotaţiile la care mă refer semnalează posibila aspiraţie spre un anumit gen de virtuţi publice şi deci spre o anumită ierarhie de valori.

„EXTREMELE TREBUIE ELIMINATE"

Interviu cu GEORGE STANCOV, vicepreşedinte al F.S.N.

S-a neglijat o luptă concertată impotriva mentalităţilor comuniste

Cum apreciaţi situaţia de la Galaţi unde reprezentantul stîngii comuniste a cumulat cele mai multe voturi ?

Situaţia de la Galaţi demonstrează că s-a neglijat o luptă concertată impotriva mentalităţilor comuniste. S-a neglijat o adevărată propagandă anticomunistă, dar nu numai din partea Frontului. Pe de altă parte este şi un fenomen de respingere al noului din cauza motivului arhicunoscut al grijii faţă de ziua de mîine. Muncitorii aşa cum muncesc în colectiv au şi o gîndire colectivă şi e suficient să-şi găsească un conducător pe care apoi să-l urmeze disciplinat, cu mentalitatea care li s-a inoculat că ei sînt avangarda poporului român, că ei sînt primii în ordinea valorii. Iar pe fondul crizei economice, care nu se datorează Frontului, căci recesiunea economică e un fenomen general în ţările ieşite din comunism, oamenii încep să dorească ca cineva să-i îndrume, un dictator pentru că ei înşişi sînt nişte handicapaţi în ale luptei pentru viaţă. Şi aşa se explică nu numai ce s-a întîmplat la Galaţi, dar şi mitingurile de astăzi (14 februarie) demonstrează că oamenii strigă **jos comunismul** şi revendică exact ceea ce aveau ei în comunism : locuri de muncă fără ca acolo să se producă ceva eficient. Implicarea sindicatelor în viaţa politică ar putea să creeze nostalgia unui partid al celor **ce muncesc** împotriva celor **ce nu muncesc.**

Dacă sînteţi de acord că pericolul comunist mai există, spuneţi-ne ce credeţi despre proiectul liberal de scoatere a comunismului şi a formelor sale de manifestare în afara legii.

Chiar la începutul lunii septembrie, dacă vă amintiţi, am avut o intervenţie în parlament cînd am denunţat acest pericol şi chiar am spus că nu putem face un proces al comunismului fără a pune sub acuzare partidul care a susţinut acest sistem. La puţin timp a venit mineriada. Proiectul cred că este pe undeva expresia unei conjugări a simţirii noastre, indiferent de partidul din care făceam parte, cu excepţia celor care nu simţeau decît o speranţă în întoarcerea comunismului. Şi care mai sînt printre noi. Se mişcă viol, tot mai viol şi atunci iniţiativa liberală cred eu că, pe de o parte, a vrut să însemne o demonstraţie publică a implicării în această luptă împotriva structurilor comuniste şi, cinstit să fiu, a fost un strigăt de alarmă pentru societatea românească. Unii nu l-au receptat însă aşa cum trebuie şi în septembrie am denunţat şi această situaţie cînd m-am referit la acele proiecte care stau în sertarele parlamentului. Şi nu numai la acest proiect mă gîndeam, pentru că, încă din decembrie '90 există un proiect pentru legea recalculării pensiilor fostei nomenclaturi comuniste. A trecut atîta timp şi ne aflăm în aceeaşi fază. În decembrie '90 cînd exista atmosfera aceea încordată, premergătoare unei explozii, după opinia unora, proiectul de lege cu pensiile a fost trecut pe ordinea de zi ca o demonstraţie pentru opinia publică. Dar a trecut decembrie, furtuna s-a mai liniştit şi cineva a uitat de acest proiect. Cred că e vina întregului parlament.

Acum, în legătură cu proiectul de scoatere în afara legii a partidului comunist, eu cred că n-ar trebui scos în afara legii nici partidul comunist şi nici un alt fel de partid care este constituit pe structura nomenclaturii comuniste. Cred că trebuie interzisă activitatea care se întemeiază pe doctrina comunistă. Şi mai este ceva : tocmai cei care au distrus democraţia în România timp de 45 de ani, care au distrus poate şi fiinţa dreaptă a poporului român, vor să profite de democraţie şi, pe calea votului, vor să ajungă de unde au plecat. Un mărunt semnal de alarmă este zona Galaţi. Dar nu-i de ajuns să ne gîndim numai la zona asta.

Cred că trebuie interzisă activitatea care se întemeiază pe doctrina marxistă.

În Front sînt mulţi împotriva acestui proiect, şi ca urmare a apărut şi o variantă redactată de comisia juridică a Camerei Deputaţilor.

Bine, cele două proiecte elaborate de Comisia juridică sînt necesare. Atît cel care vine să instituie norme sancţionatorii pentru încălcarea dispoziţiilor legii siguranţei naţionale cît şi celălalt proiect care vrea să creeze în cadrul Ministerului Justiţiei un organism care să fie o instanţă specială care să se pronunţe asupra caracterului extremist al unor manifestări. Dar nimic nu-i nou sub soare. Aceste proiecte au fost preluate din vechea şi democratica lege Mărzescu. Acum însă este nevoie de o lege care să interzică activităţile politice întemeiate pe doctrina marxist-leninistă şi care propovăduieşte comunismul ca orînduire. Indiferent de ce vor spune democraţiile care n-au trăit în comunism — pentru că dacă ar fi cunoscut comunismul nu cred că ar mai fi avut curajul cineva din vest să ne spună nouă că e nedemocratic să desfiinţezi un partid de stînga. Tot ce naşte din partidul comunist român nu poate să fie decît expresia unui extremism care vrea să se revigoreze. Chiar şi naţionalismul ca formă a extremismului, care nu trebuie confundat cu patriotismul. Noi avem de a face astăzi cu comunişti naţionalişti. Rezultatul alegerilor de la 9 februarie, atît cît îl cunoaştem, arată însă că poporul român s-a trezit şi este un semnal pozitiv. Cu toate greutăţile de la revoluţie încoace, cu toată propaganda desăvîrşită făcută prin ziarele de extremă stîngă sau extremă dreaptă, **Europa, România Mare,** chiar unele ziare aparent patriotice, cum este **Naţiunea** şi altele, care au în spatele lor naţionalişti sovini recunoscuţi şi de tristă faimă deja, nu le-a mers această manevră. Un semnal de alarmă este situaţia votului din Capitală, dar aici este culbuşorul lor de nebunii, aici sînt foştii activişti, foştii securişti, toată administraţia comunistă înlăturată. Dacă românii consideră această situaţie ca pe o expresie a pluripartidismului se înşeală. Nici o societate democratică nu poate accepta o cresătură canceroasă de tipul partidului **România Mare,** de exemplu. Cu toată durerea pe care unii ar putea să o acuze : vezi Doamne, am înlăturat un partid care lupta pentru unitatea neamului, pentru românism şi aşa mai departe. Istoria demonstrează unde au dus asemenea lucruri. Dintr-un idealism curat la începuturile ei, mişcarea legionară a dus unde a dus. Extremele trebuie eliminate după părerea mea, pentru că nu fac decît să distrugă partea sănătoasă a unui popor. Stă în puterea legiuitorului acest lucru, după părerea mea. Dar şi presa ar trebui să ne ajute. Este foarte uşor să strigi **Jos F.S.N.** pînă nu mai poţi şi în acelaşi timp Uniunea Stîngii Democratice îşi vede de treburi.

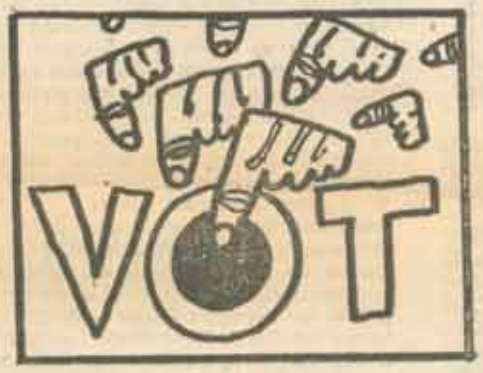

Comisia de anchetă a guvernării Roman urmăreşte doar să compromită un om politic

Cum s-a născut comisia de cercetare a fraudelor guvernării Roman ?

Ea este în primul rînd neregulamentară, şi este şi necinstit constituită, cu manevre prin care se tinde compromiterea unui om politic. O dovadă este că ar fi putut să se constituie atunci cînd era Roman la putere, dar au făcut-o după căderea lui. Nici nu vreau să ştiu cine este în comisie, pentru că nu poate să fie decît fie oameni manipulaţi, la rîndul lor victimele unor confuzii, fie chiar marii manipulanţi. Se aplică stilul clasic : minjeşte că oricum rămîne ceva. Vine campania electorală pentru alegerile generale iar, dacă se implică în viaţa politică la un nivel mai înalt Roman, o să se bată mare tam-tam : „Cum investiţi voi într-unul care este acuma anchetat de Senat?". Este o manevră de care nu este străin domnul Bărlădeanu, dovadă că mereu apare cînd trebuie să se constituie o comisie, cînd trebuie să cadă un guvern. Comisia asta este aşa ca un mucegai care îmbracă o plantă sănătoasă şi o ucide încetul cu încetul. Se aplică metodele staliniste de compromitere.

Legea electorală ar trebui să interzică candidatura foştilor activişti

Întrevedeţi o modalitate de a combate mişcarea de restauraţie ?

Legea alegerilor generale, nu ca o preluare a punctului 6 al proclamaţiei de la Timişoara, ci ca o atitudine civică sănătoasă, ar trebui să stipuleze în mod clar şi cinstit interzicerea candidaturilor foştilor activişti de partid cu funcţii de conducere, cu menţiunea că nu este vorba de încălcarea drepturilor omului, ci dimpotrivă, de o protecţie a drepturilor cetăţeanului. N-o să li se interzică, cum au făcut ei altora să aibă alte activităţi, dar să stea de o parte. Aşa cum au stat în închisori zeci de ani oamenii partidelor neamului, să stea şi ei, nu în închisori, dar într-o izolare politică. Ce rost are să vină să se joace de-a democraţia ? Nu pot. Sînt nişte morţi printre noi.

Ce părere aveţi de repetatele declaraţii ale domnului Iliescu că domnul Petre Roman ar fi un aventurier politic ?

Dacă este un aventurier şi domnul Iliescu nu l-a simţit, înseamnă că este un foarte slab politician domnul Iliescu. Este atît de slab politician, atît de slab psiholog să nu fi simţit aventurismul din omul cu care a fost alături la greu şi care nu l-a trădat niciodată ? Numai la ultima conferinţă de presă de pildă, întrebat fiind de afirmaţia lui Iliescu că el crede în valorile socialismului, domnul Roman a declarat cu tact că Iliescu se referă la socialismul de tip occidental. Eu cred că atunci domnul Roman a mînţit. De ce să-l consideri aventurier pe Roman pentru că vrea reforma mai rapidă, sau pentru că condamnă nomenclatura şi de ce să foloseşti această manevră necinstită : „cum îşi permite el să judece nomenclatura cînd este fiu de nomenclaturist ?" Iată mentalitatea tipic comunistă care caută mereu dosare să vadă al cui fiu eşti şi dacă ai ocupaţie sănătoasă. O fi domnul Roman fiu de nomenclaturist, dar domnul Iliescu este chiar un nomenclaturist sadea, nici el n-ar putea să nege, ar fi culmea să-şi nege propriul trecut. Trăim într-un primitivism politic dacă acceptăm mentalitatea domnului Iliescu. Nici opoziţia nu mai are asemenea limbaj, cu toate că ar putea să-l folosească cu profit politic. Şi iată acest limbaj a apărut de unde nu te aşteptai şi de la cine nu te aşteptai.

Limbajul scos din recuzita stalinistă mă cutremură

Ce s-ar putea întîmpla la Convenţia din martie a Frontului ?

Convenţia, care mi se va antrena un fel de prăbuşire a Frontului şi o ieşire a lui de pe scena politică, aşa cum se aşteaptă poate unii, va folosi la o clarificare a opiniilor unora sau altora dintre membrii Frontului. Pentru că linia ideologică este stabilită încă de la Convenţia din anul trecut. Acuzele unora îndreptate împotriva liderului naţional şi acelora care îi susţin punctele de vedere că ar fi elitişti, că ar fi deviaţionişti, cu limbajul acesta scos din recuzita stalinistă mă cutremură. Cum că am face nu ştiu ce fraţii de cruce cu partidele de dreapta. Această acuzaţie demonstrează că partidele de dreapta sînt privite ca nişte partide periculoase, nişte duşmani ai poporului. Cei care consideră că o asemenea apropiere este un fel de trădare a poporului român demonstrează că este un bolşevic de sus pînă jos, adică n-are nimic de spus pentru ţara asta din decembrie încoace.

Ce semnificaţie au apelurile la unitatea partidului lansate în ultimul timp ?

Apelul d-lui Văcaru este de pe acum celebru. Mai întîi cheamă la unitate şi apoi declară că susţine în alegeri pe domnul Iliescu. I-am întrebat atunci : bine, vreţi unitate, dar în jurul cui şi împotriva cui ? Evident că ei mimează dorinţa de unitate, dar de fapt vor să-şi găsească cît mai mulţi adepţi pentru a avea majoritatea necesară să-l înlăture pe liderul naţional Petre Roman. Domnul Bărlădeanu, într-un interviu recent declara cam acelaşi lucru : că Roman a alunecat către dreapta şi că în martie fie Frontul se va despărţi de Roman, fie Roman se va despărţi de Front. Dacă ar fi sinceri atunci ar spune că atunci în Decembrie domnul Iliescu şi alţii din jur au vrut să transforme partidul comunist român în partidul socialist român. Chestiune care a cutremurat pe oamenii cinstiţi ai revoluţiei şi care au determinat blocarea acestei intenţii. Şi atunci s-a opus şi domnul Roman. De altfel, cunoscuta exclamaţie „sună ca dracul", s-a referit şi la asta.

Interviu realizat de HORAŢIU PEPINE

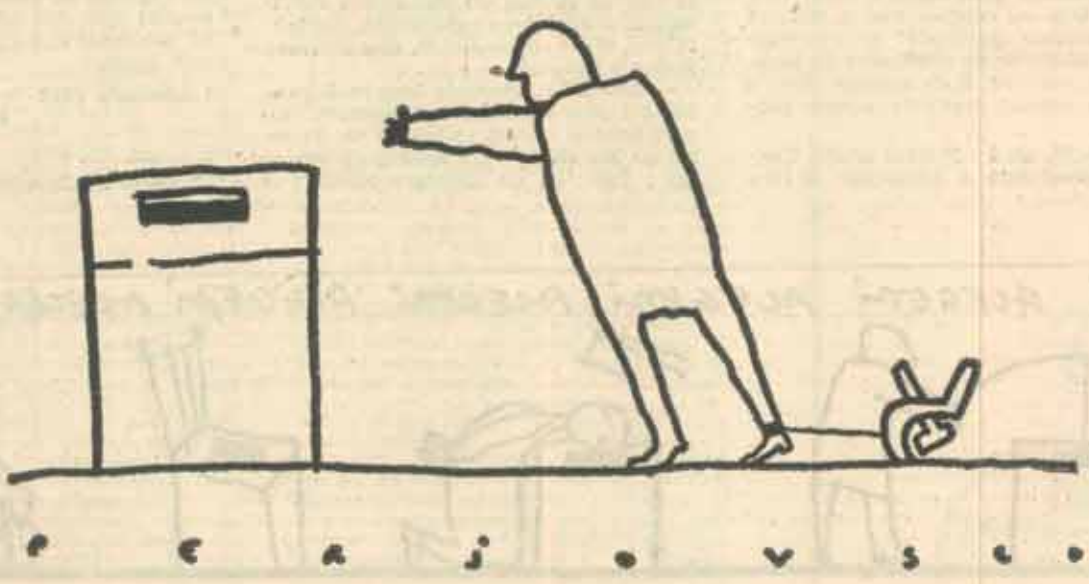

AUTONOMIA CENTRALIZATĂ

După îndelungi aşteptări şi dezbateri, aripa reformei a cuprins, în sfîrşit, şi învăţămîntul. Proiectul Legii învăţămîntului a luat drumul Mitropoliei şi a fost difuzat prin şcoli şi facultăţi. După părerea mea, acest lucru trebuia să se întîmple mai demult ; ultimii doi ani, în care legea comunistă din 1978 au mai putea, practic, să funcţioneze, au fost pierduţi pentru învăţămînt. Iar dacă în economie, doi ani de proastă administrare conduc la un faliment rapid, în învăţămînt efectele se văd mai tîrziu, peste cîţiva ani, şi sînt mult mai grave.

Ar fi cazul, aşadar, să ne bucurăm că pe agenda de lucru a Parlamentului îşi va găsi locul, în curînd, şi grija pentru şcoala românească de toate gradele. Din păcate, aşa cum se prezintă, proiectul de lege nu poate provoca prea multe bucurii. Dimpotrivă. Îmi permit, deci, să dau publicităţii cîteva comentarii pe marginea lui, din punctul de vedere al „beneficiarului" : lucrez în învăţămîntul universitar. Nu discut aspectele juri-

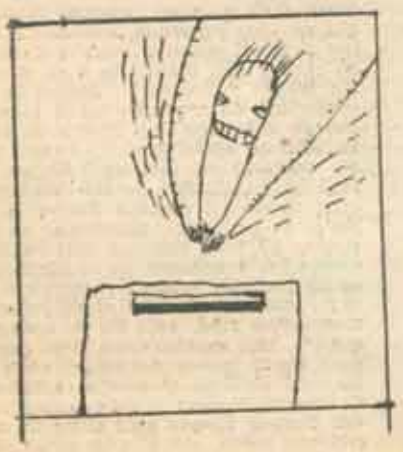

dice, neavînd competenţa necesară (deşi, în multe cazuri, cum se va vedea, nici nu e nevoie de o asemenea competenţă, inadvertenţele fiind vizibile „cu ochiul liber") ; mi-au fost de folos însă cunoştinţele mele în ştiinţele limbajului.

Sînt destule lucruri discutabile în acest proiect şi, pentru mai multă claritate, le-am grupat „pe categorii" : a) articole şi formulări care permit (şi chiar favorizează) interpretări „dubioase" ori abuzive, atunci cînd nu stîrnesc chiar o nedumerire totală (de ex., articolele 11, 92, 93, 158) ; b) articole contradictorii care, în eventualitatea validării lor prin vot, vor fi imposibil de aplicat, din simplul şi logicul motiv că se bat cap în cap ori, mai rău, permit „anularea" evidenţei lor contradicţii printr-o măsură administrativă „de la centru" (de ex., art. 77, al. 4 cu art. 94 ; art. 106, al. 2 cu art. 120, al. 1 ; art. 98, al. 5 cu art. 94 şi altele) ; c) articole „laxe" care, din nou lasă loc interpretărilor sau măsurilor abuzive pentru că nu definesc anumiţi termeni ori nu clarifică rolul unor organisme şi instituţii (art. 96, 98, 99). În fine, proiectul de lege mai păcătuieşte şi prin ceea ce **nu spune**, deşi era necesar s-o facă, în unele chestiuni esenţiale. Să exemplificăm, aşadar, în ordinea articolelor, aceste situaţii. De prisos să mai adaug că m-a preocupat în special secţiunea rezervată învăţămîntului superior, ale cărui necesităţi cred că le cunosc mai bine. Mi-am ales, deci, exemplele din acest domeniu.

— **Art. 11** e de fapt greu de inclus în vreo categorie, datorită ambiguităţii sale maxime, pe care mă abţin să o interpretez, mulţumindu-mă să atrag atenţia asupra ei : „Învăţămîntul se realizează în concordanţă cu principiile democraţiei **adaptate la specificul fiecărei instituţii**". Îmi e greu să cred că articolele Constituţiei, de pildă, pot fi „adaptate" în mod diferit la „specificul" unei grădiniţe, al unei şcoli ajutătoare şi al unei facultăţi de agronomie.

— **Art. 13** : „(1) Şcoala, familia şi comunitatea locală poartă **răspunderea principală** pentru calitatea educaţiei şi democratizarea învăţămîntului..." ; cine poartă, atunci, „răspunderea secundară" ? Şi ce fel de răspundere poartă, de exemplu, Ministerul Învăţămîntului şi Ştiinţei, pentru multele „numiri" care îi intră în atribuţii ?

— **Art. 77, al. 4** : „Titlul de doctor în specialităţile se acordă, pe baza propunerii comisiei, **de consiliul facultăţii sub rezervă confirmării de către Comisia Superioară de Atestare**". Aici sînt mai multe lucruri de discutat : 1) contradicţia clară cu art. 94, care prevede funcţionarea autonomiei universitare, între altele, şi în domeniul ştiinţific ; 2) formularea „sub rezerva..." implică

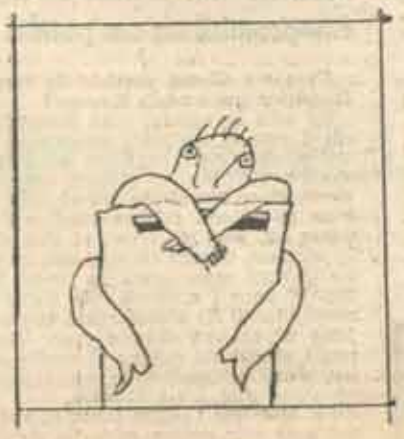

ideea că numita Comisie poate invalida hotărîrea consiliului, bazată pe propunerea comisiei de doctorat, alcătuită din specialişti în domeniul respectiv ; or, dacă se ajunge la o asemenea invalidare, înseamnă că membrii comisiei de doctorat şi ai consiliului facultăţii trebuie destituiţi pentru incompetenţă ; 3) legea nu pomeneşte nicăieri ce este, cum se înfiinţează, cum funcţionează şi cu ce se ocupă, de fapt, Comisia Superioară de Atestare ;

— **Art. 92** : „Autonomia universitară reprezintă dreptul comunităţii universitare de a se autoconduce. Autonomia universitară presupune un ansamblu de drepturi, obligaţii, responsabilităţi, competenţe şi atribuţii, stabilite **prin ordin al ministrului învăţămîntului şi ştiinţei** care reglementează relaţiile din interiorul comunităţii universitare în spaţiul universitar". Observaţii : 1) O autonomie care se stabileşte „prin ordin" nu este o autonomie ; 2) Sintaxa le joacă o festă iniţiatorilor legii, prin ambiguitatea creată de faptul că ultima propoziţie (atributivă) poate determina cuvinte diferite : a) „un ansamblu... care reglementează" ; b) „ordin... care reglementează" ; c) „ministrului... care reglementează".

— **Art. 93** : „Orice membru al comunităţii universitare are dreptul de a lua parte la treburile universitare ; organismele de conducere se aleg pentru perioade **stabilite prin lege...**". Acest proiect de lege nu conţine nici o referire la respectivele „perioade" ori la alegerea organismelor de conducere în învăţămîntul superior. E de aşteptat, deci, o altă lege special destinată acestei probleme ?

— **Art. 98, al. 5** : Printre altele, Conferinţa Naţională a Rectorilor îi face

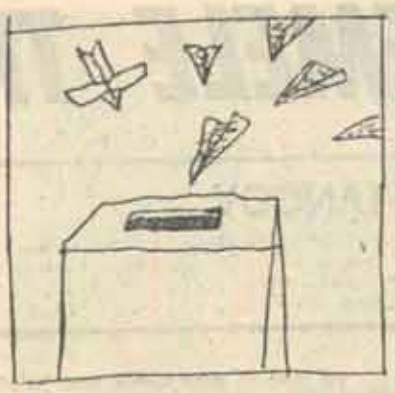

ministerului „propuneri şi recomandări" cu privire la „repartizarea sumelor în valută provenite din taxe". Observaţii : 1) Nu ştiu dacă e cazul ca o Conferinţă Naţională a Rectorilor să devină un administrator de fonduri ; 2) Art. 94 precizează că autonomia universitară cuprinde şi domeniile financiar, contabil şi administrativ ; aşadar, cum şi cui poate „repartiza" Conferinţa Naţională a Rectorilor sumele în valută încasate, de pildă, de Universitatea din Cluj de la studenţii străini, atîta timp cît numita universitate este **autonomă** din punct de vedere financiar ? Sau nu este ?

— **Art. 99, al. 1** : „Ministerul Învăţămîntului şi Ştiinţei coordonează, îndrumă şi controlează activitatea învăţămîntului superior, potrivit legii, respectînd **libertatea** şi autonomia **universitară**". Nu ştiu cît de relevantă din punct de vedere juridic poate fi „libertatea universitară" ; cert este că sintagma ca atare nu este definită în cuprinsul prezentului proiect de lege iar o mutare a discuţiei despre libertate pe tărîm filosofic nu cred că ar rezolva în vreun fel problema, nici în plan legislativ, nici în plan executiv.

— **Art. 96** aproape anulează autonomia universitară atît de amplu definită în art. 94 (pe care îl citez : „Autonomia universitară a instituţiilor de învăţămînt superior cuprinde următoarele domenii : autonomia organizării structurilor universitare, autonomia funcţională, autonomia didactică, autonomia ştiinţifică, autonomia financiară, contabilă şi administrativă şi autonomia decizională în asigurarea ordinii de drept în spaţiul universitar"), făcînd uz de un mult prea „generos" epitet : **„Competenţe specifice** pentru toate activităţile din spaţiul universitar sau catedrele, organele de conducere ale facultăţilor şi instituţiilor de învăţămînt superior, organele lor reprezentative — Senatul interuniversitar, Conferinţa Naţională a Rectorilor, Comisia Superioară de Atestare, precum şi Ministerul Învăţămîntului şi Ştiinţei, aşa cum sînt stabilite prin Hotărîre a Guvernului". „Dreptul comunităţii universitare de a se autoconduce" se vede, astfel, sufocat de atîtea „competenţe specifice". Acest articol nu stabileşte, de fapt, nimic ; decît că **totul** va fi stabilit prin Hotărîre a Guvernului.

— **Art. 106, al. 1** : „Planurile şi programele de învăţămînt **la toate nivelurile se aprobă de Ministerul Învăţămîntului şi Ştiinţei**" ; **art. 120** : „(1) Planurile de învăţămînt pentru colegii, facultăţi şi şcolile de înalte studii sînt elaborate de consiliile acestora şi sînt **aprobate de senatele universitare**, în concordanţă cu recomandările Conferinţei Naţionale a Rectorilor ; (2) Programele de studii sînt elaborate de titularii de discipline şi **aprobate de catedră**" ; **art. 131** (atribuţiile ministerului), **al. 2** : „d) **aprobă** planurile de învăţămînt şi programele de studii **pentru învăţămîntul preuniversitar**". A lăsa într-un proiect de lege trimis Parlamentului asemenea contradicţii flagrante este, după părerea mea, descalificant. Restul e retorică. ●

— **Art. 158** : „Prezenta lege va fi completată prin hotărîri, regulamente, instrucţiuni şi decizii elaborate pe domenii de activitate". Un asemenea articol nu e lipsit de un oarecare cinism : el

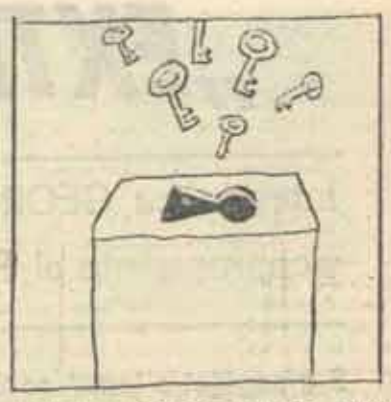

presupune acceptarea ideii că „prezenta lege" nu e completă şi lasă foarte (ins putea spune chiar prea) multe lucruri pe seama executivului. Iar exemplele ar putea continua.

Cum spuneam şi la începutul acestor rînduri, proiectul păcătuieşte şi prin ceea ce **nu spune** : nu defineşte nicăieri complet rolul şi competenţele gîrlei comisii despre care vine vorba într-un articol sau altul (Comisia Superioară de Atestare, Comisia Naţională pentru Programe, Comisia Învăţămîntului Superior, Comisia de Acreditare), deşi, din cîte am dedus, acestea au atribuţii foarte largi ; nu pomeneşte o vorbă despre **normele** cadrelor didactice şi alinierea lor la cele internaţionale ; nu stipulează, de fapt, în mod explicit, în ce grad intervine ministerul în exercitarea autonomiei universitare, ci doar sugerează o relaţie (fundamentală) lăsată la latitudinea administraţiei.

În loc de concluzii, cîteva observaţii generale cu privire la ceea ce constituie, după părerea mea, defecţele de bază ale proiectului :

— tinde către o nouă formă de centralism, prin crearea unui mare număr de comisii „naţionale" şi „superioare", al căror rol nu e deloc clar ;

— lasă chestiuni esenţiale la latitudinea executivului ;

— nu reglementează o autonomie universitară reală, ci o defineşte foarte promiţător **într-un articol (94)**, pentru a o anula, **treptat, în multe altele** ;

— înfiinţînd comisiile despre care am pomenit, precum şi un „Senat interuniversitar" ale cărui competenţe se suprapun în mare măsură peste acelea

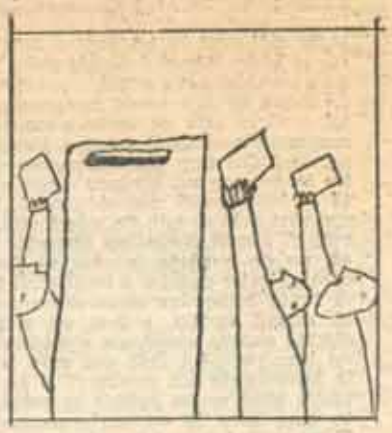

ale Conferinţei Naţionale a Rectorilor, pune bazele unei funcţionări greoaie şi birocratice a sistemului, grevat şi de multitudinea de hotărîri, ordine, regulamente şi statute a căror cale e larg deschisă de art. 158.

În principiu, o societate care are în vedere reforma învăţămîntului dovedeşte că e preocupată să-şi asigure, pe termen lung, un viitor democratic, o bună selecţie a valorilor, un cadru de afirmare a personalităţii fiecăruia într-o deplină egalitate de şanse. Cei care au redactat şi, eventual, vor vota acest proiect sînt, din păcate (o demonstrează proiectul însuşi) departe de asemenea gînduri.

4 februarie 1992

MIRCEA VASILESCU

* Toate sublinierile îmi aparţin (M.V.).

NORMAN MANEA

MIRCEA ELIADE, fascismul și soarta nefericită a României

CULPA FERICITĂ

(Urmare din numărul trecut)

Infamul experiment uman cunoscut ca nazism — cu propaganda lui isterică, cu brutalitatea sa arogantă, cu războiul lui devastator, cu cimpurile sale de exterminare — nu poate fi îndepărtat de contextul în care a apărut. Într-o perioadă de criză economică, politică și intelectuală, el a oferit o soluție simplistă violentă „radicală". Nazismul nu a inventat de la început crematoriu : el s-a dezvoltat încet, cu sfredicuri, cruzime către culminația sa sinistră, fără poluri opuse, sau așa părea era comunismul, care și-a derivat totalitarismul din umanismul unor utopii egalitariste și raționaliste.) Cu toate acestea, **au existat** acela care au văzut de la bun început oroarea planului totalitar și ei nu trebuie uitați în măsura în care tindem să înțelegem cultul colectivă sau individuală fericită sau altfel, a tuturor acelora care au fost „tovarășii de drum" cu misionarii orori. Au existat bărbați și femei care au avut o autentică claritate a viziunii. Am putea cita, de pildă, o opinie pre-holocaust, nu a unui filosof sau scriitor, ci a unui jurnalist : ziarista americancă Dorothy Thompson, care a fost expulzată din Germania de către Hitler pentru scrierile ei antinaziste consideră nazismul **„o repudiere a întregului trecut al omului occidental. Este... o rupere completă cu rațiunea, cu umanismul și cu etica creștină, care sînt bazele liberalismului și democrației... în distrugerea sa multumită a tuturor standardelor anterioare, în sălbatica sa afirmare a „impulsului voinței", în acceptarea sa orientală a morții ca fecundator al vieții și al dorinței de moarte ca adevăratul eroism, este un nihilism tenebros. Plasînd voința deasupra rațiunii ; ideea deasupra realității ; apelînd necontenit la tonem și tabu ; ridicînd fetișuri tribale, subjugînd și distrugînd bunul simț ce crește din experiența umană ; de o imensitate oceanică, nazismul — și aceasta este convingerea mea consistentă — este inamicul a tot ceea ce este luminos, rezonabil, pragmatic, de bun simț, iubitor de libertate, care afirmă viața căutător de formă și constient de tradiție".**

Dacă am fi știut cum ar fi răspuns Eliade unui asemenea fel de a vedea în timpul anilor legături sale cu mișcarea fascistă română — cu referirile ei specifice la etica creștină, la viziunea orientală asupra morții eroice, la „impulsul voinței" și la ritualurile tribale ale supunerii oarbe față de Lider, toate acestea fiind atît de importante pentru mișcarea legionară — ne-ar fi ajutat să ne explicăm de ce atît de mulți eminenți intelectuali români ai generației sale au ales această sinistră afiliere. Ar ajuta de asemeni în a explica cum un încăpățînat intelectual conservator se transformă într-un fanatic de dreapta, felul în care un intelectual umanist „progresist" se transformă într-un comunist simplist și militant. Cineva care vina doar în confuzia unei societăți în criză, o societate care nu și-a putut consolida altfel democrația ca să ofere o „credință" coerentă celor expuși tentațiilor acestor radicalisme ?

Eliade a evitat întotdeauna o analiză clară a activismului său. Cu privire la problemele acestea delicate și potențial neplăcute, el a preferat ambiguitatea și evazivitatea. Chiar și despre problemele mai puțin controversabile, despre problemele științe cu privire la concepția sa asupra istoriei religiilor, el a evitat o confruntare directă sau o dezbatere deschisă, concretă. „Din articolele pe care Ioan Culianu mi le-a dedicat, am înțeles că în anii recenți a crescut criticismul «metodologic» împotriva conceptiilor mele de istorie a religiilor" (15 septembrie 1985). Eliade dă impresia că a aflat numai pe această cale indirectă de obiectiile la metoda sa. „Nu am replicat niciodată unui asemenea criticism" spune el, „deși ar fi trebuit să o fac". El își promite lui însuși că va face întocmai și va explica „confuziile și erorile", dar de fapt știe că nu o va face, pentru că „mă tem că nu voi avea niciodată timp".

Cînd este numit nazist ori antisemit, cînd întîlnește grave acuzații care simplifică istoria vieții sale, tendința lui Eliade de a se retrage este chiar și mai marcată. Cu certitudine, există demnitate în tăcere și există delicatețe, nu numai șiretenie în evaziune, dar în tăcere și în evaziune este de asemeni mult din ceea ce este reprobabil. A respecta vechile credințe ale cuiva, a denunța ororile, a divulga mecanismele mistificării, a asuma povara culpei — probabil că pentru aceasta puțini sînt suficient de clarvăzători și curajoși. Dar exact puținii care au curajul pentru o asemenea confruntare cu trecutul sînt aceia care își justifică statura de intelectual.

Pentru a fi separat cu adevărat de ororile trecutului, trebuie să le mărturisești. Nu este onestitatea, în cele din urmă, inamicul mortal al totalitarismului ? Și nu este constiință dovada că te-ai distantat de forțele corupției, de ideologia totalitară ? În memoriile sale, Andrei Saharov confesează fără jenă admirația sa de tinerețe pentru Stalin. Onestitatea acelei recunoașteri a fost exact onestitatea care i-a permis marelui om de știință și umanist să obțină o profundă înțelegere a naturii sistemului comunist și să devină inflexibilul său critic.

Cînd întrebările nu vin dinăuntru, ele vin din afară ; dar în cele din urmă, ele vin. Este o problemă de constantă surpriză, probabil, că „inamicii" lui Eliade și mi admiratorii săi au pus întrebările. Nu ar fi fost mai natural ca admiratorii săi să fi fost judecătorii săi cei mai exigenți ? Pe 23 iulie 1979 : „C. Poghirc vine să mă vadă... El vorbește despre campania împotriva mea din Italia, provocată de F. Iesi. Scopul : să mă elimine dintre favoriții pentru Premiul Nobel". Și cum se face, trebuie de asemenea să întrebăm, că acela care s-au născut martori onești tragediei totalitare s-au ivit în majoritatea lor dintre victime și numai rareori dintre persecutanți ? În definitiv cei din urmă sînt cei care ar putea stabili în mod definitiv bazele răului. Numai că recentul colaps al sistemului totalitar comunist nu va aduce probabil o schimbare de bază în acest pattern deplorabil. Oamenii vor prefera întotdeauna să discute mai degrabă suferința inocentă decît propria lor responsabilitate pentru ea.

Între o tradiție de gîndire și ideologia care și-o subordonează, întotdeauna abuziv, „există un abîs" scriu Philippe Lacoue-Labarthe și Jean-Luc Nancy în interesanta lor carte **The Nazi Mith.** Chiar dacă trebuie să ne punem întrebări cu privire la o pretenție atît de categorică, argumentul lor ar trebui luat în seamă : „Nu există mai mult nazism în Kant, în Fichte în Hölderlin sau în Nietzsche (toți fiind gînditori revendicați de nazism) — și, la extremă, nu există nici chiar în muzicianul Wagner — decît există Gulag în Hegel sau în Marx. Sau teroarea, cu toată simplicitatea ei în Rousseau. La fel, oricare ar fi mediocritatea lui, pétainismul nu este un motiv suficient pentru a-i invalida, de pildă, pe Maurice Barrès și Paul Claudel. Numai pentru a fi condamnată, se pune gîndirea în mod deliberat (în mod confuz, emoțional) în serviciul unei ideologii în spatele căreia se ascunde sau de a cărei forță profită : Heidegger în timpul primelor zece luni ale nazismului, Céline sub ocupație și o mulțime de alții, în acel timp sau de atunci încoace, și pretutindeni". „O mulțime de alții... și pretutindeni" într-adevăr. S-ar putea ca fascismul românesc să fi fost diferit de cel al lui Hitler sau Mussolini, dar el a păstrat aceeași caracteristică principală „un amalgam între emoții rebele și idei sociale reacționare", precum a spus Wilhelm Reich.

Extremele naționalismului și activismului care au dat naștere Gărzii de Fier (și în variațiile sale timpuri și tipuri) au putut fi deja observate în confuzia ce a urmat Tratatului de la Versailles după primul război mondial, cînd a fost creată România Mare. Includerea noilor provincii (Transilvania, Bucovina, Basarabia) dintr-o dată a adăugat țării nu numai pe românii ce formau majoritatea în aceste provincii, dar de asemeni semnificative populații minoritare (ungari, evrei, germani și alții). Astfel nu a fost frustrația înfrîngerii, ca pentru germani, nici isteria decadrajată, ca pentru italieni, ceea ce a schimbat un vechi naționalism românesc într-o mișcare violentă și fanatică. Extremismul românesc a fost rezultatul unui succes teritorial.

Fascismul românesc, violent antisemit, numindu-se pe sine „creștin" și „moral" a profitat de o democrație parlamentară fragilă și și-a căutat baza electorală printre țărani, care erau neglijați și frustrați într-o vreme cînd România o pornise spre industrializare și modernizare. Mișcarea răspundea geloriași cheruări pe care le făcea național-socialismul lui Hitler : a găsi o identitate și a construi o mitologie. Astăzi noi am numi fascismul care s-a dezvoltat în România — care ritualizase un cult al morții și sacrificiul creștin, excluzînd în mod violent toți „străinii", a idealizat viața rurală, a respins democrația, individualismul și civilizația modernă occidentală — **un fundamentalism creștin ortodox cu o structură teroristă.**

Multe dintre aceste idei puteau fi găsite în tradițiile gîndirii conservatoare românești. Și importanți scriitori români au exprimat o viziune similară în gazetărie și filosofie, de-a lungul secolelor nouăsprezece și douăzeci. De la poetul național Mihai Eminescu, prin B.P. Hasdeu, Nicolae Iorga, Octavian Goga și mai recent Eliade și prietenul său, strălucitul gînditor și scriitor Constantin Noica, faptul că nume importante ale culturii române au putut fi revendicate drept portdrapele ale mișcării extremiste de dreapta constituie o măsură adîncă și neferică a opiniei publice românești și a opțiunilor politice românești. În mod evident scrierile politice ale acestor figuri nu au incitat direct cititorii la crimă (deși limbajul lor intolerant și încărcat de ură atinge cote de violență de nesuportat în cîteva din textele lor naționaliste), dar ei au impins cu siguranță către direcțiile cele mai întunecate.

„Mac Ricketts a venit de trei zile... Două seri am cinat împreună. El continuă să-mi pună întrebări. Sînt încă perioade înțelese numai parțial : de exemplu, acuzațiile și aluziile la «naționalsanitarismul) meu în anii 1938 și 1939. Încerc să-i explic anumite articole, conversații și evenimente ale acelor ani." Aceasta este o însemnare de la începutul lunii martie 1984. Ricketts, un fost student de-al lui Eliade la Universitatea din Chicago, i-a dedicat mentorului său două masive volume de o extraordinară documentare în amănuntime. El nu înțelege întotdeauna implicațiile atmosferei politice bizantine ale timpului și locului, nici toate ramificațiile istorice ale naționalismului în varianta sa ortodoxă răsăriteană, dar el a făcut rost de o cantitate mare de material verificat cu grijă și a tras concluzii oneste și echilibrate.

El este atent să înregistreze precis o-zițiile în care Eliade s-a disociat pe sine de anumite acțiuni violente bazate pe concepte ingrate sau strategii fanatice, dar în final Ricketts acceptă adevărul documentelor pe care el le-a studiat atît de pasionat. „Multe din (dealurile Legionii erau identice cu cele pe care E. Eliade le-a susținut vreme îndelungată." Reinterpretîndu-se la una dintre temele sale favorite, misiunea României, el o găsește integrată în Programul Legionii. „În entuziasmul său recent descoperit pentru Legiune, pe care de ani de zile o calificase ca fiind doar un alt grup politic extremist de dreapta, Eliade își pierde simțul perspectivei și omite defectele doctrinei și practicilor sale." Eliade a scris despre „noua aristocrație" ce fusese constituită de Legiune. „Cel mai amplu articol pro-legionar purtînd numele lui E. Eliade este unul pe care el a negat că l-a scris... În realitate, articolul pseudonim nu conține probabil nimic din ceea ce Eliade nu ar fi aprobat în acea vreme ; de fapt, el pare a fi fost bazat foarte strîns pe articole pe care el le scrisese în anii recenți... Nu poate fi îndoială că în acel timp el spera și credea în triumful Mișcării Legionare." În final, Ricketts rezumă vederile lui Eliade astfel : „Democrația fusese incapabilă să inspire oamenilor un spirit de naționalism fervent — să facă din ei o națiune puternică, unită, virilă, optimistă, impregnată de un simț al misiunii și destinului. Fiind un import străin, democrația se preocupă de probleme care nu sînt specifice preocupărilor românești : cu «abstracțiuni» precum drepturile individuale, drepturile minorităților și libertatea constiinței politice —, iar aceștea, spune Eliade, nu ating miezul «problemei României»".

Ricketts furnizează de asemeni cititorului de limbă engleză citate semnificative din gazetăria lui Eliade. Cîteva exemple :

„Cunoaștem mai mulți tirani care au transformat țări amorțite în state puternice : Cezar, Augustus și Mussolini. Pentru mine, este o problemă complet indiferentă dacă Mussolini este rău sau un tiran".

„Prin urmare, pentru mine este în întregime neimportant ce se va întîmpla cu România după închiderea democrației. Dacă, lăsînd democrația în urmă, România devine un Stat puternic, conștient de puterea și destinul său — istoria nu va ține seama de această faptă".

„Membrul Legiunii este un om nou, care și-a descoperit propria voință, propriul destin. Disciplina și supunerea vor da o nouă demnitate și o încredere nelimitată în sine însuși, în conducător și în marele destin al națiunii".

„Există un mare număr de impulsuri revoluționare care au așteptat de mii de ani să fie puse în practică. Tocmai de aceea a coborît Fiul Omului : ca să ne învețe revoluția permanentă".

Și mai sînt încă alte articole care ar mai fi putut fi citate, neincluse de Ricketts, pe care Eliade le-a publicat în presa română a timpului cum ar fi acest comentariu remarcabil, care a apărut în ziarul **Vremea** din 18 decembrie 1939 într-un articol intitulat **Democrația și problema românească :** „În numele acestei Românii care a început cu mai bine de un an în urmă și nu se va sfîrși până la apocalips, vor fi decretate reforme sociale de o brutalitate considerabilă, fiecare colț al provinciilor acum nănăscute de străini va fi recolonizat, toți trădătorii vor fi pedepsiți, mitul Statului nostru se va întinde de-a lungul întregii țări, și vechile puteri noastre se vor extinde dincolo de granițele ei".

Sau acestea, dintr-un articol intitulat **Fantomele**, care a apărut în **Cuvântul** din 31 ianuarie 1938 : „De la aceia care au suferit atît de mult și au fost umiliți vreme de secole de către unguri — după bolșevici, cel mai imbecil popor care a existat vreodată — de la liderii politici ai eroicei martire Transilvanii așteptăm o Românie naționalistă, frenetică și sovină, înarmată și viguroasă, neîndurătoare și războinică".

Traducere de DAVID PERSIMON

(Continuare în numărul viitor)

PROCESUL COMUNISMULUI

Această carte reprezintă o experiență de viață. Ea exista deja, eu doar am așezat-o în pagini.

N-am inventat nici o situație, nici un personaj — cele negative, doar, au primit alte nume (acestea sînt și cele de la care mă aștept să fiu contestat violent, căci, fără îndoială, voi fi confruntat cu o asemenea reacție). Mulți dintre cei care au lucrat pe șantierul fostei CASE A REPUBLICII, concentrați, militari de carieră sau civili, se vor recunoaște probabil în aceste pagini.

Din zelul stupid al unor politruci și „comandanți" am fost trimis, începînd cu 1985, în coloniile militare de muncă. În ultimii trei ani de regim comunist am trudit la cel mai important bastion ceaușist, la complexul megalitic din inima Capitalei, denumit CASA REPUBLICII. Au murit în jurul meu soldați și cadre militare, am văzut oameni schilodiți fizic și psihic, am coborît treptele, multe, ale umilinței și batjocurii. Ani de zile mi-am purtat prin praful și noroaiele șantierelor, ca pe o povară, nu numai gradul de locotenent și numele, dar și demnitatea, care constituiau motive de batjocură pentru oameni ce nu citiseră, în viața lor, o singură carte. Am fost scuipați și pălmuiți, loviți peste ochi cu caietele de comandanți de plutoane în care eram puși să scriem zi și noapte programe nătînge, inutile. Aceste programe ucideau raționamentul, secau mintea și inima ofițerului. Comandantul de pluton care am fost, insultat de atîtea ori, tîrît în fața tribunalelor militare ad-hoc pentru vini imaginare, lovit, umilit, pus să-și ceară iertare în fața propriilor soldați pentru „neîndeplinirea planurilor la tencuit sau zidit", își achită prin aceste rînduri o datorie.

(Fragment din CUVÎNTUL AUTORULUI)

IOAN POPA

ROBI PE URANUS

FRAGMENT

Mă aflu într-un cartier țigănesc, în apropierea centralei termice din Vitan, ale cărei coșuri uriașe fumegă leneș. Sînt aici vreo zece sau douăsprezece blocuri de garsoniere în care sînt cazați mii și mii de concentrați și militari în termen ai unităților care lucrează în București. Campusul e înconjurat cu un gard înalt din plasă de sîrmă. În jurul blocurilor este o mizerie cumplită : hîrtii, gunoaie, sticle, o cantitate imensă de sticle, aruncate peste tot. Acum e liniște. Mă îndrept spre corpul de gardă, aflat în capătul celălalt al blocului. Bat îndelung în ușa înculată. O cîrpă murdară acoperă ferestrele pe dinăuntru. În sfîrșit, dincolo de ușă se aude o mișcare și ceva greu e tras pe beton. Apoi ușa se deschide încet și în crăpătura ei apare chipul speriat al unui militar în termen :

— Să trăiți, toa' lent !

— Noroc ! Ce faceți voi aici ? Unde e comandantul gărzii ?

— Eu sînt, toa' lent !

Alți soldați apar din cele două camere ale capătului de culoar, izolat de restul blocului printr-un perete din tăblii de lemn, groase.

— De ce stați baricadați ?

Privesc ușa de la intrare. Pe dinăuntru este sprijinită cu două bănci lungi și cu o ladă grea de nisip care a fost dată la o parte în momentul venirii mele.

— Păi, ce să facem, toa' lent ? Dacă dementii ăștia... nu te mai poți înțelege cu ei noaptea. Aseară știți ce a fost aici ? Război ! Au vrut să-l omoare pe dom' lent care a fost de serviciu.

— Fugi, mă ! mă prefac eu.

— Iooi, spune caporalul, clătinînd din cap. Dacă erați aici aseară... S-au îmbătat, au spart geamurile de la etaj, au aruncat cu bolovani în ușa corpului de gardă și-au vrut să ne ia armele și să dea drumul la concentrații de la arest.

— Dă-mi foaia de stare a gărzii.

— N-avem, toa' lent ! Nici ieri n-am avut. Astăzi văd că nici mîncare nu ne-a adus. Ne-or fi uitat, dracului, pe aici, că ne vine să ne luăm lumea în cap.

În momentul acela un strigăt înfiorător se aude din camera de alături, un răget prelung, inuman. Soldații se privesc înspăimîntați. Mă uit întrebător.

— E... un arestat. Așa urlă de două zile.

— Cîți sînteți voi aici ?

— Sîntem zece soldați, dar unul e bolnav. Ăștia sîntem toată garda...

Îi privesc cu atenție. Sînt atît de slabi și prăpădiți că par niște elevi de clasa a cincea îmbrăcați în uniformă. Nici unul nu-mi ajunge nici măcar pînă la umeri. Numai caporalul e ceva mai înfiripat. Îl trag deoparte :

— Caporale, cum ați fost numiți voi în gardă ?

— Am primit ordin să venim aici, tovarășe locotenent.

— Mă, sînteți prăpădiți rău !

— Apoi de, tovarășe locotenent, spune el gînditor. Înainte era gardă solidă, unu' și unu', ăi mai solizi, dar am înțeles că a venit ordin să meargă pe șantier, să lucreze, și să facă de gardă ăștia mai pipernicîți. Numai că uite... nu e ușor.

— Și cine a dat ordinul ăsta ?

— Păi... acum o lună și ceva au venit niște tovarăși ofițeri de sus... Ehehei, spune soldatul cu părere de rău, ce gardă era aici, tovarășe locotenent ! Erau numai de-ăia de doi metri ! Cînd intrau pe holuri nu mai sufla nimeni, că toți le-aveau pe-astea cu cafteala. Nu sufla nimeni și era o ordine !... Mamă, mamă !...

Pe caporal îl înecă o tuse seacă. Un alt soldat stă chircit pe o bancă, ținîndu-se cu mîinile de burtă.

— E bolnav de ulcer, tovarășe locotenent, îmi spune caporalul, parcă ghicindu-mi întrebarea. Mai avem un bolnav... E în dormitor.

Abia acum bag de seamă că unul dintre soldați șchioapătă.

— Tu ce ai ?

— De... o căzut o schelă peste mine... Acum trei luni... Era să-mi rupă piciorul.

— Puneți mîna, măi copii, zic eu, și faceți curat aici. Și pe lîngă bloc...

— Facem, tovarășe locotenent. Dar degeaba...

Exact în clipa aceea răsună impetuos o bătaie în ușă. Un sergent solid și bucălat, îmbrăcat într-o ținută militară nouă-nouță (inclusiv bocancii și centura cu pafta strălucitoare) se apropie grăbit :

— Toa' lent, începe el repede, mi-a ordonat comandantul să vă pun în vedere că în seara asta vine în unitate tovarășul general-locotenent Ilie Ceaușescu să inspecteze blocurile. Aveți grijă : să fie curățenie, ordine și totul în regulă.

— Ia stai un pic ! răspund eu. Tu cine ești ?

— Eu ? întreabă el cu o mirare atît de mare încît duce și un deget la piept, arătîndu-se pe sine, de parcă aș fi făcut o greșeală.

— Da. Tu !

— Da' ce treabă aveți dumneavoastră cu mine, toa' lent ? Ce vă interesează pe dumneavoastră cine sînt ? Sînt de la infirmerie...

Zîmbește strîmb, disprețuitor. Bocancii noi îi scîrțîie și un miros puternic de parfum se răspîndește în jurul lui.

— Eu atît am avut să vă spun. Restul faceți ce știți, toa' lent !

Apoi se întoarce furios către comandantul gărzii :

— Ioane, de ce n-ați adus, mă, mîncarea la bolnavi de dimineață ? Moșule, să nu-ți pară cu regret !

Se întoarce și pleacă fără să salute, de parcă nici n-aș fi fost acolo. Cînd ieșe pe ușă se apleacă, să nu se lovească de pragul de sus.

— Cine e ăsta ?

— Ei, oftează soldatul cu subînțeles. E... înfirmier de-al doctorului Biolan. Așa au unii, pile...

— Deschideți arestul ! Cîți arestați aveți ?

— Vreo... zece...

Cineva aduce o legătură cu chei care nu vor să se potrivească în lacăt. Răgetul de dincolo de ușă se repetă și mai înfricoșător. Soldații din gardă, chinuindu-se să deschidă ușa grea, par pigmeii gata să tragă zăvorul gigantic dincolo de care un necunoscut King-Kong se pregătește să năvălească peste ei... În sfîrșit, pătrundem în arest. Este o încăpere întunecată, cu fereastra acoperită cu foi groase de tablă. Pe dinafară are zăbrele groase. Ușa este dublată cu gratii. În încăperea de patru pe trei nu e nici un mobilier. Într-o atmosferă de promiscuitate stau întinși pe jos vreo șase oameni, culcați pe vestoane așternute direct pe podea. Cineva apasă pe un întrerupător și un bec bolnav se aprinde sus, în tavan, iluminînd acel loc de penitență.

— Drepți ! strigă un soldat.

Sînt, mai toți, militari concentrați. Figuri lombroziene, fețe nebărbierite, ochi stinși. Mizerie.

— Dă-mi foaia de arest ! șoptesc eu.

— N-au foi, toa' lent ! Sînt băgați așa ! îmi șuflă caporalul.

Trec prin fața lor.

— Numele !

— Stanciu Gheorghe.

— Pentru ce ai ajuns aici ?

— Am întîrziat din permisie...

— Cît ?

— Zece zile.

— Ești căsătorit ?

— Nu. Am fost...

— Cine te-a băgat la arest ?

— Comandantul de pluton, mînca-i-aș p... lui ! Da' și cînd oi ieși de aici !...

— Lasă vorba, soldat Stanciu !

— Ce vorbă să las, toa' lent ? Ce vorbă ? Mai bine să ne dea drumul ! Ce, pentru c-am întîrziat din permisie...

Trec prin fața altui concentrat :

— Tu de ce ești aici ?

— Am... Tot așa... am întîrziat din învoire.

— Cît ?

— Două luni și zece zile.

Ceilalți pufnesc în rîs. Îi iau la rînd. Doi sînt militari în termen. Au dezertat. Două săptămîni. Pe chipurile lor nu se citește decît o imensă mirare : pentru atîta lucru să fie arestați ?

Părăsesc camera de arest și ies în curte, îndreptîndu-mă gînditor către camera ofițerului de serviciu. Oare oamenii ăștia să fie atît de naivi și să nu știe că ceea ce au făcut ei se cheamă dezertare ? Ba știu. Știu foarte bine că asta reprezintă una dintre cele mai grave abateri. Atunci, pentru Dumnezeu, ce se întîmplă ? Fiindcă se întîmplă ceva ! Oamenii aceștia simt prezența unui curent subteran, care-i cheamă spre anarhie și spre ură.

Stau în fața blocului și privesc absent strada. O „Dacie" trage în fața porții și claxonează îndelung. E condusă de o blondă frumoasă. Lîngă ea stă alta. Sînt tinere. Una din ele coboară. Are un exploziv decolteu și o minijupă aproape indecentă. Cea din mașină claxonează iar, lung. Cea de afară se apleacă și-i spune chicotind :

— Fă, nebuno, taci dracului, că e unu' de-ăsta în curte...

— Și ce dacă ? spune cealaltă tare. Dacă le face scîrbă băieților, l-a luat mama dracului, cu cizme cu tot. Îmi plătește și telefonul pe care i-l dau lui tata...

De dinapoia mea se aud pași puternici lovind caldarîmul. Mă întorc și îl văd pe sergentul de adineauri, în aceeași ținută impecabilă, cu încă un coleg, îmbrăcat la fel.

Mă observă, dar nu mă salută. Trec pe lîngă mine ca pe lîngă un obiect. Fetele îi primesc cu urale. Urcă. Mașina dispare, [...]

Prin tavan răzbat lovituri grele, de parcă cineva ar bate sus cu un mai de plumb, căutînd să spargă placa de beton. Sub fereastra mea, aruncate de la etajcad, spărgîndu-se sec, sticle goale. Tot blocul răsună de cîntece ungurești și românești. Ies pe hol. Undeva, sus, se aud chiote puternice, și ceva plesnește cu un zgomot de grenadă. Pe scări, cîțiva oameni în izmene stau tremurînd de frig, îngrămădiți unii în alții, ca oile.

— Ce e mă, fraților, cu voi aici ? Nu vă culcați ?

— D'apoi ce, putem dormi toa' lent ? Duceți-vă și dumneavoastră să vedeți ce fac nebunii pe sus.

Urc încet la etajul întîi. Concentrați morți de beți zac pe culoar. Nu se vede nicăieri nici un ofițer (...) În toate camerele se joacă ceardaș și dușumelele pîrîie sub tălpi. Paturile au fost scoase pe coridor. Fumul din camere e gros de-l tai cu cuțitul. La multe ferestre geamurile au fost sparte. Din cînd în cînd răsună zbierete și chiote animalice : HAI, LIBERAREE ! Vederea mea îi atîță și produce efectul unei mîini de paie uscate aruncate pe o vatră de jăratec. În ochi le lucește ura. Pe unele paturi din hol, în porțiunile întunecate, ca și în grupurile sociale, stau întinși oameni — singurii, poate, într-adevăr treji : sînt homosexualii care gem și suspină. Ca într-o halucinantă scenă de Goya văd în semiumbră săruturi hidoase, mîngîieri monstruoase. Trec mai departe. Orgia e generală, a cuprins parcă întregul bloc. Dar și din blocurile alăturate răsună aceleași cîntece — cînd ies pe balcon, le aud în noapte. Un oltean, la etajul doi, a lovit, beat fiind, cu pumnul în geamul ușii de la intrare și zace pe jos, într-o baltă de urină și sînge, cu mîna înfășurată într-un prosop. Cînd mă vede, mă înjură. Apoi îmi cere o țigară. Mă opresc și îi dau una. O ia, o fărîmițează în mîna sănătoasă și mi-o aruncă în obraz, după care cade pe spate, înapoi, în balta de urină. La etajele trei și patru situația este aceeași. Parcă tot ce este mai rău și mai putred s-a adunat aici.

Sînt aici fermenți și resturi neasimilate, corpuri hidoase, exsudînd puroaie infecte, contaminatoare, pe care armata nu le mai poate vindeca fiindcă nu mai există, de mult, nici un remediu. E o boală incurabilă, un beteșug vechi, care a crescut an de an, cusururi ascunse, dospite ca un aluat cu știința cîrmuitorilor noștri, pe care nu-i interesează decît suirea pe un scaun cît mai înalt. E aici o lume hidă, scîrboasă. Un singur lucru mai poate vindeca această lume : focul. În jurul meu e un urlet general, amestecat cu icnituri de vomă și crize de nebunie. Oamenii aleargă ca smintiții, goi pușcă pe holuri, urmăriți de alții, cu cuțitele în mîini. Și deodată încep să rîd. Pămîntul, cerul nu mai au pentru mine nici un sens. Rîd ca ieșit din minți, fără să mă pot stăpîni. Lîngă mine se oprește un furios care strigă tare, privindu-mă crunt : „Holgoș-te !", dar eu mă rezem de zid și rîd cu convulsii, mă sufoc de atîta rîs și plec ținîndu-mă de pereți. Mă opresc tîrziu, în celălalt capăt al holului. În mine urcă o durere nesfîrșită. Mă întorc.

Calc cu cizmele peste cioburi de sticlă, trec prin bălți de urină. Se joacă ceardaș acum în tot blocul și chiote demențiale răsună peste tot. Și deodată, doi militari concentrați, aflați în fața unei uși, mă salută. Mă opresc și salut și eu automat. Mă apropii de ei, privindu-i atent. Ochii le sînt limpezi. Își lasă mîinile încet pe lîngă corp și iau poziția drepți. Ne aflăm undeva pe la etajul trei, iar ei păzesc o ușă. Pun mîna pe clanță. Șovăi. Dinăuntru nu se aude nimic. Cei doi nu fac nici o mișcare, stau încremeniți ca două statui. Deschid și intru.

(Dintr-un volum în curs de apariție la editura „Humanitas")

PIRATERIA CULTURALĂ MÎNĂ ÎN MÎNĂ CU ROSTIREA PARAFILOSOFICĂ

În anul 1900, Emil Cioran a cedat editurii Humanitas drepturile exclusive pentru recolitarea lucrărilor publicate în România în perioada interbelică, precum și pentru traducerea cărților apărute în Franța, după emigrarea sa. Faptul este de notorietate publică, iar editura Humanitas a repus în circulație cărțile cu putină vreme în urmă interzise de către cenzură, și atît de greu accesibile publicului: **Pe culmile disperării, Cartea amăgirilor, Schimbarea la față a României, Lacrimi și sfinți, Amurgul gîndurilor.** Acestora li s-au adăugat **Singurătate și destin (publicistică 1931 — 1944)**, precum și inedita lucrare (încheiată în 1944, pe care n-a mai apucat s-o publice în țară) **Îndreptar pătimaș.** Seria lucrărilor scrise în limba română se încheia astfel. Urma traducerea eseurilor apărute în franceză. Iată însă că „se întîmplă" un fapt editorial de natură să-i intrige pe bibliofili, să-i nedumerească pe biografi, doxografi și bibliografi, și să-i fericească pe cititorii neavizați. Despre ce este vorba?

La editura Pentagon-Dionysos, din Craiova, sub sigla „inedit" a apărut o lucrare intitulată **Antropologia filosofică.** Autorul? Emil Cioran. Pe pagina a treia a obiectului editorial se poate citi: „ediție și prefață de Constantin Barbu". Degeaba ar încerca cititorul avizat sau neavizat să afle vreo informație despre inedita lucrare pe care o are sub ochi. „Îngrijitorul" ediției nu suflă o vorbă. Nici despre Cioran nu află cevа coerent dintr-o prefață care se intitulează **Căzutul în cosmos (scormonind cu un bețigaș în excrementele unei mumii).** Dar despre aceasta, cevа mai încolo. Șansa a făcut să aflu detaliile editoriale ale acestei apariții inedite din toate punctele de vedere.

Numitul Constantin Barbu a intrat în casa lui Aurel Cioran (fratele lui Emil Cioran) de la Sibiu și, profitînd de absența acestuia de acasă, a convins-o pe soția lui Aurel Cioran „să-i împrumute" o parte din manuscrisele lui Emil Cioran, rămase la Sibiu din perioada interbelică. Între manuscrisele astfel obținute se află și manuscrisul original de la **Amurgul gîndurilor**, caiete, împreună cu un maldăr de foi disparate. Acestea din urmă nu se constituiau într-o lucrare sau carte anumită. Erau notații de-ale lui Emil Cioran, pe care nu intenționa să le publice vreodată. La solicitările insistente ale lui Aurel Cioran, numitul Constantin Barbu a fost nevoit să returneze manuscrisele luate prin abuz de încredere. Returnarea lor a avut loc însă abia după un an. Numai că C.B. a dat înapoi caietele și a publicat apoi, absolut neavizat, fără să se consulte cu nimeni, fără aprobarea lui Emil Cioran sau măcar a fratelui acestuia, locmai foile disparate. Le-a publicat într-o lucrare cu un titlu improvizat, **Antropologia filosofică,** — un titlu care nu i-ar fi trecut niciodată prin minte lui Cioran și care ar fi fost mai degrabă demn de biografia lui C.I. Gulian sau Al. Boboc (asupra celor doi promitem să revenim în curînd). Sau de bibliografia unui Constantin Barbu. Ceea ce s-a întîmplat constituie nu numai un act de imoralitate spirituală, de fraudă culturală și de piraterie editorială, dar și unul cu caracter penal. În conformitate cu deținerea exclusivității copyright-ului, editura **Humanitas** l-ar putea chema oricînd în judecată pe C.B. Și nu văd ce ar putea s-o împiedice.

Pe lîngă faptul că distorsionează imaginea lui Emil Cioran, C.B. este nociv prin ceea ce scrie în prefața sa. Scriitura lui C.B. este vizibil marcată de lecturi filosofice și teologice și de studiul limbilor esențiale, atît de marcată încît pare discursul unui om căzut într-o transă grafologică, într-un mimetism cultural kitsch. Delirul său poate fi descris, psihanalizat și diagnosticat, însă ce poate fi mai expresiv decît textul însuși? Așa că voi cita două fragmente. Primul este emanația unui Nietzsche de operetă care propovăduiește punkiștilor și anarhiștilor de la gura de metrou din Romană: „Ce-i Dumnezeu dacît o ființă, homosexual la început, impotent mai tîrziu, care așteaptă să moară pentru că n-a fost asasinat. El și-a delapidat întregul capital de erudiție, simulînd și creînd. Dacă lumea ar fi opera lui, judecindu-l după această «operă», Dumnezeu nu este decît un regretat «creator». Cel de-al doilea fragment pare a ne sugera ce s-a întîmplat cu urmașii constructorilor turnului Babel, cărora Dumnezeu nu le-a încurcat limbile decît pe jumătate, ocolaltă jumătate rămînînd pentru încurcătura mincinoșilor lor: „Mensch (om) face parte, în germană, din familia lui a gîndi. Meinen: dragoste. Tot așa precum sanskrita îi are pe mămăligate, greaca pe „a dori" (memô), „spirit" (menos) „a lua" (menthano), latina pe „a-și aminti" (memento) iar gotica pe „cu gîndesc" (man) „gîndire" (minoda) om, ființă gînditoare (Mensch), dar și iluzia budiștilor: maya, provine din aceeași familie a lui matr, care înseamnă a măsura."

Depășirea măsurii, **hybris-ul**, era pedepsit în antichitate de către zei sau destin. Nu știm cine-l va pedepsi pe Constantin Barbu pentru tot ceea ce comite împotriva culturii, dar pînă atunci îi adresăm public rugămințea de a se retrage undeva, poate în pustiu, doar-doar i-ar veni mintea în cap și nu ne va mai stîrnea și noua cu rostirea parafilosofică a 'moșului.

DAN PAVEL

TEME INCONFORTABILE

Într-o istorie a literaturii române contemporane, cărțile lui Paul Goma, interzise pînă la sfîrșitul lui 1989 ar putea fi grupate în două mari categorii. Una cu un pronunțat caracter memorialistic și autobiografic, urmărind aproape în detaliu firul cronologic al vieții autorului lor (**Din Calidor, Arta refugii, Bonifacia, Culorile curcubeului '77, Soldatul ciinelui**), ocolaltă centrată în jurul unui motiv special, prin care prozatorul a făcut școală în istoria romanului nostru postbelic, **motivul închisorii (Ostinato, Gherla, Patimile după Pitești).**

Și într-un caz și în celălalt critica a recurs la noțiunea de **roman-document**, lăsînd să se înțeleagă că am avea de a face cu o varietate literară greu de fixat în raport cu normalitatea de gen a prozei noastre tradiționale. Dar pentru formula romanului-document, Paul Goma are cel puțin doi precursori de notorietate în literatura română. Pe Mircea Eliade, cu romanul său **Indirecți (Santier, India)** și pe C. Stere, cu memorialistica deghizată din ciclul **În preajma revoluției.** De cel de-al doilea, pe Goma îl apropie și dorința de „a da seama" (de a depune mărturie), ignorînd mutismul politic al celor mai mulți dintre contemporanii săi. Sentimentul de inconfort pe care critica îl poate resimți în preajma cărților lui Paul Goma de aici vine. Din curajul pe care romancierul l-a avut de a sfida sumarul interdicțiilor oficiale din anii dictaturii comuniste și de a scrie, cu sentimentul deplinei libertăți interioare, o literatură **interzisă** (cum a și numit-o în **Bonifacia**, la un moment dat).

Apelul la **scris**, ca la o primă formă de libertate și de eliberare, reprezintă deci cea dintîi temă inconfundabilă a cărților lui Paul Goma.

Se adaugă în ea o listă lungă de **tabuuri** sfidate: adevărata față a „eliberatorilor sovietici", tratamentul la care nu fost supuși (mai ales în închisori) toți adversarii regimului comunist, soarta de după război a refugiaților din Basarabia, vînați de autorități pentru a fi „repatriați la Siberia", destinul tragic al sașilor din Transilvania și, nu în ultimul rînd, „mioritismul" proverbial al românului, altfel sănătos, capacitatea sa exagerată de a se acomoda și toleranța împinsă uneori în punctul în care propria fibră morală riscă să-și prime(dulască) rezistența.

Este adevărat, toate aceste teme alimentează mai degrabă latura documentară a cărților lui Paul Goma și aduc în primplanul lor nu atît un personaj, cît o figură cu rezonanță istorică: disidentul, protestatarul, istoriopatul. Dar ceea ce vom reține în cele din urmă va fi o dimensiune de filosofie a istoriei (atît de proprie romanului modern) și, nu mai puțin, convingerea că scriitorul e un specialist al „problemelor delicate", din spița lui Caragiale și Cioran.

Foarte puțin confortabilă se dovedește a fi proza lui Paul Goma și în ce privește specificul ficționalității sau al variantelor ei de modelare și de deformare literară. În **Ostinato**, monologul interior se combină cu focalizarea parțială, cu artificiul tipografic și cu citatul muzical. În **Gherla** formula e a unei lumi „convorbiri" din care au fost eliminate întrebările (e ca și cum cineva ar vorbi la telefon, fără ca noi să putem asculta și partea de suralicitare (a vorbirii, a personajelor, a poveștirii) creează și ele impresia de neobișnuit, dar și efectul de originalitate al prozei lui Paul Goma.

În fine, s-ar putea observa ceva mai ales în legătură cu romanele de închisoare ale lui Goma, pline de scene abominabile (persecuțiile, bătăi, tortură), scoase parcă din fantezia marchizului de Sade. Într-o literatură în care **romanul negru, gotic** sau „**frenetic**" (cum l-au numit francezii) fiosește aproape cu desăvîrșire, Paul Goma ne oferă un substitut care, tipologic vorbind, ocupă exact aceeași poziție. Diferența ar fi că în locul unei realități extrase probabil din subconștientul romancierilor gotici sau al marilor poeți, Paul Goma lucrează cu o realitate care a fost, în întregime, a epocii sale; realitatea aceasta, mai secretă și mai abjectă decît cea dintîi, va provoca aceeași reacție de lectură: panica psihică, silă, poate chiar spaima în fața acelui „alt eu" ascuns, care ne-ar putea revela fiecărula dintre noi, pe neașteptate vocația de călău, mai mult decît pe aceea de victimă.

FLORIN MANOLESCU

ERATĂ. În articolul **„Mai cu modestie"**, din numărul trecut al revistei, în coloana a doua, la pasajul Călinescu, în loc de „anecdotist debutant" se va citi „anecdotist debutonat", iar în coloana a treia, la pasajul Sadoveanu, în loc de „dacă nu ne țin curelele", „că nu ne țin curelele".

LITERE

BONE RUDOLF — happening

Timișoara, mai 1991

(în cadrul expoziției „Stare fără titlu")

ORA 11. **Centrul orașului.**

Acțiunea se desfășoară liniar de la Operă la Catedrală.

Artistului i se pune în spate o planșetă de lemn 200x150, pe care o va duce pe tot parcursul.

Artistul este agresat încontinuu de 5 participanți (împins, tras, lovit). Este trîntit la pămînt, strivit sub greutatea planșetei. Se calcă și se sare pe planșetă, pe trupul prăvălit.

Se înlătură planșeta și se trasează cu creta conturul trupului pe asfalt, în interior e scris numele unui dispărut în revoluție.

Se reia acțiunea.

Vor fi 8–10 căderi, 8–10 siluete umane.

Ajuns în fața Catedralei, pe planșetă e conturat trupul răstignit al artistului și de jur împrejur umbrele celor ce privesc. Planșeta este expusă pe trepte.

ORA 12. **Bat clopotele.**

STEFAN WOLLE

SOCIETATEA INFESTATĂ

Sindromul dosarelor Securității în fosta R.D.G.

„Unde este dosarul meu ?" Această întrebare se află scrisă cu litere mari, albe, pe zidul cenușiu al unei stații de transformare a curentului electric vis-à-vis de intrarea principală a fostului Minister pentru Securitatea Statului din Berlin — Lichtenberg. In seara de 15 ianuarie 1990, cînd cîteva mii de cetățeni furioși au năvălit în cartierul general al Securității, unul dintre demonstranți a scris cu pensulă și vopsea această întrebare pe zidul micii stații de transformare de pe strada Rusche. De atunci a trecut un an și jumătate. Majoritatea celorlalte inscripții apărute în acele zile și nopți turbulente pe zidurile Centralei Ministerului Securității au fost între timp înlăturate cu grijă. Cînd Căile Ferate Germane și diverse firme din Vest și-au instalat sediul aici, echipe întregi ale Salubrității au trecut la treabă și au șters urmele nemulțumirii publice. Spiritul de ordine german supraviețuiește oricărei revoluții. Dar, după cît se pare, nimeni nu s-a simțit răspunzător pentru micuța clădire a transformatorului. Timp de treisprezece luni — din ianuarie 1990 pînă la începutul lui martie 1991 — am lucrat în arhiva fostului serviciu al Securității Statului și zilnic trebuia să trec pe lîngă acea întrebare stăruitoare. Se mai rătăceau pe acolo cînd și cînd turiști străini sau jurnaliști, care, în căutarea focarelor groazei de odinioară, nu mai găseau decît niște clădiri posomorîte adăpostind birouri. Inscripția de pe stația de transformare era pentru ei demnă de fotografiat — era una dintre ultimele urme vizibile ale acelei controverse aprinse și derutante pentru cei neimplicați, purtată în jurul dosarelor Securității.

În acea seară memorabilă de iarnă din ianuarie 1990, oameni de rînd au pășit pentru prima oară în „orașul interzis" al Securității Statului. Astăzi este accesibilă oricui întreaga zonă. Acum, cînd traversezi curțile interioare pavate, este greu să mai percepi aura mitică, ce plutea peste acel loc împresurat de mistere. Nici unui muritor de rînd, care nu fusese „uns" membru al Ordinului Invizibil, nu i-ar fi trecut prin minte să depășească acele porți. Doar poate că deținut. Și cine le lăsa în urma sa așa, nu mai apuca de regulă să vorbească.

Cu toate acestea se știa foarte bine unde se află sediul Ministerului pentru Securitatea Statului. Cine părăsea Berlinul mergînd înspre est trecea cu mașina pe o șosea lată numită Frankfurter Allee, prin dreptul unor fațade foarte înalte, uriașe. Geamurile erau mate și de aceea totul părea mort. Nimeni nu a văzut vreodată acele ferestre deschise. Nici oameni care să părăsească clădirea pe jos nu au fost văzuți vreodată. Intrările erau ascunse pe străzile lăturalnice și porțile de fier din fața lor erau atît de înalte, încît privirile nu puteau pătrunde dincolo de ele. Cît se zărea cu ochii nu mai erau alte ființe decît santinelele îmbrăcate în uniformă. În ciuda acestui fapt, ochii vigilenți ai camerelor de luat vederi erau în permanență orientați către străzile pustii din jurul complexului de clădiri ale Securității. Pînă și discuțiile din mașini se opreau involuntar cînd se trecea pe acolo. Doar șoferii de taxi mai făceau din cînd în cînd observații sarcastice. Instituția care se ascundea în dosul geamurilor mate avea, asemeni diavolului, în credința populară, mai multe denumiri. Porecle, cum ar fi „Ascultă & Înhață", „Intreprinderea de Stat Mielke" sau pur și simplu „Firma", oglindesc — întocmai ca și denumirile diavolului din poveste — mai puțină ură și teamă, cît o anumită familiaritate caldă în raporturile permanente cu necuratul. Șoferii de taxi rînjeau și făceau glume în timp ce mașinile lor se pierdeau sub strada supraînălțată din apropierea cartierului general al Securității. Și totuși, teama era adînc înrădăcinată în sufletele oamenilor. Nu existau numai porecle, ci chiar și gesturi tacite, care se foloseau cînd se spunea despre cineva că „este securist". Se apuca cu înțeles reverul hainei și se întorcea ca și cînd acolo ar fi fost prinsă o insignă a poliției sau se făcea gestul avîntat și arogant al deschiderii vestitei legitimații de funcționar al Ministerului pentru Securitatea Statului. Chiar și astăzi mai există oameni care pînă și în cercul cel mai intim coboară vocea involuntar și fără vreun motiv anume cînd vine vorba de Securitate. Veninul fricii generale și al neîncrederii reciproce a fost mai eficient decît vor să recunoască cei mai mulți în zilele noastre. Puterea Securității Statului se baza nu în ultimul rînd pe acea teamă difuză, irațională, născută din incertitudine. Nimeni nu știa de fapt sigur cît de lung este brațul Securității, cît știe ea despre fiecare, cît de densă este rețeaua de informatori. Desigur, circulau tot felul de bancuri, zvonuri, date estimative, chiar și unele știri concrete din mass-media occidentale. Se vorbeau tot felul de lucruri și, din frînturile experienței personale, fiecare încerca să-și creeze o imagine proprie, asemeni unui mozaic. Căci, indiferent dacă trezea teamă sau curaj, Securitatea era mereu prezentă în conștiința oamenilor. Este drept că mulți erau de părere că perfecțiunea acestei supravegheri generale nu era nici pe departe desăvîrșită, așa cum se credea adesea. Mai existau de asemenea opinii cum că eficacitatea acestui sistem ar rezulta nu în ultimul rînd din această supraestimare generală. Teoretic se poate să fi fost corectă această ipoteză — practic era însă valabil chiar contrariul. Realitatea, care a fost dată publicității treptat după prăbușirea sistemului, depășea pînă și cele mai incredibile zvonuri și cele mai fanteziste estimări. Atît în ceea ce privește factorul cantitativ, cît și densitatea materialului adunat în milioane de dosare personale. În jurul întrebării, „Ce se va întîmpla cu aceste materiale ?", se grupează cea mai mare parte a controverselor legate de dosarele Securității. Prin limitarea la dosarele strict personale, rezultată din această dezbatere publică, se pierd din păcate din vedere anumite aspecte importante. Aceasta nu schimbă însă cu nimic faptul că problema sus-menționată va atinge mulți oameni și va fi greu de soluționat. Se poate spune deja de pe acum că, indiferent cum se va proceda cu aceste dosare, tot se vor stîrni critici vehemente.

Discuțiile pe această temă au început deja în ianuarie și februarie 1990, cînd s-a spus că din tot ce a lăsat Securitatea în urma sa, cel mai greu se va da de capăt arhivei. Chiar de atunci s-au distins două poziții diametral opuse, ale căror argumente fundamentale nu s-au schimbat prea mult pînă în momentul de față. Pe de o parte se situa opinia ca datele obținute ilegal să fie distruse în totalitate cît mai repede posibil, sau măcar să fie înghițite pentru totdeauna de arhivă. Publicarea lor ar putea duce la represiuni asupra multor oameni, mai ales dacă datele ar ajunge la îndemîna unor instanțe sau servicii de informații străine. Și apoi nici nu exista vreo garanție ca cele consemnate în dosare să corespundă într-adevăr realității. Se știe că în sistemele totalitariste nu era nicicum îngrădită fantezia turnătorilor și a denunțătorilor. La masa rotundă grupările menționate mai înainte au susținut această opinie cu multă fermitate, temîndu-se cu sau fără motiv să nu devină și într-o Germanie unificată centrul atenției mass-mediei. Această părere a fost susținută și de către cei care aveau interese personale nemijlocite de a distruge orice urmă a activității lor. A luat astfel naștere o coaliție paradoxală a unor interese extrem de opuse. Argumentul acestei poziții a fost că dezvăluirea numelor persoanelor care au lucrat declarat sau nu pentru Ministerul pentru Securitatea Statului atrage după sine pericolul actelor justițiare personale și al celor arbitrare de răzbunare. Ba s-a zugrăvit chiar și pericolul unui război civil general în acest context. Oricum, acești aliați din jurul mesei rotunde au reușit să își impună punctul de vedere și să concretizeze în cele din urmă hotărîrea de a distruge întreaga rețea de date a Ministerului pentru Securitatea Statului transpuse pe aparatură electronică, ceea ce a îngreunat nespus toate încercările ulterioare de elucidare.

Pe poziții opuse se aflau cei care susțineau că distrugerea sau inaccesibilitatea totală a documentelor vor șterge toate urmele și vor conduce inevitabil la imposibilitatea pedepsirii celor responsabili și a reabilitării victimelor. Orice om, susțineau ei, are dreptul la „autodefinire informațională", adică are dreptul să știe ce date dețin instanțele despre el. În principiu ar trebui deci să se înmîneze fiecărui individ dosarul său, urmînd ca acesta să hotărască asupra sorții dosarului.

Controversa s-a prelungit pînă în ziua de azi și a căpătat o efervescență deosebită cînd săptămînalul „Die Andere" a început să publice o listă nesfîrșită de nume ale colaboratorilor declarați ai Ministerului pentru Securitatea Statului. Forurile oficiale s-au precipitat puternic mai ales cînd ofițeri superiori ai Ministerului pentru Securitatea Statului s-au exprimat împotriva publicării numelor foștilor lor colaboratori. Și rubrica cititorului a aceluiași săptămînal menționat mai sus oglindește diversitatea de opinii privind această problemă : de la aprobarea entuziastă a publicării nomenclaturii, pînă la reproșuri perseverente aduse condamnării generale nediferențiate. Se impută excluderea, discriminarea și persecuția. De fapt nu se cunoaște însă nici un caz în care vreun fost colaborator al Securității să fi fost lezat cumva ca urmare a publicării numelui său în gazetă.

Oricît de importantă și interesantă ar fi această dezbatere, în care se confruntă rigorismul moral cu relativizarea pragmatică, ea nu se referă decît la unul dintre aspectele întregului complex de probleme. Partea cantitativ mai numeroasă și calitativ mult mai importantă a dosarelor Securității nu conține practic date secrete relevante.

Se estimează că aceste dosare ar putea acoperi o lungime de 170 de kilometri. O cantitate de material inimaginabilă, deci, a cărui înregistrare în arhivă va dura cu siguranță cîțiva ani buni. Aproximativ 30 de kilometri s-ar putea acoperi numai cu dosare strict personale. Dintre documente sînt însă predominante dosarele operative, deci acele dosare care au în primul rînd importanță istorică. Dimpotrivă, dosarele personale au în cel mai bun caz doar o importanță ilustrativă pentru cercetarea istorică.

O oarecare excepție de la cele afirmate mai sus o constituie scriitorii, cărora, după cum se știe, Securitatea le acorda o atenție deosebită. Ei pot dispune cum vor asupra dosarelor lor de la Securitate, valorificîndu-le literar sau punîndu-le la dispoziția istoriei literare. În arhiva Securității există chiar și o lucrare de doctorat elaborată la Facultatea de Drept a Ministerului pentru Securitatea Statului, despre cazul operativ „Diversionist", cunoscut și sub numele scriitorului Stefan Heym. Stefan Heym a primit cel mai înalt titlu, pe care îl putea conferi Ministerul pentru Securitatea Statului : el a fost numit „PII" — aceasta însemnînd în limbajul avid de prescurtări al Securității „un pilon al ideologiei inamice". O persoană calificată ca „PII" era considerată de către Securitate un nucleu al activității de îndrumare și coordonare a DPI („diversiunilor politico-ideologice") sau chiar a SP („sabotajelor politice") inițiate de grupări inamice. Cheia acestui limbaj al Securității se află într-un „Dicționar de uz intern al activității politico-operative", citat deja ocazional de către jurnaliști, însă nepublicat pînă acum în întregime. Și corespondența persoanelor „non grata" se controla bineînțeles cu rigurozitate și în mod sigur vor fi scriitori, care să aibă bucuria de a li se înmîna cît de curînd întreaga corespondență adunată și copiată cu drag în decursul timpului de către secția XX. Astfel de acte spun de regulă mai multe despre cel care le-a întocmit, decît despre cel aflat sub observație — desigur în măsura în care nu este vorba de documente propriu-zise. Fragmentele dosarelor Erich Loest și Reiner Kunze, publicate pînă acum, confirmă cu certitudine această afirmație.

(Continuare în numărul viitor)

Din : Transit-Europäische Revue, **nr. 2, vara 1991, „Rückkehr der Geschichte", Frankfurt/Main, 1991, pp. 180—186.**

Traducere de MONICA CUCIUREANU

CHEMARE

Timp de un minut **din cele peste două milioane conținute în următorii patru ani, în care puterea e delegată aleșilor ce vor rezulta din votul nostru,** puterea **(înțeleg : puterea reală, puterea de bază, din care derivă orice putere delegată) îi aparține** fiecăruia **dintre noi. Prin** votul **nostru nu facem decît s-o delegăm celor pe care îi vom fi socotit cei mai potriviți să ne reprezinte interesele reale și să acționeze de-a lungul următorilor patru ani, pentru satisfacerea lor. Dacă, însă, nu votăm acum, nu vom mai avea dreptul să ne plîngem cînd ne vom da în sfîrșit seama că vom fi cîrmuiți de nechemații a căror alegere o vom fi lăsat pe seama întîmplării. Participarea noastră la vot nu e doar un drept, ci o datorie elementară față de propria noastră soartă și, în mod solidar, față de soarta întregii societăți în mijlocul căreia ne e dat să trăim.**

MIHAI ȘORA

Redacția „22" : Gabriela Adameșteanu (redactor-șef). Dan Pavel (redactor-șef adjunct) Rodica Palade (șef secție social-culturală). Horațiu Pepine (publicist comentator). Andreea Pora (redactor). Anton Burtea (tehnoredactor). Nicolae Turcu (șef compartiment economic). Mariana Dinu, Radu Dobândă (corectură). Bogdan Penescu (difuzare). Georgeta Marin (secretariat). Didina Marc, Manuela Gheorghiu (dactilografie). Colaboratori : Teodor Sugár (consultant). Dan Perjovschi (grafică). Emanuel Pârvu (foto). Sorin Faur (secretar general de redacție). Responsabil de număr : Andreea Pora.
Redacția și administrația : București, Calea Victoriei 120. Telefon 14 17 76, 14 15 25 Tiparul executat la Imprimeria „Coresi", București, Piața Presei Libere 1.